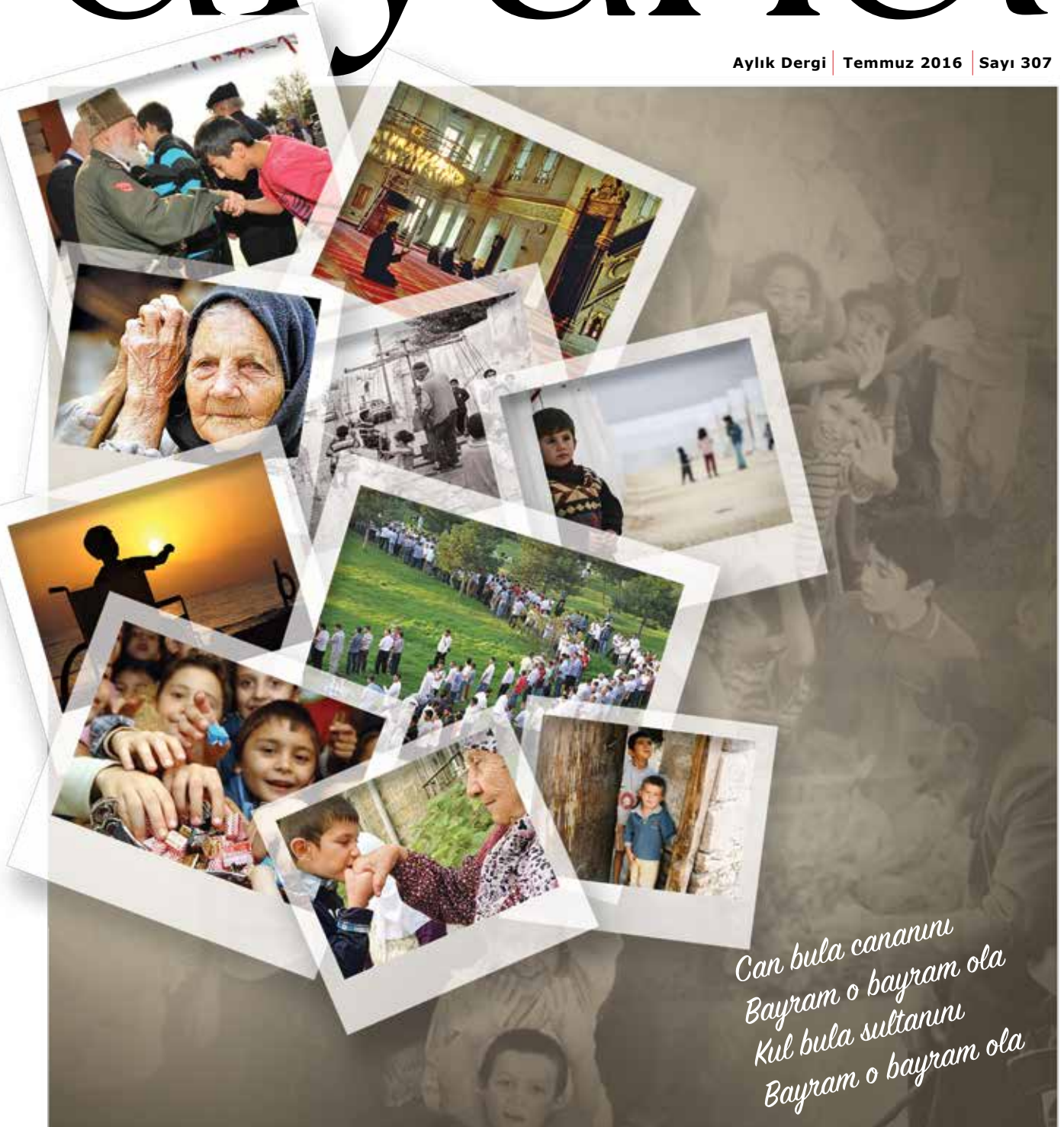


diyanet

Aylık Dergi | Temmuz 2016 | Sayı 307



*Can bula cananını
Bayram o bayram ola
Kul bula sultanını
Bayram o bayram ola*

GÖNÜL SEFERBERLİĞİ BAYRAMLAR

Ramazan Bayramı, kulluk ve ibadet yoğun bir mevsimden sonra Rabbimizin ikramı olarak topluca kulluk sevincini paylaştığımız mübarek günlerdir.

YÂR İLE BAYRAM EDEBİLMEK

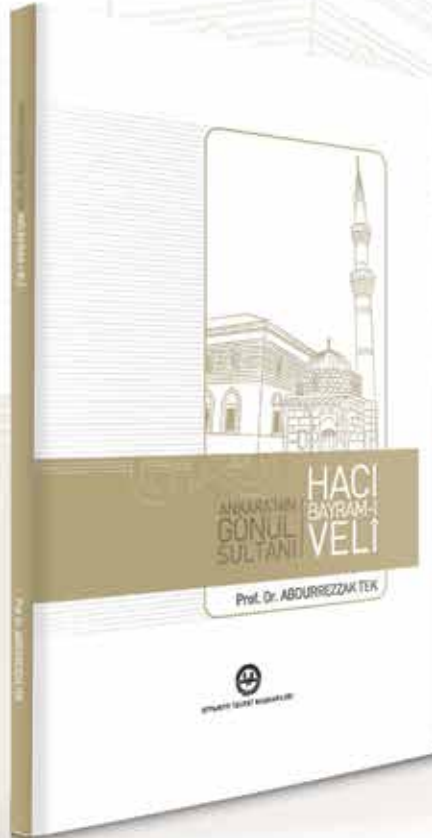
Bayram, müminler olarak topluca kutladığımız bir gün olsa da aslında nihai planda her birimiz kendi bayramımızı idrak etmekteyiz.

BAYRAMDA GÖNÜL YAPMAK

Materyalist hayat biçimlerinin en çok ezdiği, horladığı 'gönül' olmuştur. Gönülün bir çerçevesi yoktur. Yazılı kaidesi yoktur.

PROF. DR. KEMAL SAYAR İLE NARSİZİZM ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Narsisizm diğer bir deyişle özseverlik, adından da anlaşılacağı üzere kişinin kendisine tapması, hayranlık duyması, kendisini sevmesi anlamında kullanılmaktadır.



ANKARA'NIN GÖNÜL SULTANI **HACI BAYRAM-I VELÎ**

Prof. Dr. Abdurrezzak TEK

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

BİR ay boyunca iftarın sevincini, sahurun bereketini ve teravihin coşkısını yaşadığımız bir maneviyat iklimini geride bıraktık. Hayatımızı disipline eden, kardeşlik ve dayanışma bilincimizi güçlendiren ramazan ayı, bizi bir maneviyat eğitiminden geçirdi. Kendimizi, yaptıklarımızı muhasebe fırsatı verdi. Yaratılışımızı, kâinatı yeniden tefekkür etme, varlık sebebimizi tekrar hatırlama imkânı sağladı. Ramazanın bize kazandırdığı bütün güzelliklerin kalıcı bir davranış bilincine ve yaşantı tarzına dönüşmesi en büyük dileğimiz.

Ramazan Bayramı, bir maneviyat mevsimi sonrasında elde edilen manevi kazanımların, Rabbimizin emrine uymanın verdiği hazzın doyusuyla yaşandığı sevinç ve huzur günleridir. Acıların, sevinçlerin, üzüntü ve mutlulukların beraberce yaşandığı paylaşım günleridir bayramlar. Bizim kültürümüzde fakirler zenginler birlikte sevinirse bayramlar bayram olur. Yetimi, öksüzü, hastası, yaşlısı hep birlikte mutlu olabilirse bayramlar bayram olur. Farklılıklara rağmen birbirine tahammül edebilenler ve saygı duyanlar varsa bayramlar bayram olur. Kardeşlik bilincimizi her şeye rağmen ayakta tutabilir, hayırdı yarıdır ve birbirimizi iyiye, güzele, doğruya yönleltebilirsek bayramlar bayram olur. Eğer “ben”, “biz” olursa bayramlar bayram olur. Müslümanlar olarak gerek ülkemiz gerek İslam dünyası üzerinde kurulmak istenen tuzaklara, huzur ve güvenliğini hedef alan saldırılara karşı akıl ve hikmetle yaklaşabilir, akliselim ile davranabilir ve her şeye rağmen birlik ve dirlik şuurumuzu diri tutabilirsek bayramlar bayram olur.

Bu sayımızı bayram merkezli hazırladık. Ayrıca günümüzün manevi hastalıklarından biri olan ve aşırı öz sevgi, kendini beğenme, olduğundan büyük görünme, benmerkezcilik, bencillik, kendine hayran olma gibi anlamlara gelen narsisizm konusuna kapsamlı olarak yer verdik. Zira çağın hastalıklarından biri olarak da nitelendirebileceğimiz narsisizm, insanları birbirinden uzaklaştırıp aralarına aşılmaz duvarlar örmekte, başta ahlak, adalet ve merhamet olmak üzere ahlaki hasletleri değersizleştirmektedir. Her şeyin kendi etrafında dönmesi, kendi mutluluğunun esas alınması fikri paylaşımı, kardeşliği, ülfet ve saygıyı olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu düşüncelerle hazırladığımız 307. sayıda; Prof. Dr. H. Kâmil Yılmaz “Gönül Seferberliği Bayramlar” yazısıyla bayramı şahsi ve içtimai boyutuyla ele aldı. Doç. Dr. Ülfet Görgülü “Yâr ile Bayram Edebilmek” başlıklı yazısında, ramazanda oruca sarılarak ruhunu, mana ve hikmetle besleyenlerin, nispet varlığından geçip vuslat-ı yâr ile iftar edenleri gönül telimizi titreterek anlattı bizlere. Doç. Dr. Abdurrahman Candan, bayram ümmet ve kardeş olmanın şuurunu hissettirmeli ki bayramın gözyaşları dinsin dedi “Bayramın Gözyaşları” yazısında. Muhammet Emin Gürdamur, modern zamanlarda bayram ve bayramlaşmanın önemini vurgulayarak gönülden gönle köprüler kurmanın zamanı olduğunu hatırlattı bizlere “Bayramda Gönül Almak” başlıklı yazısıyla. Süreyya Su, “Narsisizm: Psikolojik Bir Vakadan Sosyolojik Bir Fenomene” başlıklı yazısıyla, narsisizmin toplumsal bir hastalığa dönüşünü ortaya koydu ve çözüm önerilerini bizlerle paylaştı. Prof. Dr. Nevzat Tarhan, “Narsisistik Kişilik veya Büyüklük Hastalığı” başlığı ile çağın hastalığı narsisizmi ve narsisistik kişiliği değerlendirdi. Gündem yazılarımızın yanı sıra, Prof. Dr. Kemal Sayar ile narsisizm üzerine gerçekleştirdiğimiz söyleşiyi de ilgiyle okuyacağınızı düşünüyorum.

Birbirinden değerli kalemlerin yazılarını ilginize sunarken, ramazanın bizlere kazandırdığı tüm güzelliklerin bir ömür boyu devam etmesini diliyor, bayramın bütün Müslümanlara ve tüm insanlığa sağlık, afiyet, huzur ve mutluluk getirmesini Cenab-ı Allah’tan niyaz ediyorum.

Ağustos sayısında görüşmek dileğiyle...

Dr. Yüksel Salman



06 G Ü N D E M

- 6** Gönül Seferberliği Bayramlar
Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ
- 10** Yâr ile Bayram Edebilmek
Doç. Dr. Ülfet GÖRGÜLÜ
- 13** Bayramın Gözyaşları
Doç. Dr. Abdurrahman CANDAN
- 16** Bayramda Gönül Yapmak
Muhammet Emin GÜRDAMUR
- 18** Narsisizm: Psikolojik Bir Vakadan
Sosyolojik Bir Fenomene
Süreyya SÜ
- 21** Narsistik Kişilik
Prof. Dr. Nevzat TARHAN
- 24** Prof. Dr. Kemal Sayar ile Söyleşi
Dr. Lamia LEVENT ABUL
- 30** Sevgi ve Nefret Psikolojisi
Prof. Dr. Ali KÖSE
- 32** Yasin Suresi: Dirilere Yapılan Bir Çağrı
Prof. Dr. İbrahim Hilmi KARSLI
- 36** Selamla Diriliş
Hüseyin OKUŞ
- 38** Pişmanlık
Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ
- 40** Din Kardeşine En Güzel Hediye:
Gıyabında Dua Etmek
Hale ŞAHİN
- 42** Gönül Ufkunda Edep Timsali Bir Veli:
Ramazanoğlu Mahmut Sami
Kâmil BÜYÜKER
- 44** Neşe, Kaç Para Eder?
Betül ŞATIR

Diyanet İşleri Başkanlığı
Adına Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa BAYRAKTAR

Yayın Koordinatörleri
Mustafa BEKTAŞOĞLU
Dr. Lamia LEVENT ABUL
Ali AYGÜN
Muhammed Kâmil YAYKAN

Tashih
Mustafa BEKTAŞOĞLU

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

diyanetdergi@diyanet.gov.tr
facebook.com/diyanetaylikdergi
twitter.com/DiyanetDergisi

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61
Faks : 0312 295 61 92



SÖYLEŞİ

24



DİN DÜŞÜNCE YORUM

30



DİN VE HAYAT

51



GEÇMİŞ ZAMANIN İZİNDE

62

46 Dinf Günlerin Sembolik Dönüşümü
Emin Yaşar DEMİRCİ48 Narsisizm Çağında Tevazuyu Hatırlamak
Prof . Dr. Hüseyin PEKER51 Muhammed Ali'nin Ardından...
Deniz BARAN54 Büyük Mükâfat
Dr. Lamia LEVENT ABUL56 Aşk
Emine BEBEK58 Neşe ve Sevinç Günleri Bayramlar
Mehmet Ali BARLAS60 İyilik
Ercan ATA62 Göründü İşte Yine Bayram Hilali
Prof. Dr. Alaattin KARACA66 Muhsin Kaleli ile Söyleşi
Ali AYGÜN70 Sıkıllıye'den Sicilya'ya-2
Palermo, Messina, Katanya Notları
Doç. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU73 İlim ve Takva Ehli: Ahmet Muhtar Büyükçınar
Doç. Dr. Durak PUSMAZ76 Herkesin Her Hâline Haber el-Habîr
Fatma BAYRAM78 Hristiyanlık'ta Reform ve
Protestanlık Tarihi
Dr. Zafer KOÇ80 Bayram
Esma CAN

Abone İşleri
Tel : 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

Abone Şartları
Yurtiçi yıllık: 72.00 TL
Yurtdışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsviçre ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kamu Girişimci Şubesi IBAN: TR08 000 1 00 25 330 599 4308 5019 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonemin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv. No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara adresine gönderilmesi gerekir.

Temsilcilikler; Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri - **Yurtdışı:** Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri / Yayınlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Tasarım: Aral Grup [www.aral.org] Tel: +90.312 219 53 26 [Mustafa Kemal Mahallesi 2141. Cadde 33/3 Çankaya/Ankara
Baskı: İleri Haber Ajansı Tanıtım İletişim Matbaacılık Yayıncılık ve Teknik Hizmetleri A.Ş. Tel: 0212 454 32 90
Yayın Türü: Aylık, Yerel, Süreli Yayın, Diyanet Aylık Dergi (Türkçe) **Basım Tarihi:** 30/06/2016 ISSN-1300-8471

Diyanet Aylık Dergi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.



Prof. Dr. Mehmet Görmez
Diyanet İşleri Başkanı

İman Kardeşliğinin Tezahür Sahnesi Bayramlar

ÜLKE, millet ve İslam âlemi olarak rahmet, mağfiret ve arınma mevsimi ramazan-ı şerifin sonunda yeni bir bayrama daha kavuşmanın sevinç ve mutluluğunu yaşıyoruz. Rabbimize sonsuz hamd ü senalar olsun.

Bayramlar, bizleri istikbale taşıyan ve tarih sahnesinde biz Müslümanlara süreklilik kazandıran en müstesna zaman dilimleridir. İman kardeşliğinin tezahür sahneleri bayramlar, Müslüman kalma şuurumuzu sürekli diri tutan şair-i diniyyedendir. Bayramlar, zamanı başka zaman, cihanı başka cihan eyleyen, mahzun gönüllere sevinç ve müjde tattıran, coşku ve barış rüzgârlarının dalga dalga yayıldığı ulvi zaman dilimleridir. Bu coşku, bayram sabahı, bayram namazı ile birlikte tekbirlerle gürleşir, gönülünden gönüle, evlerden evlere taşınır; sokaklara, meydanlara taşar; müminlerin yüzünde ve sesinde hayat bulur. Bayramlar, her yıl gelip geçen sıradan bir tatil günü değil, insani ve İslami güzelliklerin birlikte yaşandığı, birlik, beraberlik, sevgi ve saygının en güzel örneklerinin sergilendiği, toplumun bütün kesimlerinin birbiriyle kaynaştığı paylaşıma ve dayanışma günleridir. Bayramlar mutluluğun, sevincin, muştunun hakkını verme günleridir.

Ancak bugün üzülerek görüyoruz ki birçok İslam beldesinde Rabbin yüce katında bayramı hak ettiği hâlde, savaş, şiddet ve terör gölgesinde bayramını bayram gibi yaşayamayan kardeşlerimiz var. Bu kutlu ayda bile, insanlıktan nasibini alamamış kişilerce katledilip, daha bayramlığını giyemeden bembeyaz kefene sarılan küçücük masum çocuklarımız var. Öpülesi elleri evlat kanına bulaşmış, yüreği atılan bombalarla parça parça edilmiş analarımız, çaresizlik girdaplarına itilmiş babalarımız var.

Bayrama barış, umut ve güven içinde ulaşan bizler, bugün umutsuzluğu gönüllerimizden söküp, bizden bayram neşesi bekleyenlere beklediklerini ikram etmeli; bayramın sevincini, neşesini dua, tekbir ve selamlarla önce kendi içimizde duymalı sonra da bayrama acıyla, gözyaşıyla ulaşabilmiş kardeşlerimize bunu en kalbi ve samimi duygularımızla hissettirmeliyiz.

Bayramlar, her yıl gelip geçen sıradan bir tatil günü değil, insani ve İslami güzelliklerin birlikte yaşandığı, birlik, beraberlik, sevgi ve saygının en güzel örneklerinin sergilendiği, toplumun bütün kesimlerinin birbiriyle kaynaştığı paylaşma ve dayanışma günleridir. Bayramlar mutluluğun, sevincin, muştunun hakkını verme günleridir.

Bayramlarda evlerden evlere taşınan armağanları, gönüllerden gönüllere taşıyalım! Hayatın çilesini birlikte omuzladığımız eşlerimizi sevindirelim. Özellikle varlık sebebimiz olan anne ve babalarımızı unutmayalım ve onların hayır dualarını alalım. Evlerimizin canlı bayramları olan çocuklarımızı, kuşatıcı bir sevgi ve kardeşliği yaşadığımız bu ibadetin coşkusu ile tanıştıralım. Bize sığınan kırık kalpleri onaralım, gönlümüzün kapılarını Allah'ın biçare misafirlerine açalım. Bayramın manevi atmosferinde mültecileri, yetimleri, yaşlıları ve engellilerin gönüllerini imar etme, huzurevlerinde kalanları, öğrencileri, toplumumuzun yetimleri sokak çocuklarımızı, yoksulları, onuruyla, izzetiyle yaşayan ihtiyaç sahiplerini, vatanımızın uğrunda canını feda eden aziz şehitlerimizin emaneti olan eşlerini ve yavrularını, terörden dolayı evlerini, yurtlarını, işlerini terk etmek zorunda kalan, maddi ve manevi anlamda zarara uğrayan tüm kardeşlerimizi hatırlayalım. Yaralı gönülleri, bitap düşmüş yürekleri, yara alan kardeşliklerimizi onaralım. Yüreklerin en ağır yükü olan küskünlüklere son verelim. Bayram yapamayanlara bayram yapturalım.

Ve şunu asla unutmayalım! İnsanlığın ümidiyiz biz. Bayramı kendi adımıza değil insanlık adına yaşayalım. Bayramımız yeni bayramlar doğursun. Sevincimiz yeni sevinçlerin toprağı olsun. Huzurumuz nice huzursuzlukların çaresi; mutluluğumuz tüm insanlık ailesinin acılarına teselliler sunsun. Bayramınız mübarek olsun.

Bu duygu ve düşüncelerle, ülkemizin, gönül coğrafyamızın, yurt dışındaki millet varlığımızın ve İslâm âleminin mübarek Ramazan bayramlarını en içten duygularla tebrik ediyorum. Son zamanlarda menfur terör eyleminde hayatını kaybeden tüm kardeşlerimize rahmet, acılı ve kederli ailelerine ve aziz milletimize bir kez daha sabır, metanet ve başsağlığı diliyorum. Bayramın ülkemizde güven ve huzur ortamının kalıcı hale gelmesine; son yıllarda bayramlara hep buruk giren İslam dünyasında barış, huzur ve güven ortamının yeniden tesis edilmesine; insanlığın barış, huzur ve adaletine vesile olmasını Yüce Allah'tan niyaz ediyorum.

A photograph showing the silhouettes of three children playing in a field at sunset. One child on the left holds a string for three balloons (green, blue, and red). Another child in the center is running, and a third child on the right is jumping with arms outstretched. The sky is filled with a large, bright sun and several birds flying. The overall mood is joyful and celebratory.

Bayram, paylaşılan bir
sevinç demek olduğuna
göre, bugünlerde sevinçleri
paylaşmalı; acıları ve
yaraları birlikte sarmalı ve
gönüller yapılmalıdır.

GÜNDEM



Gönül Seferberliği **BAYRAMLAR**

Prof. Dr. H. Kâmil YILMAZ
Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

■ Ramazan Bayramı, kulluk ve ibadet yoğun bir mevsimden sonra Rabbimizin ikramı olarak topluca kulluk sevincini paylaştığımız mübarek günlerdir. Bu bayramda ramazanda oruç ve ibadetle dolu huzurlu günlerin sonunda sevinçle kucaklaşıyoruz.

Dinî bayramların iki boyutu vardır: 1. Şahsi boyut, 2. İçtimai boyut.

I. Bayramın şahsi boyutu

Bayramlarımızın şahsi boyutunda nimete şükür ve takva özelliği vardır. Ramazan Bayramında, kullar kendilerine verilen sağlık

nimetine ve oruca muvaffak olmaya mukabil fitre vererek bu nimet için Rablerine şükürlerini arz ederler.

“Mal canın yongasıdır.” İnsan canından bir parça demek olan malıyla verdiği zekât ve fitır sadakası sayesinde manayı maddeye, ilahî sevgiyi paraya tercih ettiğini fiilen göstermektedir.

Ramazanda kulları takvaya erdirci bir özellik dikkat çekmektedir. Nitekim ramazan orucunun farziyetini bildiren ayette buna işaret vardır: “Ey inananlar, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de ramazan orucu farz kılın-



di. Umulur ki bu sayede takvaya erişirsiniz.” (Bakara, 2/183.)

Takva, genel anlamıyla sakınmak ve korunmak demektir. Dış organlarımızı Allah'ın istediği yerlerde kullanmamaktan, istemediği yerde kullanmaktan sakınarak kalbimizin ihlas ve iyi niyetle dolmasıdır. Kalbin iştirak etmediği bir amel makbul sayılmaz. Kalbin organlara uygun niyetlerle dolu olması gerekir. Bir bakıma takva, şu fırtınalı dünyada Allah'ın herhangi bir emrine toz kondurmak için titremek demektir. Bir başka ifadeyle dikenli bir yolda ayaklarımızı diken batmaması için sakınarak yürümek, basacağımız yeri kontrol etmektir.

Ağaç; dalları, budakları, yaprakları ve meyveleri ile ağaçtır. İnsan da yaptıkları kazandıkları ve başkalarına sundukları ile insandır. Dalsız budaksız, yapraksız ve

meyvesiz ağaca nasıl kütük denilirse ve ağacın ağaç olma özellikleri yaprakları ve meyveleri ile görülürse, insanın da insanlığı ibadet, ahlak ve insani ilişkilerdeki hüsnümuâşeret ile belli olur. Ramazan boyunca âdeti baharı yaprak ve çiçeklerle karşılayan, yazın meyve veren ağaçlar gibi ibadet ve ahlaki erdemler kazanan Müslüman, bayram sonrası bu güzelliklerini insanlığa sunmaya devam etmelidir. Bayram, bir bakıma ramazan hasadının devşirildiği ve paylaşıldığı güzellik demidir. Bütün müminler ramazanda kazandıkları diğerkâmlık ve feragat gibi güzel hasletleri bayram sonrası hayat vitrinlerinin bir parçası olarak korumaya; iç dinamiklerinin bir ateşleyicisi olarak geliştirmeye devam etmelidirler. İbadet, ahlak ve hüsnümuâşeret mevsimlik olgular değildir ki mevsim çıkınca değiştirilsin ve yeni libaslara tebdil edilsin.

Müminlerle
hediyeleşmek,
özellikle çocukları
hediyelerle
sevindirmek
bayramı anlamlı
kılan ve onların
şuur altlarında
bayram imajı
bırakan en önemli
âmillerden birisidir.
Çocuklar bayramları,
bayramlıklar ve
hediyelerle tanır,
sever ve sahiplenir.

II. Bayramın içtimai boyutu

İslam ferdiyetçi bir din değildir. Bu yüzden fert için toplumu feda etmediği gibi, toplum için de ferdi feda etmez. Bütün ibadetlerin bir ferdi boyutu olduğu gibi, bir de toplumsal boyutu vardır. Bayramlar da böyledir. Nitekim ramazan bayramında fitre ile fakirler, yoksullar yıkık gönüllü insanlar sevindirilir; ziyaretleşme ile akraba ve dostlar memnun edilir, gönüller yapılır. Dargınlık ve husumetler sona erdirilir.

Öyleyse içtimai olarak bayramda neler yapabiliriz?

1. Bayram, paylaşılan bir sevinç demek olduğuna göre, bugünlerde sevinçleri paylaşmalı; acıları ve yaraları birlikte sarmalı ve gönüller yapılmalıdır. Hz. Peygamber (s.a.s.) zaman zaman ashabına: “Bugün içinizden bir hasta ziyaret edeniniz, bir cenaze teşyiine katılanınız ve bir yetim başı okşayanınız var mı?” (*Müslim, Fezailü’s-sahabe, 12.*) diye sorarak yaralara merhem olmayı öğütledi. Belki her gün yapılması gereken bu görevi hiç olmazsa bayram vesilesiyle hatırlamalıyız.

Umumun sevinci demek olan bayramda vatani, din ve namusu uğrunda zulme uğrayan, şehit edilen, tecavüz gören ve yurtlarından sürülen kardeşlerimiz ile terör mağduru şehitlerimiz ve yakınları ile terörden zarar gören kardeşlerimiz için ne yapıyoruz? Mağdurlar ve mazlumlar televizyonlarda ve gazetelerde boynu bükük ve yıkık halleriyle arzıendamerken acaba bizim bayram yapmaya hakkımız var mı? Akifin dediği gibi:

*Hiç sıkılmaz mısınız Hazret-i
Peygamberden?*

*Ki uzaklardaki bir mü’mini incitse
diken,*

*Kalb-i pâkinde duymış o
musibetten acı,*

*Sizden elbette olur rûh-ı Nebî
dâvâcı.*

Yardıma koşmadığımız kardeşlerimizin hiç olmazsa acılarını paylaşmaya çalışmalıyız. Şehit ailelerini bayram vesilesiyle ziyaret etmeliyiz. Acılarını paylaşmalıyız. Çünkü acılar paylaşıldıkça küçülür, sevinçler paylaşıldıkça büyür.

2. Bayram günleri şehrin gürültüsünden tatil ve turistik yerlere kaçış vesilesi değildir. Son zamanlarda yaygınlık emaresi gösteren bu anlayışın İslami ve insani olduğunu söylemek zordur. Aksine bayramlar eş, dost ve akraba ziyareti, fakir-fukaranın aranılıp sorulma fırsatlarıdır.

3. Bayramlar akraba, dost ve yakınların ziyaret edildiği mutlu günlerdir. Bu günlerde ebeveyn başta olmak üzere bütün akrabaları ziyaret etmek, bayram sevincini birlikte soluklamaktır. Fiziki olarak ziyaretine gidemediğimiz yakınlarımıza hiç olmazsa çeşitli yollarla tebrik mesajları göndererek bayramlaşma halkasını genişletmeliyiz.

4. Toplumda fakir, yaşlı ve yetim gibi sokakların insafına, milletin vicdanına terk edilmiş yıkık gönüllü insanları aramak ve onları da bayram sevincinden haberdar ederek yaşama mutluluğuna erdirmek, gönüllerini yapmak içtimai bir görevimizdir.

5. Bayram vesilesiyle kabir ziyare-

tinde bulunmalı, ruhlarına Kur’an okumalı ve dua etmeliyiz. Böylece dua ve Fatiha’dan mahrum ölüle-
rimizin kalmamasına çalışmalıyız. Çünkü biz yerin üstündekiler kadar altındakilerle birlikte bir milletiz. Ölümü de unutmamalıyız.

6. Müminlerle hediyeleşmek, özellikle çocukları hediyelerle sevindirmek bayramı anlamlı kılan ve onların şuur altlarında bayram imajı bırakan en önemli âmillerden birisidir. Çocuklar bayramları, bayramlıklar ve hediyelerle tanır, sever ve sahiplenir.

7. Bayramlar, gönül imarına en güzel vesilelerdir. Kırılan kalpleri tamire, bozulan araları düzeltmeye en uygun zemin ve zamanlardır. Nitekim Allah Teala buyurur: “Müminler ancak kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.” (*Hucurat, 49/10.*) Aslında İslam’da kardeşler arasını düzeltmek ve gönül imarı son derece önemli bir ibadet sayılmıştır. Çünkü insan gönülü en değerli hazinedir.

Bayramlar gönül yapma zamanlarıdır. Hayat geçiyor. Ramazan ayı geçti ve nihayet bayrama eriştik. Şu gök kubbede hoş seda bırakmak, gönül yapmaya bağlıdır. Toplumda her zaman yıkık gönüllü insanlar ve sahipsizler vardır. Bu yıkık gönüllü insanları ramazan ve bayram vesilesiyle aramak gönüller yapmanın adımlarıdır. Bu tür insanları görmek, onların farkında olup gönüllerini yapmak ne büyük bir erdemdir. Gönül imarına vesile olması niyaziyla Ramazan Bayramımız mübarek olsun.



ليس العيد لمن لبس الجديد
انما العيد لمن خاف من الوعيد
ليس العيد لمن تزين بزينة الدنيا
انما العيد لمن تزود ب زاد التقوى
ليس العيد لمن نظر انواع الالوان
انما العيد لمن نظر جمال الرحمن

Bayram, yeni elbiseler giyenler için değil,
Gerçek bayram; Allah'ın azabından korkanlar içindir.
Bayram, dünya süsleri ile bezenenler için değil,
Gerçek bayram; takva oziğı ile azıqlananlar içindir.
Bayram, çeşit çeşit renklere bakanlar için değil,
Gerçek bayram; Rahman'ın cemaline nazar edenler içindir.

Yâr İle Bayram Edebilmek

Doç. Dr. Ülfet GÖRGÜLÜ
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

■ “Mevla bizi affede / Gör ne güzel
iyyd olur

Cürm ü hatalar gide / Bayram o
bayram olur” diyen Alvarlı Mu-
hammed Lütfi hazretleri bayra-
mın mana ve hikmetini kendi his
ve tefekkür zaviyesinden ne güzel

dile getirmektedir. “Lütfi’ye lütf-i
kerem / Dahil-i bab-ı harem

Daima Allah direm / Bayram o
bayram olur” derken zevk-i şu-
hudundaki bayramı yani Alvarlı
Efe’nin bayramını anlatmaktadır,
can kulağını açanlara.

Buradan hareketle söylemek ge-
rekerse, “bayram nedir ve niçin
bayram yapılır?” sorularına vere-
ceğimiz cevaplar bayramı algıla-
yıp anlamlandırışımıza göre deği-
şecek, onun gönül dünyamızdaki
yansımalarının tezahürü olacaktır.

Bayram, müminler olarak topluca kutladığımız bir gün olsa da aslında nihai planda her birimiz kendi bayramımızı idrak etmekteyiz. Bayramın bizim için mübarek oluş derecesini bizim onunla kuracağımız ilişki ve irtibat belirleyecektir. Kendimizi bu manada sigaya çekip muhasebeye tabi tutmamız gerekecektir.

Peygamber Efendimizin beyanı ile evveli rahmet olan ramazan ayında, rahmet-i Rahmanı coşturacak, kalplerimizi merhamet-i ilahî ile buluşturacak salih ameller işleyebildik mi? Açın hâlimden anlayıp akan gözyaşını silebildik mi? Yetimin başını okşayıp dertliye derman olmak için koşabildik mi? Yalnızlığın girdabına düşmüş, kendinden ve insanlıktan ümidini kesmiş kimsesizlere kimse olabildik mi? O zaman bayramımız mübarek olur.

Ortası mağfiret olan ramazan ayında, en halis tövbe ve istiğfarlarla “Tevvab, Gaffar, Settâr” olanın dergâhına iltica eyleyip günahlarla, isyanlarla kirlenen ellerimizi, dillerimizi, gözlerimizi, gönüllerimizi Allah’ın af ve mağfiret yağmurunda yıkayabildik mi? Aşk-ı ilahî ile yanıp muhabbet-i ilahî ile serinleyebildik mi? Affedenlerin affolunacağını idraki ile küslükleri bitirip dargınlıklara son verebildik mi? O zaman bayramımız mübarek olur.

Sonu cehennem azabından kurtuluş olan ramazan ayında, cehalet ateşini ilim ve hikmet, adavet ateşini uhuvvet ve muhabbet, zulmet ateşini adalet ve merhametle söndürmek için Hz. İbrahim’in

ateşine su taşıyan karınca misali canıgönülünden çaba ve gayret gösteribildik mi? Karar ve hüküm gecesi olan Kadir Gecesi’nde, kendi hayatımız adına Rabbimizi hoşnut edecek, Rasulüllah ile biatimizi perçinleyecek, bizi cehennemden azat edip cennete ve cemalullaha eriştirecek bir kararlılığı ortaya koyabildik mi? O zaman bayramımız mübarek olur.

Ramazan ayını değerli kılan Kur’an-ı Kerim’e hak ettiği değeri verebildik mi? Cahiliye çağının karanlıklarını ilim ve irfanla aydınlatan bu Kitap’ın, bizim de yolumuzu aydınlatmasına, yönümüzü tayin etmesine, ruhumuza şifa olmasına izin verebildik mi? Kur’an aynasında ahvalimizi ve encamımızı seyreyleyip eksik ve hatalarımızı görerek telafi yoluna gidebildik mi? O zaman bayramımız mübarek olur.

İnsanlığın ramazana, Kadir Gecesi’ne olduğu gibi bayrama da ihtiyacı vardır. Bütün ihtiyaçlarımıza cevap veren, muhtaçlıklarımızı gideren Rabbimizin lütuf ve ikramıdır bayram. Mümin gönülleri aynı dinin ve inancın sevinçinde birleştiren ilahî bir hediye, semavi bir mükâfatur bayram.

Hicretle birlikte yurt edindikleri Medine’de şehir sakinlerinin cahiliye âdeti olarak iki bayram kutladıklarını gören Rasulüllah Efendimiz, “Allah sizin için o iki günü daha hayırlı iki günle, kurban ve ramazan bayramlarıyla değiştirmiştir.” (İbn Hanbel, Müsned, III, 103.) buyurmuş, bayramların ilahî armağan oluşuna dikkatimizi çekmiştir. Bize düşen bu ikra-

mı en güzel şekilde kabul etmek, layık-ı veçhile bayramı yaşamaya ve yaşatmaya çalışmak olmalıdır. Zira bayram yapmak, tıpkı ramazanı ihya etmek gibi bir ibadettir, mümin olmanın bir gereğidir.

Bayram, ramazanla ömrümüz arasındaki köprüdür. Bu köprüyü geçmişsek yola revan olur, bir daha geriye dönmeyiz. Bayramla birlikte ramazan öncesi hayata geri dönmek hem ramazana hem bayrama yazık etmek demektir. Ramazanla rehabilite edilen, arınıp temizlenen, onarılıp yenilenen bir müminin tekrar “eski ben” olması mümkün müdür?

Bayram, vuslat demidir. Efendimiz (s.a.s.) oruçlunun, biri iftar vaktinde, diğeri Rabbine mülaki olduğunda olmak üzere iki büyük sevincinden bahsediyordu. Erler sofrası olan ramazanda oruca sarılarak ruhunu, mana ve hikmet taamıyla besleyenlerin, nispet varlığından geçip vuslat-ı yâr ile iftar edenlerin bayramıdır bu bayram. Harim-i ismette sevgiliyle hem dem olan Hacı Bayram Veli hazretlerinin, “Bayramı imdi, Bayramı imdi / Bayram ederler yar ile şimdi / Hamd ü senalar, hamd ü senalar / Yar ile bayram kıldı bu gönlüm” diyerek ifade ettiği bayram...

Bayram, sevinç günüdür. Ramazanla yaşadığımız manevi değişimin, rahmetle kuşatılmanın, mağfiretle arınmanın, cehennemden azat olmanın müjdesine erişmenin, bir ömre bedel bir geceyle buluşmanın, Kur’an’ın nüzulüne tanık olmanın mutluluk ve sevincidir bayram. Öyle bir sevinç

Bayram, sevindirme günüdür. Hayatın yükünü birlikte omuzladığımız eşlerimizi, evlerimizin canlı bayramı olan çocuklarımızı sevindirebilmek, yuvamızdaki bayram sevincini şehirlerden şehirlere, evlerden evlere, gönüllerden gönüllere taşıyabilmektir bayram.

ki, İbrahim (a.s.) gibi ateşe düşüp yanmamak, Musa (a.s.) gibi suya dalıp boğulmamak, İsmail (a.s.) gibi kurbanlığa talip olmak, Yusuf (a.s.) gibi zindanı mekteb-i irfan eylemek, Eyüp (a.s.) gibi belayı bala çevirmek sabırla, Yunus (a.s.) gibi vuslat-ı yâr eylemek balığın karnında. Fahr-i Kâinat Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s.) Efendimiz gibi nur-ı ilahî ile kuşatılmak mağarada.

Bayram, zafer günüdür. Mutlu bir olay, kazanılan bir başarı sebebiyle tebriklediğimiz gibi bayramda da birbirimizi tebrik ederiz. Zira bir ay boyunca ciddi bir mücadele verilmiş, emr-i Hakk'a itaat edilmiş, oruç, namaz, Kur'an, dua, zikir, tesbihat, itikâf, fitre ve infaklarla nefisler terbiye edilmiş, gönül kalesinin burcuna tevhit sancağı çekilmiştir. Böylece nefsi mücadeleden muzaffer çıkmanın

huzuruna erilmiştir. "Lâ ilahe illa Hu" diyerek "Hu" ile huzur bulmanın doyumsuz tadına varmak-tır bayram.

Bayram, fırsat günüdür. Prangalara vurulan kilidi parçalayacak tesirde anne baba duası almanın, ebeveyn gönlünü yapıp cennete açılan kapıdan girmenin fırsatıdır bayram. Rahman'dan bir bağ olan sıla-i rahme tutunarak, uzak düşülen akrabalıkları, unutulmuş dostlukları, yitirilmiş kardeşlikleri yeniden ilmek ilmek dokumanın fırsatıdır bayram. Bayram, çaresizlere çare, mazlumlara yoldaş, yalnızlara arkadaş olmanın fırsatıdır. Bayram tatil yapmak için değil, ahlâb u yârânın gönlünü yapmak için en güzel fırsattır.

Bayram, sevindirme günüdür. Hayatın yükünü birlikte omuzladığımız eşlerimizi, evlerimizin canlı bayramı olan çocuklarımızı sevindirebilmek, yuvamızdaki bayram sevincini şehirlerden şehirlere, evlerden evlere, gönüllerden gönüllere taşıyabilmektir bayram. Huzur evlerinden çocuk evlerine, hastanelerden hapishanelere yaralı ve yorgun kalpleri onarmak, yaşama sevincini yitirenlere can suyu olmaktır bayram.

Bayram, hüznün günüdür. İslam coğrafyasının dört bir yanında, iftarda bir yudum su içmeden şehadet şerbetini içenlerin, sahurda oruca niyet edemeden hanesi başına göçenlerin, masumların, mazlumların kaniyla kızıla boyanan gecelerin getirdiği hüzdür bayram. Hizipçilik, mezhepçilik, asabiyetçilik taassubuyla birbirine kurşun yağdırıp uhuvvet ve kardeşliği katledenlerin, dostla-

rın bağrına ateş düşürüp düşmanın yüzünü güldüren kör cahillerin yüreklere saldırdığı hüzdür bayram.

Ve bayram, umut günüdür. Yıllardır İslam âlemi olarak, ümmet-i Muhammed olarak nice zulümlere maruz kaldık, nice bombalarla parçalandık. Ne gözden yaş eksik oldu, ne topraktan kan. Bir gül bahçesine girercesine kara toprağın bağrına girdi nice şehitlerimiz. Her şeye rağmen acımızı, ıstırabımızı yüreğimize gömüp her ramazanı ve bayramı ümitle karşıladık. Bu bayram bir kez daha yaralı gönüllerimiz, yaşlı gözlerimiz, titreyen ellerimizle Rabbimize iltica ediyor, dergâh-ı izzetinden engin rahmetini ve sonsuz mağfiretini dileniyoruz.

Ya ilahî! Nefsin sarıp yokuşlarını aşarak, rahmetini coşturacak amellerle muhabbet ve rızana erişerek gönülde bayram yaşamayı bizlere bahşeyle. Bilad-i müsliminin zulmün ve zorbalığın tasallutundan kurtularak tekrar selam ve eman diyarına dönmelerini ihsan eyle. Yıkılan güvenin, yok olan huzurun, kaybedilen tesanütün yeniden tesisini bizlere nasip eyle. Ülkemizin ve İslam coğrafyasının pek çok yerini canlı bombalarla kana bulayanların, birlik ve kardeşliğimize kast edenlerin bütün tuzak ve hesaplarını boşa çıkaracak basireti ve feraseti kuşanarak, fitne ve belaları defetmek üzere merhametin, muhabbetin canlı kalkanları olabilmemizi lütfeyle. Bizi, ümmet olarak bayramın sevinç ve coşkusunu hep birlikte ve gerçek anlamda yaşayabileceğimiz günlere eriştir ya Rabbi!

Bayramın Gözyaşları

Doç. Dr. Abdurrahman CANDAN
Din İşleri Yüksek Kurul Uzmanı



■ Ramazan Bayramı, rahmet iklimine erişip ondan istifade edenlerin Allah'a karşı şükürlerini ifade ettikleri gündür. "Allah (ramazanın) sayılı günlerini tamamlamanızı ve size doğru yolu gösterdiği için tekbir getirmenizi ister. Umulur ki, O'na şükredersiniz" (Bakara, 2/185.) ayetinde bu hakikate işaret buyurulmaktadır. Beşerî olarak da insanların konu komşu, akrabala-

rı ile kucaklaşmaları, onlara karşı muhabbetlerini açık yüreklilikle ifade etmeleri ve fukarayı sevin-dirmeleri anlamına gelmektedir.

Bütün kültür ve medeniyetlerde bayram geleneğinin olduğu, her toplumun önem atfettikleri günleri bayram olarak kutladıkları bilinmektedir. Bayramlar kültür ve medeniyetlerin rengini taşıdığı için, etkinliklerinden kültür

kodları da okunabilir. Bu itibarla bayramlarımız da yüce dinimizin renklerini taşıyacak niteliklere sahiptir. İbadet, ziyaret, samimiyet, paylaşma ve kardeşlik bayramların rutin davranışlarıdır. İnsanlar bu günlerde neşe ve sevinç içinde ziyaretleşir, kucaklaşır, ikramda bulunurlar. Peygamber Efendimizin bu günleri yeme-içme günleri olarak tanımlaması da (*Ebu Davud, Siyam, 40.*) buna manaya matuftur. Büyük âlim İbn Abidin de bayramın Arapça karşılığı olan ve tekrarlayan anlamına gelen (*İyd*) kelimesinin etimolojisinden hareketle, her yıl bu dönemde oruçtan sonra yeme-içme, sıkıntı çeken fakirlere verilen “sadaka-i fitır” ile Allah’ın rahmet ve ihsanının sevinç ve neşe eşliğinde tekrar tekrar insanlara ulaştığını ifade etmektedir.

Bayramlar toplumların heyecan ve coşkulu oldukları günlerdir. Her toplumun, inanç ve ahlak anlayışına paralel olarak bu günleri kutlama adabı oluşmuştur. Yüce dinimiz, hayatın her alanına olduğu gibi bayram kutlamalarına da düzen ve intizam getirmiştir. Bayramları toplu deşarj olma, eğlenme çılgınlığından çıkararak, ibadet, sevgi, kardeşlik, kaynaşma, yardımlaşma ve dengeli sevinç günlerine dönüştürmeyi başarmıştır. Bu öğretilerde bayramlar ibadet ile başlar, muhtaçların ihtiyaçlarının karşılanması, dargın olanların barıştırılması, musafaha ile nefretin dökülmesi, akraba, hasta, yaşlı ve dostların ziyareti ile devam eder.

Hz. Peygamber, katılımın çok olması için bayram namazlarını

“namazgâh” olarak tanımlanan açık alanlarda kıları. Çocuk ve kadınların toplu coşkuya katılmalarını tembih ederdi. Bayramların sadece sevgi ve barış şöleni olması için silah taşınmamasını isterdi. Sevinç, ikram ve coşkunun pekişmesi için Ramazan Bayramı’nın ilk günü ile Kurban Bayramı’nın dört gününde oruç tutulamayacağını ashabına bildirirdi. (*Ebu Davud, Salat, 239.*)

Müslümanlara armağanı olan iki bayramda ibadet ve sevinç ile birlikte sosyal yardımlaşmayı ön palanda tutmuştur. Ramazan Bayramı’nda muhtaçlara bayram namazından önce fitrelerin verilmesinin istenmesi, Kurban Bayramı’nda da fakir ve yoksullara kurban etlerinin dağıtılmasının istenmesi bunun açık göstergesidir.

Mümkün olduğu kadar ziyaretlerde bulunmak, kucaklaşmak, farklı insanlarla tanışmak bayramların adabındandır. Cabir b. Abdullah’ın “Peygamber (s.a.s.) bayram günü olunca namaz yerine gitmek için başka bir yol, (oradan dönmek için de başka bir yol) tercih ederdi.” (*Buhari, İdeyn, 24.*) rivayeti bunun pratik bir uygulamasına işaret etmektedir.

Hayatın karmaşası ve yoğun temposu ile yaşamını sürdüren birçok insan bayramların esenlik ve huzur ortamında rahat bir nefes alıp dost ve tanışlarla kucaklaşmayı özlemle beklemekte, dingin ve sakin bir kafa ile ebeveynini ziyarete gidip hayır duasını almayı heyecanla gözetlemektedir. İnsanların sıkıntılarını, tasalarını, kendilerini kuşatan stres ortamından kurtulup bir nebze ken-

dilerine gelmeleri, nefes alıp rahatlamaları da yine bayram vasıtasıyla mümkün olabilmektedir.

Bayram olsa da çocuklarımı görebilsem diye anne babalar, bayram gelse de dedelerimi ziyaret etsem diye hayal kuran çocuklar, bayram olsa da bir dem istirahat etsem diyen çalışanlar, bayram gelse de sessizliğe bürünen evimiz neşelense diyen yaşlılar, bayram gelse de teselli bulsam diyen daha niceler... Bayramı yaşamayı beklemektedirler.

İslam ümmeti tarihinde belki bir karşılaşmadığı zorlu bir süreçten, ağır bir imtihandan geçmekte ve derin üzüntüler yaşamaktadır. Bugün Müslümanlar bayramları sevinç yerine gözyaşı ile karşılamaktadır. Acılarının bayramını yaşamaktadırlar. Son yıllarda yaşanan bayramlar gibi bu bayramı da kan ağlayarak gözyaşı dökerek idrak etmekteyiz. Ramazanın manevi atmosferinde olgunlaşan, kendine gelerek yenilenme fırsatı bulan ruhlarımız darmadağın olan zihinlerimizi, birbirinden kopan kalplerimizi birleştirmeli ve bizlere ümmet ve kardeş olmanın şuurunu hissettirmelidir. Bunu gerçekleştirmenin maddi ve manevi pratikleri bu mübarek zaman diliminde hayata geçirilmelidir.

Hayalleri yıkılan, bekleyenleri olmayan, ziyaret yerleri yok edilen nice nice insanlar پیدا oldu. Bayramın eşsiz iklimini tadamayan nice çocuklarımız oldu. Bayramı ağlatan nesillerimiz çoğaldı. Çadırdaki dünyaya gözlerini açıp gülmeyi bilmeyen evlatlarımız oldu.

Bayramlar bile göz yaşı döker oldu.
Yetimlerin başını okşayarak bayramı hissettirelim.

Yerinden, yurdundan, hatıralarından, mescidinden, sınırsız yuvasından olan kardeşlerimizi ziyaret edelim.

Bayramlar bile göz yaşı döker oldu.

Yetimlerin başını okşayarak bayramı hissettirelim.

Yerinden, yurdundan, hatıralarından, mescidinden, sınırsız yuvasından olan kardeşlerimizi ziyaret edelim.

Mamur evinden, yavrularından edilen, hiçbir suçu olmadan cezalandırılan yersiz yurtsuz mültecileri gözetelim.

Hatırı sayılan, onur, makam ve mevki sahibi iken bir anda yollara düşen, sığınak arayan kardeşlerimize sığınak olalım.

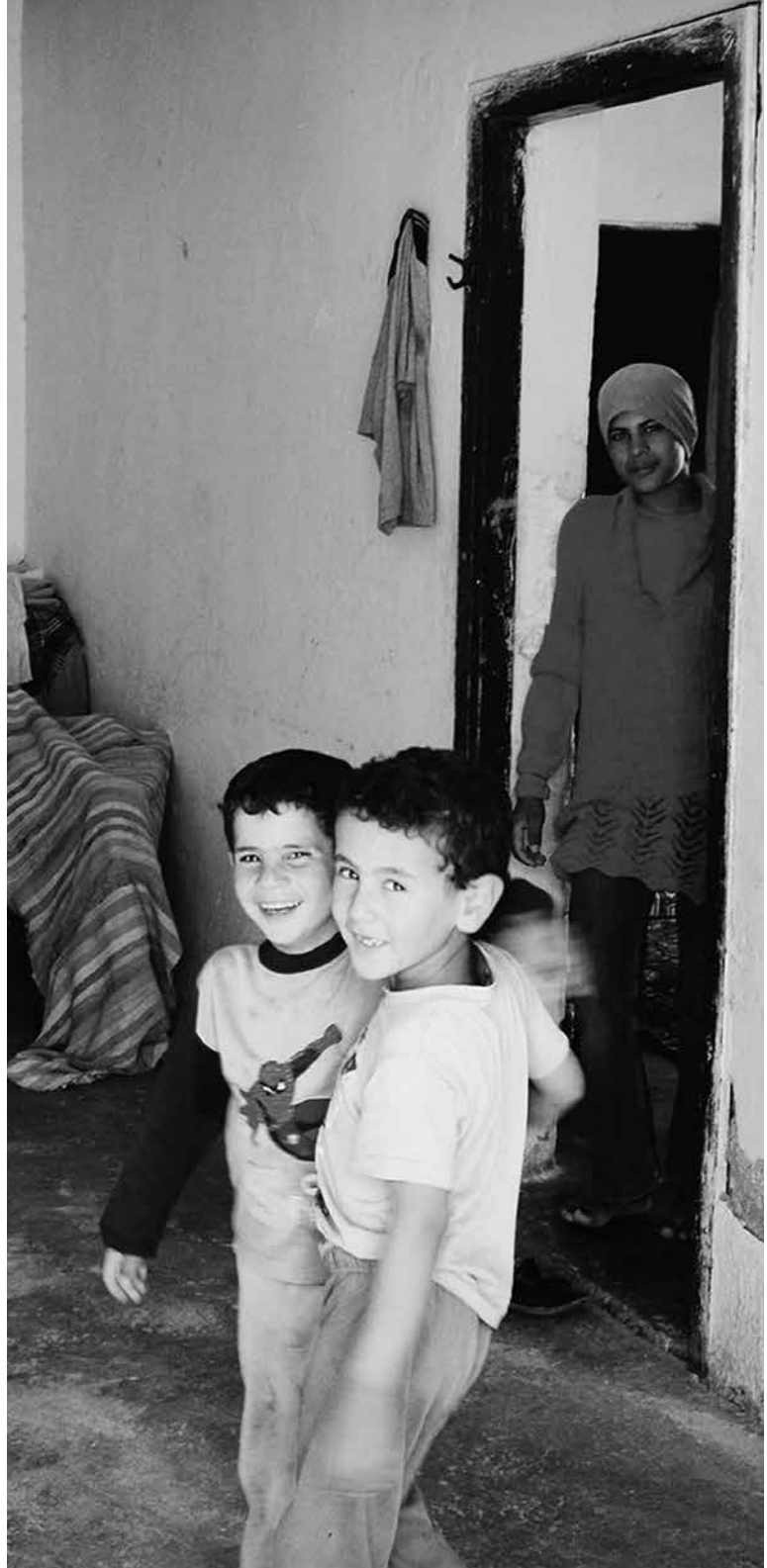
Kirli kapışmaların, güç gösterilerinin mağduru mazlum kardeşlerimizin bayramı olalım.

Hiç istemeden dikenli tellere tırmandırılan, kuru ekmeğe muhtaç bırakılan, çamur dolu çadırlara mahkûm edilen mazlumlara görelim.

Gelin bayramı bayram yapalım.

Bayramı sevindirelim.

Bayramın akan gözyaşlarını silelim.



Bayramda Gönül Yapmak

Muhammet Emin GÜRDAMUR

■ MODERN hayat ve onun yatağında şekillenen yaşam biçimleri sadece Müslüman toplumlar için değil, bütün insanlık için oldukça yeni formları beraberinde getirdi. Milyonlarca insanın bir şehri, on binlerce insanın bir mahalleyi paylaştığı, üst üste dizili beton blokların arasında akıl almaz bir standardizasyona rıza gösterdiği bu 'yeni durum' yakıcı pek çok probleme de kuluçka oldu. Bu problemlerin başında insanın yalnızlaşması gelmektedir.

İnsandan ve tarihten bahsederken tek bir yargının, tek bir boyutun diline teslim olmak yanıltıcıdır. Elbette tarih, bazı şahısların yahut bazı toplumların yalnızlaşmasına pek çok kez şahit olmuştur. Hatta kimi zaman bu yalnızlaştırma bir cezalandırma işlemi olarak karşımıza çıkar. Her devrin egemen akli, yalnızlığın insana çektirilebilecek en ağır cezalardan biri olduğunu keşfetmiştir. Hapishane fikrinin temelinde de suçluyu başta ailesinden, dostlarından ve doğal çevresinden izole etmek suretiyle yalnız bırakarak cezalandırmak amacı vardır.

Gündelik hayatta kişi, kendisine karşı yapılan hataları cezalandırmak için bile ilk olarak bu 'davranışa' başvurur. Muhatabına küser, onu kendisinden mahrum bırakarak cezalandırmaya yeltenir. Küsmek, muhatabı yalnızlaştırmaya hamlesidir ve bunun ağır bir edim olduğunu Peygamber Efendimizin o meşhur hadis-i şerifinden öğreniyoruz. Müslümanın Müslümana üç günden fazla küs durmasının yasaklanması, bizzatıhi 'küslüğün' yani 'yalnızlaştırmanın' ne denli ağır bir ceza olduğunu göstermesi bakımından manidardır.

Beri yandan yalnızlığın yüceltildiği, bereketli kabul edildiği alanlardan da söz edilebilir. Cemil Meriç, yalnızlığı 'sonsuzluğun başlangıcı' olarak nitelendirir ve onu tıpkı Goethe gibi 'büyük bir servet' olarak görür. Felsefede ve edebiyatta paye verilen bu besleyici ve onarıcı yalnızlık daha ziyade topluma tepki olarak ortaya çıkar. Tepkisel her durum gibi de objektivitesini kaybeder. Çünkü yalnızlık duygusu yalnız başına gelmez; boşluğu, karanlığı, hiçliği heybesinde getirir. Boşluk, karanlık ve hiçlik insan için tehlikeli kuyulardır.

Bizim burada dikkat çektiğimiz yalnızlık, kitlesel yalnızlıktır. Buharlı makinenin keşfiyle dönmeye başlayan ağır sanayi çarkı, kendi aksamı ve istikbali için insanı objektif bir yalnızlığın gölgesine çekti. Bu gölgelik alan kolay kolay kimsenin boykot edemeyeceği imkânlarla da dolu olduğu için modern insanın tarih boyunca görülmemiş yaşam formlarına intisap etmesini kolaylaştırdı. Burada artık saatler insana göre değil çarka göre tanzim edilmiştir. İnsan nesne durumuna düşmüştür.

Materyalist hayat biçimlerinin en çok ezdiği, horladığı 'gönül' olmuştur. Gönlün bir çerçevesi yoktur. Yazılı kaidesi yoktur. Standardı yoktur. O yüzden bu standardizasyon çağında en çok gönül kırılıyor, gönül horlanıyor. Gönül yapmak, söz, eylem ve edayı da içine alan ama asla bunlardan ibaret olmayan, gönlün gönle değmesi kabilinden bir iştir.

Ama 'öznellik eksikliğini' tatmin için bütün haplar üretilmiş, simülasyonlar emrine verilmiştir. Sosyal medya profilleri, insanı nesneleştiren süreçlerin bir tür promosyonudur. İnsandan gerçek kimliği alınmış, yerine sanal hesaplar verilmiştir.

Materyalist hayat biçimlerinin en çok ezdiği, horladığı 'gönül' olmuştur. Gönlün bir çerçevesi yoktur. Yazılı kaidesi yoktur. Standardı yoktur. O yüzden bu standardizasyon çağında en çok gönül kırılıyor, gönül horlanıyor. Gönül yapmak, söz, eylem ve edayı da içine alan ama asla bunlardan ibaret olmayan, gönlün gönle değmesi kabilinden bir iştir. Kırık gönül bazen evladının bir selamına hasret kalan anne, bazen mesafelerin inkıta uğrattığı dostluk, baba hasreti çeken yetim, bir müteccinin merhamet dilenen yüzü, bir gencin sükûnet arayan aklıdır. Gönüller yapıldığı zaman her şey yeniden başlayabilir, bahçeler yeniden yeşerebilir, çocukların dili çözülür, erlerin yüreği çatallanır, hanelerin bereketi artar, huzur pürüzsüz bir çarşaf gibi Müslüman coğrafyaya yayılabilir. Çünkü gönül ele avuca gelmez bağlamlara sahiptir. Fıtrata giden gizli dehlizler ondadır. Her şeyden öte gönül, insanın maddeye karşı kaybettiği bütün mevzileri geri alacak, sonu gelmez ricata

son verecek, cümle ahlaki zaafı iyi edecek nüveyi içinde taşıyacak.

Modern dünyanın net verileri karşısında başı dönerek dini ve onun toplumla ilişkisi sonucunda ortaya çıkan gelenekleri küçümseyenler, tarihin ve toplumun süzgecinden geçerek bugünlere uzanan örfü ve alışkanlıkları ısrarla ve inatla hayatın dışına itmeye yeltenenler, çok değil bir sonraki istasyonda küçümsedikleri geleneklere rahmet okutacak türden alışkanlıklar edindiler. Müslüman toplumların en büyük avantajı dini referanslardan beslenen sosyal ve içtimai geleneklerdir. Bayramlar Müslümanlar için yeniden gönül yapmanın, gönül başkõşeye oturtmanın, gönülden gönüle köprüler kurmanın zamanıdır. Zamanı Müslümanca tasnifin, insanı el üstünde tutup tekrar özne kılmanın, yalnızlık denizini mübarek bir asayla ikiye ayırmanın imkânıdır.

Bayramlar her şeye rağmen ayakta kalmayı başaran köşklerimiz... Bayramlar kıyamete kadar Müslümanların gönlünde dalgalanacak esenlik adaları... Bayramlar var oldukça kaybettiğimiz muhteşem sesi bir nebze olsun duyacağız, muazzam ahengi bir parça olsun göreceğiz. O ses, o ahenk bize, doğru yolu gösterecek. Cennetin yolunu gösterecek...



NARSİSİZM:

Psikolojik Bir Vakadan Sosyolojik Bir Fenomene

Süreyya SU

Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

■ Son zamanlarda içinde bulunduğumuz durum, “Toplumumuzu bir arada tutan nedir?” sorusunu daha önemli kılıyor. Çünkü bir millet olarak toplumu bir arada tutacak değer ve kavramlara çokça ihtiyaç duyulurken, içinde yaşadığımız toplumda yaşanan değişim ve dönüşümler, bir arada yaşamanın veya birlik olmanın imkânlarını gittikçe yok ediyor. Dayanışma, yardımlaşma, diğerkâmlık ve yurttaşlık ruhu toplumdan çekilirken, toplumsalın ölümü kaçınılmaz oluyor. Bu yüzden toplum tepkisini yitirmiş cansız bir ceset gibi ve bu yüzden ilğimiz tamamen bedene yönelmiş hâledir. Bireysel çıkar,

kamu yararının önüne geçince, “biz” ile başlayan cümleler de yerini “ben” ile başlayan cümlelere bırakıyor. Böylece, önce dile yerleşen birinci tekil şahıs zamiri, sonra düşüncüyü ve duyguyu şekillendirerek bencilliği türetiyor. “Ben” ve “kendilik” günümüz kültürünü tanımlayan en önemli kavramlar hâline geldi. İnsanlar, artık, sürekli olarak kendileriyle ilgileniyorlar; bu da narsisizmi psikolojik bir hastalık olmaktan sosyolojik bir semptom hâline getirmektedir.

Narsisizm gündelik dilde kullanıldığı gibi, ne kendine hayranlık ne de bencillik anlamlarına ge-

lir sadece. Narsisizm, günümüz toplumunun kültürünü tanımlamak için kullanılan sosyolojik bir terim aynı zamanda. “Narsisizm kültürü”, ilk kez Amerikalı sosyolog Christopher Lasch tarafından 1970’lerin sonlarında tüketim toplumunun ürettiği yeni kültürü tanımlamak için kullanıldı. Lasch, 20. yüzyılın son çeyreğinde tüketim toplumunun durumunun hayli karamsar bir bakışla psikanalitik bir çözümlemesini ve eleştirisini yapmış narsisizmi, postmodern bireyin bulaşıcı ve şifasız hastalığı olarak tanımlamıştı. Eleştirileri, esas olarak 1970’lerin Amerikası yönetiktir, ama bu eleştiriler pek çok



bakımdan bütün Batı toplumları için geçerli olabilecek savlar içerir. Nitekim tüketim arzusu ve kariyer hırsı Batı toplumlarında hızla yayılmıştır. Bugün aynı durum Türkiye için de geçerli ve bu yüzden Lasch'ın savlarının Türkiye toplumu için de anlam kazandığını söyleyebiliriz.

Ona göre, narsisizm kültürü, tüketim toplumunu karakterize eder. Narsisizm kültürü, insanları olabildiğince bencilleştirmiş ve içlerine kapanmalarına neden olmuş, böylece de kamusal hayat yok olmuştur. Gerçi kamusal hayatın yok olma süreci, tüketim toplumunun ortaya çıktığı daha erken dönemde, 19. yüzyılın sonlarında başlar. “Kamusal İnsanın Çöküşü”nde Richard Sennett, bu süreci çok iyi anlatır.

Tüketim toplumunun ortaya çıkıp gelişmesiyle, kamusal hayat zamanla önemini yitirerek yerini özel hayata bıraktı. Bunun

sonucunda, kent hayatı kozmopolit bir niteliğe bürünürken, yalnızlık bir değer hâline geldi, “yabancı” tehdit edici bir unsura dönüştü. Kamusal hayat, sessiz kalarak, huşu içinde seyretmeye indirgendi. Geniş cam vitrinlerde, insanların arzularını kışkırtan fetiş-metaların sergilendiği mağazaları barındıran pasajlar, birer hayal âlemi olarak toplumun hayatına bu dönemde girdi. Tüketim toplumunda pasajları aylakça gezmek ibadetin yerini, vitrinleri hayranlıkla seyretmek de tapınmanın yerini aldı. Bugün AVM’lerdeki insanlık durumu bundan farklı değildir.

Sennett, kamusal alanların yaşanan ve tarihî olan mekânlar olmaktan çıkıp, AVM’ler ve havalimanları gibi gelip geçilen yerlere (ki bu yüzden buralara yok-yer denir) dönüşmesiyle paylaşma ve dayanışma duygularının nasıl zayıfladığını, özel hayatına kapanan kişiliklerin nasıl giderek

Medyanın, magazin haberlerinin, reklamların, TV ve filmlerin retorik narsistik fantezileri kışkırtmaktadır. Magazin haberleri, özel hayatın gösterileşmesini teşvik etmektedir. Bunun sonucunda insanlar internet üzerinden özel hayatlarıyla ilgili durumları paylaşmakta ve buna tıpkı magazin yıldızları gibi varoluşsal bir önem atfetmektedirler.

güdükleştirdiğini, başka insanlarla muhabbet yeteneğini yitirmenin insanları nasıl eksilttiğini çarpıcı bir şekilde bize gösterir.

Bugün, kamusallığın yitirilmesiyle, modern insanın bireyselliği radikal bir dönüşüm geçirdi ve monadlar gibi kapısız, penceresiz duvarların ardında izole; özgürlüğün yerine yalnızlığı, mutluluğun yerine hazzı koyan bir hayat üretti. İnsanlar kapandıkları evlerinden, özel alanlarından sadece birbirleriyle yarışmak, rekabet etmek için çıkıyorlar. Tüketim toplumunda insanların arasındaki başlıca ilişki biçimi yarışmak ve rekabettir. Herkes sadece kendini önemli görmekte ve sadece kendini mutlu etmeye çalışmaktadır. Nitekim narsisizm kültürünün belirleyici özelliklerinden biri de sağlığı ve kişisel gelişimin kolektif bir saplantı hâline gelmiş olmasıdır. Ama buradaki sağlık, geleneksel anlamda, sıhhatin karşılığı olarak değil, performansla ilgili, yaşlanma belirtilerine karşı mücadele olarak, yalnızca bedenin şekli, insanın fiziksel görünümü ve cinsel aktivitenin mekanikleşmesiyle ilgili anlaşılmalıdır. Medyanın, magazin haberlerinin, reklamların, TV ve filmlerin retorik narsistik fantezileri kışkırtmaktadır. Magazin haberleri, özel hayatın gösterileşmesini teşvik etmektedir. Bunun sonucunda insanlar internet üzerinden özel hayatlarıyla ilgili durumları paylaşmakta ve buna tıpkı magazin yıldızları gibi varoluşsal bir önem atfetmektedirler. Reklamlar, insanları özel ve çekici olmaya özendirir. İnsanlar tüketim aracılığıyla temayüz etmeye çalışmaktadır. TV programları ve filmler sürekli yarışma ve rekabet duygusunu beslemekte, ihtiraslı

mücadele ruhunu yüceltmekte, zenginliği ve lüks hayatı değer olarak göstermektedir. Bunun sonucunda, merhamet ve şefkat zaaf olarak, tevekkül ve şükür tembellik olarak, emeğiyle kazanmak ve gösterişten uzaklık zayıflık ve eksiklik olarak görülmektedir. Diziler, ürettikleri fanteziler sayesinde ortalama insanlar üzerinde mutsuz bilincin oluşmasına neden olmaktadır. Gerçeklikten kaçan insanlar, teknolojinin sağladığı imkanlarla oluşturdukları simülasyon evrinde “şöhret”miş gibi yaşamakta ve her anlarını birer görsel imaja dönüştürmektedirler.

Gösteri toplumunda görsel imajların çoğalması, modern benliğin kuruluşunu sağlayan özne-nesne diyalektiğinde olduğu gibi, başkalarıyla kurulan dolaylı ya da araçsal ilişkiye farklı bir boyut getirdi. İnsanlar, sanki bütün yapıp ettikleri anında seyrediliyor muş ya da kaydedilip daha sonra dikkatlice inceleniyormuş gibi başkalarına yöneldiler. Böylece toplumsal bir varlık olarak insanın başkasıyla ilişkisinde yeni bir boyut ortaya çıktı. Hegel’den beri, modern birey olarak insan, varlığının bilincinde olmak için başkası tarafından tanınmaya gereksinim duyar. İnsanın bilinçli bir varlık olması, başkası ya da başkaları tarafından bilinmeye, tanınmaya ve istenmeye bağlıdır. Narsisizme, sosyolojik anlamını veren de, “ben”in başkasının arzusuna duyduğu arzudur. Ben, başkaları tarafından tanınmak, beğenilmek ve arzulanmak ister. Tüketim toplumunda insanın ontolojik tanımı budur.

Bununla beraber ve buna karşılık, narsisist benin başkasıyla ilişkisi yüzeyseldir; çünkü çıkar

temellidir, araçsaldır. Ben, başkası tarafından kabul edilip istenme ihtiyacını tatmin ettikten sonra onunla ilişkisini keser. Başkasına bağlanmadan duyulan korku, başkasına bağımlılığını yadsıma, sadakat ve şükran duymaktan kaçınma narsisizmin kişilik özelliklerindendir. Bu durum bir narsisist için bile şikâyet konusudur. Narsisistler, kendi gereksinimlerini başkalarınınkinden daha öncelikli görmekle, kendilerini sevmek ve büyük görmekle güçlü ve kendine güvenli bir kişilik sahibi gibi görünebilirler. Ama klinik psikoloji kayıtlarının da gösterdiği gibi, genellikle narsisistler içsel boşluk ve sahici olamama duygularından şikâyet etmektedirler. Narsisistler toplumda samimi iletişime geçmekte zorlanırlar. En uç noktada narsisistlerin durumu, yükselmek adına toplumsal çevreleriyle kurdukları zayıf ve faydacı ilişkileri kendilerini hayatın insafına bırakılmışlık duygusuna itmiş olan, yalnız ve acımasız karakterlere benzer.

Narsisizm kavramı maalesef, günümüzde giderek daha yaygın hâle gelen bir kişilik tipini tasvir ediyor. Lasch, bu bulaşıcı hastalığın şifası yok diyordu. Tüketim toplumlarının ortaya koyduğu insanlık durumuna bakınca gerçekten umutlanmak için pek gerekçe yok. Ama yine de tasavvuf ve felsefede şifa bulunabilir.

Kadim felsefe ve tasavvufta “kendine özen göstermek” ve “kendisi (nefsi) için kaygılanmak”, “ben’in terbiyesi” ahlaki ilkelerdir. Narsisizmin şifası, tezavuu geliştirmek ve başkasını bir dolayım olarak değil, imkân olarak görmektir. Ama içinde yaşadığımız toplumda bu pek de kolay değil.



Narsisistik Kişilik

Prof. Dr. Nevzat TARHAN
Üsküdar Üniversitesi Kurucu Rektörü

■ Narsisistik kişiliğin ana teması; büyüklük duyguları, başkalarını anlayamama ve başkalarının değerlendirmelerine aşırı duyarlılıktır.

Narsisistik kişiler kendilerini özel ve önemli görürler, sıradan bir insan olmaktan çok korkarlar. Kendilerinin özel olduğunu göstermek için daima çabalarlar. Tıpkı köpek balıklarının boğulmamak için devamlı yüzmek zorunda

oldukları gibi, narsisistler de depresyonun derinliklerinde boğulmamak için övgüyle beslenir ve özel olduğu hissini hep yaşamak isterler. Bu ruh hâlinde bulunanları yakından tanımak için temel özelliklerini bilmek gerekir.

Temel özellikleri

1. Kendilerinin önemli olduğuna ilişkin büyüklük duyguları taşır- lar, başarı ve yeteneklerini abartırlar.

2. Kendilerini üstün, özel, değerli ve önemli görürler, hep saygı görmeyi beklerler.
3. Hayal dünyalarında güç, başarı, şöhret, para, güzellik ve aşk ön planda yer alır.
4. Övgü ile beslenirler, kendilerine iltifat edilmesi için ortam hazırlarlar.
5. Eleştiriye aşırı duyarlıdırlar. Kendilerine yapılan eleştiriye iyi amaçlı eleştiri bile olsa aşağılanmış olma, öfke ve utanç duyguları ile tepki verirler.
6. Menfaatçidirler. Kişiler arası ilişkileri kendi çıkarları için kullanırlar. Planladıkları amaçlarına ulaşmak için her türlü hile ve aldatmayı normal kabul ederler.
7. Kendilerinin, ancak özel kişiler tarafından anlaşılabilecek kadar özel olduklarını düşünürler.
8. Empati yapamazlar. Başkalarının ne hissettiğini, nelere ihtiyaç duyduklarını anlayamaz ve hissedemezler. Arkadaşı hastalanarak verdiği randevuya gelemese buna kızar ve şaşırır. Onun bu mazeretini anlayamaz.
9. Kin, öfke ve kıskançlık duyguları fazladır. Acıma ve affetme gibi güzel duyguları kendi çıkarlarına göre hisseder ve bunları kullanırlar.
10. Hak duygusu hep kendine yöneliktir. Hak kazandığı, kayırılması gerektiği, sırada beklememesi gerektiği, hep kendisine ayrıcalık yapılması gerektiği beklentisi içindedirler.
11. Büyük ideallerine kavuştuklarında gerçek kişilikleri daha çok ortaya çıkar. Her masada farklı konuşmak, durumlara göre

ilkelerini değiştirmek yaşam felsefeleridir.

Narsisistlerin korkuları ve başarıları

Mezarlıktan ısıklık çalarak geçmek korkan pek çok kimsenin yaptığı bir şeydir. Cesaret gösterisinde bulunurken gerçekte son derece korkuyordur. Fakat korkmuyor taklidi yapmak zorundadır. İşte bunun gibi, narsisistlerin bir kısmı eksiklik, aşağılık duygularını bastırmak için kendilerine güveniyor rolü yaparlar. Fakat bu rolü içselleştirdikleri için dışarıya güvenli gözükürler.

Korku ile güven arasındaki zihinsel duvar çok incedir ve her an yer değişebilir. Amacı bir insandan daha fazla bir şey olduğunu ispatlamak olan bir kişi düşününüz. Bu insanın en büyük korkusu sıradan bir kişi olmaktır. Dünyada en büyük ve en değerli şey olarak kendilerini hissettikleri için, bunu kanıtlama çabası içinde çırpınırlar, çok çalışırlar. Bunun için yetenekli ve iddialıdırlar. Bilim, sanat, spor, politika, komutanlık, liderlik ve ticaret gibi rekabet edilen alanlardaki her şeyi, bu kişiler keşfederler dersek abartılı olmaz. Bu kişileri dengelemeye çalışan din adamlarının, azizlik ve velayet derecelerinin artması da insanlığa ikinci faydalarıdır.

Öncelik içgüdüğü taşırlar

Bir narsisist, kendisi için iyi olanın tek iyi ve tek yol olduğuna inanıyor ve bundan vazgeçmiyorsa, onun hata yapmasını beklemek fakat onaylamadığını belli etmekten başka yapacak bir şey yoktur.

İnsanda içgüdüsel olarak ilk ve evvela kendini sevmek, kendi ihtiyaçlarına öncelik vermek duygusu vardır. Başkalarını düşünmek, başkalarının ihtiyaçlarını önemsemek, egomuzun hoşuna gitmez. Ancak insan gibi yaşamak için, egomuzun bu yönünü dengelememiz gerekir. Halk arasında çok kullanılan, “önce can sonra canan” sözü adil bir duygunun ifadesi değildir. Önce doğrular ve ilkeler gelmelidir. Can veya canan hoşlansa da, hoşlanmasa da “önce ilkeler” diyebilmek bilgece davranıştır.

Narsisist kişilerde başkalarının ihtiyaçlarını, arzularını, yeteneklerini, isteklerini görme kabiliyetleri gelişmemiştir. Bu sebeple empati yoksunluğu onları sevenlere acı çektirir. Onları sevenler kimliksiz olmak zorundadırlar.

Ben merkezci narsisistleri seven pek çok eş veya kişi, onların kendilerini sevmeme nedenini araştırırlar ancak bulamazlar. Kusurları kendilerinde aramaya başlarlar. Böyle narsisistleri sevenler hayatlarını mahvederler. Bir şeye ihtiyacı olduğu zaman empatiye sahipmiş gibi davranır ve rol yaparlar. Etkileyici, çarpıcı, rol yapıcı davranışlarını çoğu zaman farkında olmadan gerçekleştirirler. Alçakgönüllü rolü oynarken bile narsisistler egolarını parlatmaktadır. İkiyüzlülüktan farklı olan yönleri, bu davranışları kişiliklerinin gereği olarak yaparlar.

Eleştiriye tahammülsüzdürler

Hata yapmaktan çok korktukları için, hatalarının söylenmesini hemen kişiselleştirirler. En basit eleştiriye kişiliklerine yapılmış

İnsanda içgüdüsel olarak ilk ve evvela kendini sevmek, kendi ihtiyaçlarına öncelik vermek duygusu vardır. Başkalarını düşünmek, başkalarının ihtiyaçlarını önemsemek, egomuzun hoşuna gitmez. Ancak insan gibi yaşamak için, egomuzun bu yönünü dengelememiz gerekir.



bir müdahale, kendilerine atılan bir ok gibi görürler. Kendilerini aşağılanmış gibi hissederler, bu onları çok sıkır.

Kendi hataları konusunda objektif davranabilme becerisi kazanamadıkları için, eleştiride ısrar ederseniz sizi suçlamaya başlayacaktır. Sizin yanıldığınızı ispat etme çabası ilk yapacağı şeydir. Eğer eleştirinizde haklıysanız, sizi küçük düşürerek tatmin olma yolunu seçecektir. Bu hâliyle narsisisti, zavallı bir çocuğa benzetebiliriz. Eleştiriyi kendisine haksız bir saldırı gibi algılıyor, söylenenleri doğru-yanlış ikileminden geçirmiyor ve etrafında nefret uyanıyor.

Narsisistik kişi ile ilişki kurmak zorunda iseniz, kararlı ve tutarlı olmalısınız. Ne istediğinizi tam olarak bilmelisiniz. Pazarlık yapmadan karar vermemelisiniz. Böyle insanlarla sağlamcı iş yap-

mak, bedeli peşin almak gerekir, yoksa çok incinirsiniz.

Tatminsizdirler

Sıradan insan olmak korkuları, hep daha çok şey istemeleri, yetinme duygularının olmaması onların hırslı olmalarına neden olur.

Kendilerinin gerçek sınırlarının neresi olduğunu bilemezler. Kendilerini bir bütünün parçası gibi görmedikleri ve her şeyi kontrol edebilecekleri duygusuna sahip olmaları, sürekli gerilimde olmalarına neden olur. Küçük bir düzensizliği, eleştiriyi ve hatayı tehdit olarak algırlar.

İnsanların ona hep haksızlık yaptıklarını düşüncelerini isterler. İnsanların kendilerini memnun etmek için yeterince çaba harcamadığına inanmaları, onları gerer.

Kendilerinden ve başkalarından beklenti standartları yüksektir.

Bu sebeple çok sık sinirlenirler. İstek ve emirlerinin insanlar tarafından kasten unutulduğunu düşünürlerse, huysuzlukları artar.

Canları sıkıldığı zaman, herkesin de canını sıkırlar. Kazanamadıkları zaman çok öfkelenirler ve etrafta psikolojik terör havası estirirler.

Depresyona girme eşikleri çok düşüktür. Narsisistler kızgın, sinir bozucu, ruh karartıcı hâlleri sık yaşarlar. Depresyondadırlar fakat bunu kabul etmezler. Depresyonu, “örtülü depresyon” şeklinde yaşarlar. Öfkeli, içki-sigaraya düşme, unutkanlık, bedensel arazlar şeklinde maskelenmiş depresyonla hekime zorla başvurlar.

Mutlu olmayan, gergin, öfkeli ve incitici hâlleri nedeniyle zor insanlardır. Doymayı bilmezler, çünkü psikolojik olarak açgözlüdürler.



Prof. Dr. Kemal SAYAR:

**“Merhamet,
adalet ve ahlak
dinî hayatın
mihverleridir.
Narsisizm üçünün
de altını oyuyor.”**

Sayın Hocam! Malumunuz narsisizm abartılmış ve şişirilmiş benlik algısı ve kendine hayranlık anlamında kullanılıyor ve dünyada hızla yayılıyor. Bizlere narsisizmin ne olduğu ve narsist kişilik özellikleri hakkında neler söylersiniz?

Narsisizm diğer bir deyişle özseverlik, adından da anlaşılacağı üzere kişinin kendisine tapması, hayranlık duyması, kendisini sevmesi anlamında kullanılmaktadır. Narsistik kişilerin başlıca özellikleri, büyülenmeci bir tavır içerisinde olmak, kendi isteklerinin dışındaki herhangi bir şeye önem vermemek yani diğer bir deyişle bencil olmaktır. Bu bencil, büyülenmeci tavrın altında aşağılık, güvensizlik hisleri bulunmaktadır. Eksiklik, güvensizlik hisleri kendisini büyülenmeci tavrıla ortaya çıkarır. Narsist kişiler, destek bekledikleri kişileri idealize ederlerken, hiçbirşey beklemedikleri kişileri küçük görerek, onlara tepeden bakarlardı. Narsist kişiler başka insanlardan takdir el-

de etmeye, onların hayranlığına ihtiyaç duyarken, bunu ararken, başkalarına karşı herhangi bir ilgi duymazlar, onların ihtiyaçlarını göremezler. Narsistik kişilerin duygusal derinliği yoktur. Başkalarının duygularını anlayamadıkları gibi, aslında kendi duygularıyla da ilişki kuramazlar. Herhangi bir durum karşısında hafif parlamalar yaşarlardı ancak sonrasında bu duygu da dağılır. Üzüntü, yas gibi duyguları hissedemezler. Herhangi bir terk edilmeye karşılaştıklarında verdikleri tepki yüzeyseldir, yani diğer bir deyişle narsist kişi kaybettiği kişinin gidişine değil, kaybetmiş olma hâline öfke duyar. Diğer taraftan narsist kişi kendinde olmayıp, başkasında olan özelliklere yoğun haset duyar. Bencil insanlar kendilerinden başka kimseyi düşünmez ve diğer insanları kendi amaçları doğrultusunda kullanır. Kendi ihtiyaçları herkesin ihtiyacından önde gelir. Onlar her yerdedir, kendi arzularını dayatır ve hayatlarımız onlarınki-

ne karıştığında bizi de mutsuz ederler. Narsistik/kendine sevdalı kişilikler günümüz kültürel ortamında giderek yaygınlaşıyor ve bu kişilik kusuru giderek normal bir hüviyete bürünüyor. Narsisizm insanları birbirinden uzaklaştırıyor ve onların arasına aşılmaz duvarlar örüyor. Narsisizm çağımızda sadece hoş görülüyor, âdeta kutsanıyor. Hayâ duygusundan uzaklık, büyüsel düşünce (büyüklenme ve kâdir-i mutlaklık), kibir, haset, her şeyi hak ettiği düşüncesi, başka insanları istismar etme ve sınır koyamama; narsisizmin yedi ölümcül günahını oluşturuyor. Bu günahlar, dokundukları her ruhu harabeye çevirdikleri için ölümcüldürler, günahkârın kendisini de yok ettikleri için günahlılar.

Aslında her insan kendisini sevmek ister. Sağlıklı narsisizm sayesinde kendimize ve kusurlarımıza gülebiliriz. Sağlıklı bir öz sevgi kendi içimizdeki cevheri açığa çıkarmamıza ve bize ait bir şeyler oluşturarak dünyaya olumlu bir mühür vurmamıza yardım eder. Sağlıklı bir öz sevgi ile duygularımızı dolu dolu yaşar, duygusal hayatımızı başkalarıyla paylaşır, gerçeği düştan ayırabilir ve kendimizden şüphe etmeden heves ve gayelerimizin peşine düşebiliriz. Hastalıklı narsisizmin günümüz kültüründe normalleşmesi, bu anlayışın, zihin ve karakterlere biçim veren kurumlar ve etkiler üzerinden çocuklara aktarılması demektir.

Mahviyet ve tevazuu öğütleyen, kibir ve enaniyeti yasaklayan bir dinimiz var. Buna rağmen bizim toplumumuzda da narsisizm illetinin yaygınlık kazandığını görüyoruz. Bunun sebepleri nelerdir?

Narsisizm küresel bir sıkıntı olarak günümüzün sorunu hâline geldi. Modern kültürün getirdiği şartlar, çocuk yetiştirme becerilerimizi, hayatta varoluş amacımızı, ilişkilerimizi değiştirmeye başladı. Artık anne babalar çocuklarına “daha iyi bir gelecek” sunmak için geç saatlere kadar çalışıyorlar ve bu gelecek sağlama çabası nedeniyle çocuklarıyla zaman geçirmeye vakit bulamıyorlar. Kalan dar vakitte de çocuğun iyi yetişmesi için, çocuğu farklı farklı kurslara götürüp, öğrenimini destekliyorlar. Bu çaba uğruna beraber sohbet etmeyi, koltukta birlikte oturup şakalaşmayı, ya-

Esenlik ve anlam sağlayıcı geleneksel kaynakların aşındırılması bu narsisizm vebasının en önemli nedeni. Nefsini geri çekmek yerine öne çıkarmayı tavsiye eden, tamahkârlığın adını girişimcilik koyan ve dur durak bilmeyen bir modern uygarlık, insana kendini gemlemeyi öğreten kadim bilgeliği de ezip geçiyor.

ni temas etmeyi kaçınıyoruz aslında. İyi okul, iyi muhit, iyi öğretmen derken, hep “en iyi”nin peşinde sürükleniyoruz. Toplumun her alanında da bu durum kendisini gösteriyor, her gün reklamlarda daha korunaklı, daha yeni, son teknoloji evler gösteriliyor. Komşuluk ilişkileri yerini güvenlik görevlisinin evinizi arayıp, misafirinizin gelip gelmeyeceğini sormasına bırakıyor. Esnaf ile ilişkisini süpermarketlerdeki kasalara bırakıyor. Hızlı tüket mantığıyla yaşıyor, parlak yaşam sürmeyi arzuluyoruz ve modern yaşam adı altında tevazuuyu kaybediyoruz. Aslında rekabetin artması, yaşam kalitesi derken parlak yaşam arzusunun insanlara aşılınması, güçlü görünme çabaları, sahtelik, yabancılaşma, başarıma arzusu insanların daha ben merkezci olmalarına ve temas edememelerine neden oldu.

Esenlik ve anlam sağlayıcı geleneksel kaynakların aşındırılması bu narsisizm vebasının en önemli nedeni. Nefsini geri çekmek yerine öne çıkarmayı tavsiye eden, tamahkârlığın adını girişimcilik koyan ve dur durak bilmeyen bir modern uygarlık, insana kendini gemlemeyi öğreten kadim bilgeliği de ezip geçiyor. Dinin ahlaki yaşantıdan koparılması ve bir kurallar manzumesine döndürülmesi de bu kuraklaşmayı çoğaltıyor. Merhamet, adalet ve ahlak dinî hayatın mihverleridir oysa. Narsisizm üçünün de altını oyuyor.

Narsisizm küresel bir sıkıntı olarak günümüzün sorunu hâline geldi. Modern kültürün getirdiği şartlar, çocuk yetiştirme becerilerimizi, hayatta varoluş amacımızı, ilişkilerimizi değiştirmeye başladı. Artık anne babalar çocuklarına “daha iyi bir gelecek” sunmak için geç saatlere kadar çalışıyorlar ve bu gelecek sağlama çabası nedeniyle çocuklarıyla zaman geçirmeye vakit bulamıyorlar.

Nefis terbiyesi bizim irfan geleneğimizin özünü oluşturmaktadır. Bu terbiye kişinin kendini kontrol altında tutmasını ve nefsin aşırılıklarının önüne geçmektedir. Narsisizmin sebeplerinden biri olarak nefsin şımartılmasını gösterebilir miyiz?

İnsan müstağni duruşuyla yükselir. Güç işaretlerini reddederek, sahip olmak yerine olmayı yeğleyerek. Nefsi körleterek, egoyu sessize alarak... Para, servet ve statü gibi dışsal değerlere aşırı kıymet veren toplumlarda ahlaki rol modelleri yetiştiriyor. Batılı Pazar toplumlarında narsisizm roket hızıyla tırmanıyor. Kişisel haklılık duygusu sosyal ve her türlü sorumluluğun kaybolmasına yol açıyor. Pek çok araştırma, eşitsizliğin sağlık, güven ve cömertlik üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğunu gösteriyor. Bir toplum ne kadar eşitlikten uzaksa güven duygusu o kadar azalıyor. Buna ekonomik sefalet de eklendiğinde intihar oranlarında hızlı artışlar yaşanabiliyor. Hava kirlenmesi, savaşılar, su kirliliği, orman ve tabiat kullanımı insanın bencil eğiliminin dünyayı nasıl bir felaketin eşiğine götürebildiğini gösteriyor. Ekonomik pazarın yönettiği çağdaş dünyada insanın bencillik, tamahkârlık ve saldırganlık gibi olumsuz özellikleri kamçılanıyor. Ani tatmin peşinde dünyayı ta-

lan eden insan ne kendisine ne de tabiata merhamet gösteriyor. Yarın, usulca ellerimizde ölüyor.

Günümüz toplumu hastalıklı narsisizmi besleyen bir fide. Dünyayı ve çocuklarımızı bu hastalıklı oluştan korumamız, onlara farkındalığı, özdenetimi, gerçekliği, sınır koyabilmeyi, nezaket ve diğer kâmlığı öğretmemiz gerek. Ahlak evde başlar.

Kibre karşı tevazu... Tevazu, sessiz egonun en önemli tezahürlerinden birisidir. İnsanın kendi yeteneklerini iyi tartması; hata/kusur, bilgi eksikliği ve kısıtlamalarıyla yüzleşebilmesi, yeni fikirlerle açıklık, zıt bilgiyi kabullenebilme, yetenek ve eylemleri arasında dengeyi gözetebilme, kendine daha az odaklanma, kendini unutabilme yeteneği ve her şeyin kıymet ve kadrini bilebilmek üzerine kurulu bir erdemdir. Benliği hem güçlü hem zayıf yanlarıyla doğru bir biçimde görebilme iradesidir. Tevazu kendimize dürüstçe bakabilme yeteneğidir. Mütevazı olmak, kendimizi başka insanlardan aşağıda görmek ve kendimizi acımasızca kınamak anlamına gelmez. Mütevazı insan kâinattaki yerini ve acziyetini idrak edebilen, o büyük ve sonsuz oluştaki kendisine merkezi bir rol biçmeyen insandır.

Özellikle sosyal medya üzerinden insanlar sanal imajlar üreterek kendilerini olduklarından daha farklı gösterme hastalığına tutulmuş durumda. Gösteriş ve imajların gölgesinde kendilerini tatmin etmeye çalışıyorlar. Narsisizm ve sosyal medya arasındaki bu ilişkiden bahsedermisiniz?

Sosyal medya kişiyi vitrin önünde tutmayı hedefliyor. Başarı, sosyal medya üzerinden beğenilme sayısına bakılarak oluşturuluyor. Kendi özünde başarmayı, kendini sevmeyi, yeterli görmeyi gerçekleştirmekte zorlanan kişiler, bir ekran karşısında oynadığı oyunla, paylaştığı iletiyle, yüklediği videoyla, gittiği yerlerde çektiği fotoğraflarıyla takdir edilmeyi bekleyerek gerçekleştirmektedir. Bu durum da sanal bir benliğin oluşmasına neden olmaktadır. Belki de gerçek hayatın güçsüzü, sanal hayatın kahramanı olarak sahte bir kimliğe bürünmekte, sosyal medya da bu duruma aracı olmaktadır. İnternet insanların birçok ihtiyacına hizmet eden, çoğu zaman da gerçekleştirilmesi



düşlenen birçok düşlemin var olmasını sağlayan bir araç olarak insanların hayatına girmiştir. Her ne kadar internet zaman kaybettiren, insanları gerçekten koparan bir alan gibi gözükse de, yine de insanların “mükemmel olma” hâlini gerçekleştirmesini sağlayan da bir araç hâline gelmiştir. Bir diğer deyişle, internet keşif ve düşlemlerin doyumunu bağlamında kişinin kendisini mükemmel hissetmesini sağlamaktadır. Bu nedenle sanal kimliğimiz daha mutlu görülmektedir. Sanal kimliğin mutlu olmasının asıl sebebi de, kişinin gerçek hayatta var olmayan hedefleri sanal ortamda gerçekleştirmeye çalışmasından kaynaklanmaktadır.

Büyükenmeci düşünmeye oldukça yakın olan narsisizm, internet tarafından beslenmekte, bir diğer deyişle birçok insanın sanal kimliği ile ilişkilendirilmektedir.

İnternet, kişilerin narsistik ihtiyaçlarına hizmet etmekte, kişiler Facebook, Twitter, Myspace gibi kişisel bilgilerin yer aldığı kanallar aracılığıyla kendi narsistik ihtiyaçlarını beslemektedirler. Facebook'ta profile konulan ve sıklıkla değiştirilen en güzel fotoğraflar, sahip olunan arkadaşların sayısı, abartılan otobiyografik bilgiler kişinin popülaritesini göstermek için bir araç olarak kul-

lanılmaktadır. “Ne kadar da takipçim var, bilgilerimi herkes görmek istiyor, Facebook'ta 450 arkadaşım var” gibi cümleler çoğu insanın kulağına tındık gelmektedir.

Başta üniversite öğrencileri arasında olmak üzere özellikle gençler benmerkezci, egoist ve kendini beğenmiş bir ruh hâli içerisinde. Günümüz gençliğinin narsisizme daha yakın olduğunu söyleyebilir miyiz?

Günümüz gençliğinin narsisizme daha yakın olduğunu söylemek mümkün tabii ki. Sadece üniversite öğrencileri için değil, şu an yetişmekte olan küçük çocukların gelecekteki hâli için de bunu söylemek mümkün olabilir. Yeni nesil için yukarıda da söylediğim gibi, imaj “öz”den daha önemli hâle gelmiş, bu durum da yüzeyselliğin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Var olan televizyon programları, reklamlar, rekabet, tüketim hızı gençlerin “Hızlı yaşa, hızlı tüket” düşüncesine sahip olmalarına yol açmaktadır. Günümüz gençliği rekabet odaklı yetişmektedir. Başkasının ihtiyaçlarını görmeye fırsat bulamadan, sadece kendi ihtiyaçlarına, kendi hedeflerine yönelmek durumunda kalıyor. Bununla birlikte diğer insanlar ilişki kuracak kişiler olmaktan çok, rakip olarak görülüyor. Televizyonda yayınlanan “güç-



Kibre karşı tevazu... Tevazu, sessiz egonun en önemli tezahürlerinden biridir. İnsanın kendi yeteneklerini iyi tartması; hata/kusur, bilgi eksikliği ve kısıtlamalarıyla yüzleşebilmesi, yeni fikirlere açıklık, zıt bilgiyi kabullenebilme, yetenek ve eylemleri arasında dengeyi gözetebilme, kendine daha az odaklanma, kendini unutabilme yeteneği ve her şeyin kıymet ve kadrini bilebilmek üzerine kurulu bir erdemdir.

lû, zengin, güzel görünümlü, parlak hayatlar" idealize edilirken, öteki yaşamlar değersiz görülüyor. Yeni neslin mutluluğu algılayışı, zengin ve güçlü bir yaşam sürmek olarak değişmiş gibi gözüküyor. Araştırmalar gösteriyor ki 1980'li yıllardan beri ABD üniversite öğrencilerinin narsisizm skorları yükseliyor. Buna paralel bir şekilde öğrencilerin empati düzeyleri düşüyor. Bir kültürel değişim söz konusu, narsisizm ve empati/merhamet yoksunluğu modern Batı toplumlarını içten içe kemiren bir illete dönüşmüş durumda.

Anne babalar çocuk yetiştirirken farkında olmadan narsisizme götürecek yanlışlar yapıyorlar. Mesela çocuğun küçük başarılarının bile büyütülmesi ve aşırı övülmesi bunların başında geliyor. Ebeveynlere tavsiyeniz ne olur?

Ebeveynlerin öncelikli olarak çocuklarına bir proje olarak yaklaşmamalarını tavsiye ederim. Proje çocuk, ebeveynlerin şu an çocuk yetiştirme tarzı. Örneğin, kaliteli zaman geçirme adı altında çocuğu etkinlikten etkinliğe koşturmak, çocuğun daha ne istediğini bilmeden hepsini yapmam gerekir algısına sahip olmasına neden oluyor. Başarmazsam, sevilmem düşüncesini de aynı zamanda tetiklemekte. Çocuğun yeteneklerini keşfetmek ve bunlara kapı açmak önemliyken, ebeveynlerin kendi arzularını çocukları üzerinden gerçekleştirmeye çalışmaları problem yaratmaktadır. Çocuğun var olan becerilerini ebeveynlerin destekliyor olması önemliyken, bu durumun fazlasıyla övülmesi çocukta yanlış algılara yol açabilmekte. Anne babası tarafından en iyi olarak görülen, başarıları övülen çocuk, dış dünyaya açılıp, başarısızlıkla yüzleştiğinde hayal kırıklığına uğrayacak ve bu durumla nasıl başedeceğini bilemeyecektir. Bu nedenle ebeveynin çocuğun yapabildiklerini desteklerken, yapamadıklarının da kabul edilebilir olduğunu, bu durumla nasıl başa çıkabileceğini çocuğa öğretiyor olması önemlidir. Çocuk kendi sınırını, yapabileceklerini, yapabileceklerinin sınırlarını biliyor olmalıdır. Bunun yanı sıra, saf sevginin başarıyla değil, temasla, iletişimle, ilişki kurmakla olacağını çocuğa veriyor olmaları önemlidir. Aile ilişkilerinin, temasın güçlü olduğu ailelerde yetişen çocuklar daha mutlu olacaktır. Ve mutluluktur aslında başarıyı da getiren.

Narsisizmden korunmak ve etkilerini azaltmak için neler tavsiye edersiniz?

Bu sadece aile içerisindeki çabalarla gerçekleşmeyecektir. Toplumsal bir çaba içerisinde olmamız önemli. İnsani değerlere daha fazla önem veren bir toplum olmaya çalışmak, aile ilişkilerinin arttığı, okullarda ve ev içerisinde merhamet, vicdan, empati eğitimlerini veriyor olmak, manevi ve kültürel değerlerimize sahip çıkmak, rekabetin kişilerarası değil, kişinin kendi koyduğu hedefler üzerinden gerçekleştirmek narsisizm illetinden korunmamıza yardımcı olacaktır. Diğer taraftan halkı bu anlamda bilinçlendirmek, hızlı tüketmekten kendimizi korumaya çalışmak, maddiyata verdiğimiz önemin fazlasını maneviyata aktarmak da narsisizmin etkilerini azaltacaktır. Ahlaki zekâyâ daha çok önem vermeliyiz. Çocuklarımızı başkalarından hep isteyen değil onlara vermeyi şiar edinmiş, paylaşmayı bilen, seciyesi yüksek kişiler olarak yetiştirmeye gayret edebiliriz. Onları bollukla şımartmak yerine yokluğu da göstererek terbiye edebiliriz. Her şeyden önce hepimizin adil ve merhametli bir dünya için gayret etmesi önemli. Dünyanın acilen bir merhamet devrimine ihtiyacı var. 1987 yapımı Wall Street filminde acımasız şirket yöneticisi Gordon Gekko şöyle diyordu: “Mesele şu bayanlar baylar, tamahkârlık iyidir. Tamahkârlık doğrudur. İşe yarar. Tamahkârlık gelişmenin önünü açar ve özünü teşkil eder.” Irak savaşında neden öldürülen sivillerden hiç söz etmediği sorulduğunda Rumsfeld şöyle cevap vermişti: “Biz başka insanların bedenlerini saymayız.” Yüzlere ve seslere doğduğumuz ilk günden itibaren duyarlı olmamıza rağmen, yukarıdaki sözlerde ifade bulan merhamet yoksulluğu neden? Twenge ve Campbell, bir narsisizm salgını’ndan bahsediyorlar.

Ne yapılabilir? Modernlik Faust’çu bir pazarlık. Ruhunu şeytana satmak üzerine kurulu. Özgürlük vaat ediyor ve karşılığında yabancılaşma veriyor. Kibre ve narsisizme karşı en iyi ilaç, insanın kendi benliğini aşan bir ülküye yönelmesi. Sadece kendi nefsimizin hizmetkârı olmaktan çıkarak daha büyük ülkelere kendimizi adanmak. Çocukken hepimize bir iyiliğe ve merhamet edimine hürmet etmemiz, etmemişsek suçluluk duyma-

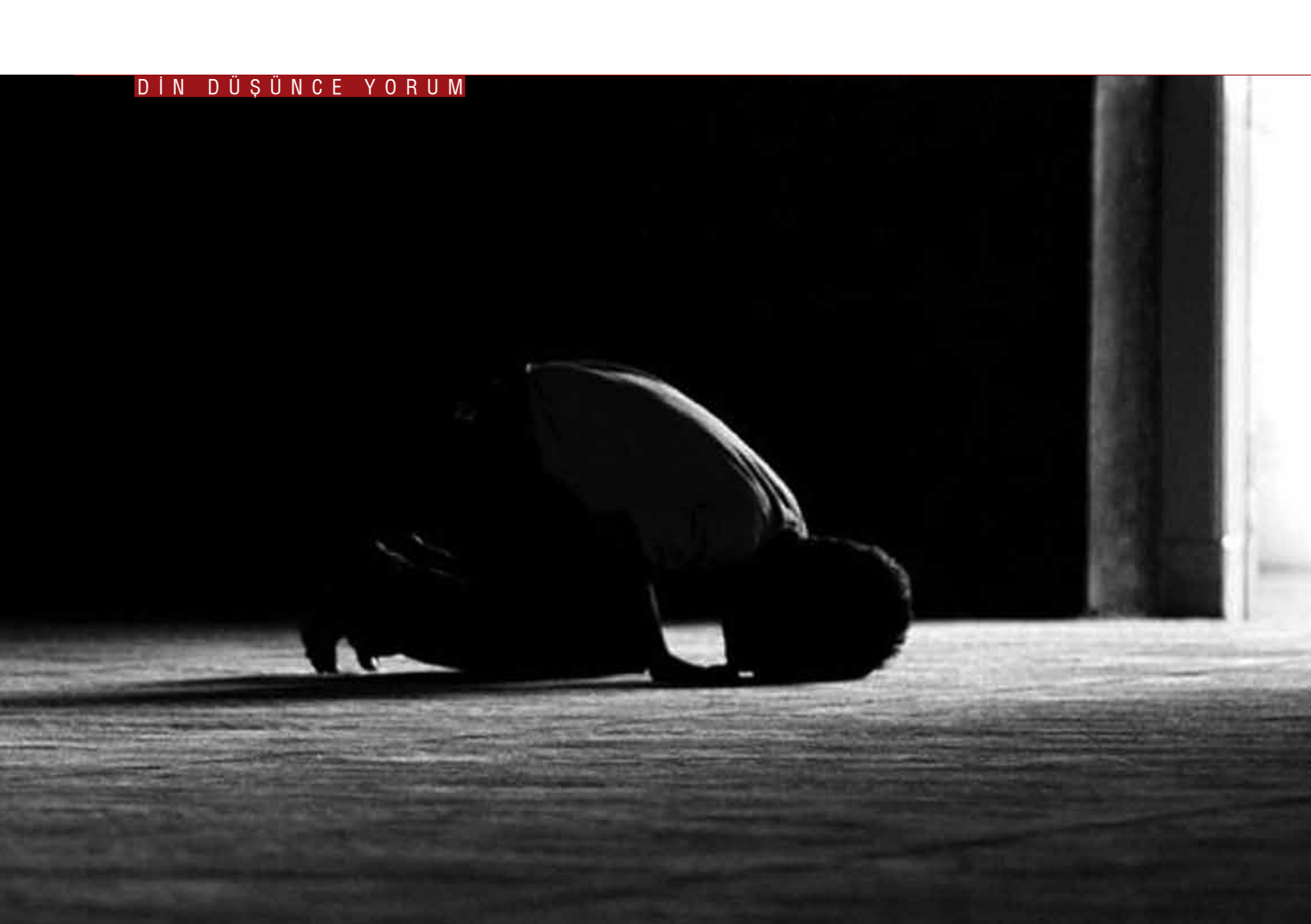
Ne yapılabilir? Modernlik Faust’çu bir pazarlık. Ruhunu şeytana satmak üzerine kurulu. Özgürlük vaat ediyor ve karşılığında yabancılaşma veriyor. Kibre ve narsisizme karşı en iyi ilaç, insanın kendi benliğini aşan bir ülküye yönelmesi. Sadece kendi nefsimizin hizmetkârı olmaktan çıkarak daha büyük ülkelere kendimizi adanmak.

mız öğretildi. Günümüz toplumu ahlakın çağrısına uymadığımız zaman hissedeceğimiz suçluluk hissini yok etme derdinde. Bu ahlaki bir zafiyet yaratıyor, kimse diğerine neyin doğru olduğunu söyleyemiyor. Bireyin toplumla ilişkisi, sorumluluk değil haklar ekseninde şekilleniyor. O halde bizim fani varlığımızla yitip gitmeyecek, ezeli ve ebedi bir ülkünün, bir maneviyatın takipçileri olarak kendimizi gemlemeyi öğrenmeliyiz. Ele geçiren değil ele geçirmeyi reddeden insandır aslında özgür olan.



Prof. Dr. Kemal SAYAR

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olan Kemal Sayar, uzmanlığını Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalında tamamlamıştır. Vakıf Gureba Hastanesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları hastanesi gibi kurumlarda öğretim üyeliği ve yöneticilik yapmıştır. 2002 yılında McGill Üniversitesi’nde Tübitak araştırmacısı olarak ziyaretçi profesör unvanıyla bulunmuş ve transkültürel psikiyatri ve psikosomatik tıp alanında araştırmalar yapmıştır. Halen Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı’dır.



Prof. Dr. Ali KÖSE

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

Sevgi ve Nefret Psikolojisi

PSİKOLOJİ ile dinin yolları, her ikisi de öncelikle insanı ele aldıkları için bir noktada kesişir. Çünkü her ikisi de duyguları ele alır, keşfeder, hatta yönlendirir. Din insanı özde tanıdığı iddiasıyla bu konuda peşin bir kanaate sahiptir. Kutsal kitaplarda yer alan insan profillerinden, tarihsel anlatılardan veya peygamberlerin insan tanımlarından hareketle insani duygular veya karakterler hakkında yargılarda bulunur. İnsanın pozitif ve negatif yönleri hakkında hükümler verir. Mesela Kur'an-ı Kerim: "Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendine fışıldadıklarını biliriz ve ona şah damarından daha yakınız." buyurur. (Kaf, 50/16.)

Psikoloji, dinin aksine araştırmalar neticesinde insanın niteliğini ortaya koyar. Ama ne yazık ki

psikoloji, 20. yüzyılın başlarındaki oluşum sürecinde böyle bir yolu takip etmek yerine, sanki bir din gibi peşin fikirle hareket etti. Kendini dinin yerine koydu, dini saf dışı etmek istedi. Anti-din diye adlandırabileceğimiz bu konum, psikolojinin metafizik alanı reddetmesine neden oldu. Felsefenin, biyolojinin, fiziğin dine karşı kazandığı zafere bir katkı da psikoloji yapmak istiyordu. Bunun için de kendini evrim teorisine eklemledi. Bu eklemlenmenin anlamı açtı: Nasıl ki insan, evrim teorisinin iddia ettiği gibi tanrının özel amaçla yarattığı bir varlık değilse, insani duygular da manevi kaynaklı olamazdı. İnsanın iki temel içgüdüğü vardı ve bunlar hayvanlarla paylaştığı cinsellik ve saldırganlık içgüdüleriydi. Amaç, insani duyguları keşfetmek değil,

evrim teorisini psikolojiye onaylatmaktı. Böylece psikoloji ideolojiye kurban edilmişti. İnsan eşrefi mahlukat olmaktan çıkarıldı, dinlerin kendisine sağladığı imtiyazlı pozisyonundan aşağıya çekildi. Kutsal kitapların “Tanrı insanı kendi imajında yarattı” şeklindeki öğretisi “insan Tanrı’yı kendi imajında yarattı”ya dönüştü. Sonuçta psikoloji, insanî duyguların ulviliğini ve ilahi kaynağa dayandığı düşüncesini reddetmiş oldu.

İşte psikolojinin oluşum sürecinde yaşadığı bu serüven, onun insani duygulara baştan beri negatif yönden bakmasına yol açtı. Sonraki yıllarda da gidişat hep bu minval üzere oldu. Öncelikli olarak hep olumsuz tutum ve davranışlar ele alındı. Affetme, yardımlaşma, sevgi, hoşgörü gibi kavramlar yerine saldırganlık, hoşgörüsüzlük, dogmatizm, nefret gibi kavramlar üzerinde duruldu. Mesela Freud eserlerinde 250 kadar yerde cezalandırmadan bahsederken, sadece birkaç kez affetmeden bahsetti. Psikolojinin bu bakış açısının ne anlama geldiğini Hristiyanlığın “asli günah” teorisini hatırlayarak daha iyi anlayabiliriz. Nasıl ki Hristiyanlık, insanı “asli günah”la dünyaya gelen ve bu günahtan arınmak için vaftiz olması gereken bir varlık olarak gördüyse, psikoloji de insanın olumsuz yönlerini dikkate aldı. Mesela, sevgi üzerinde değil, nefret üzerinde durdu.

Psikolojinin bu bakış açısı din psikolojisini de etkiledi. Bu etkiyi görmek için sadece dindarlık üzerine yapılan çalışmalara bakmak yeterlidir. Dindarlıkla birlikte anılan kavramlar ve çalışma başlıkları hep olumsuzdur: “Dindarlık ve şiddet”, “dindarlık ve dogmatizm”, “dindarlık ve önyargı”, “dindarlık ve hoşgörüsüzlük”

Kutsal kitapların “Tanrı insanı kendi imajında yarattı” şeklindeki öğretisi “insan Tanrı’yı kendi imajında yarattı”ya dönüştü. Sonuçta psikoloji, insanî duyguların ulviliğini ve ilahi kaynağa dayandığı düşüncesini reddetmiş oldu.

bunlardan sadece birkaçıdır. Eskisi kadar olmasa da, bu etkiyi bugün hala görmek mümkündür.

Psikolojinin bu gidişatı ancak 1960’larda biraz değişmeye başladı. Jung ile başlayan bu yeni sürece Erich Fromm, Abraham Maslow, Gordon Allport gibi isimler katkıda bulundu. Mesela Erich Fromm 1966’da yazdığı *You shall be as Gods* (Tanrılar Gibi Olacaksınız) kitabında insanın tanrısal bir öze sahip olduğunu savundu. Yine Erich Fromm’un bir kitabına *Sevme Sanatı* (1956) adını vermesi bile, o güne kadar saldırganlık üzerine yazan ve Darwin teorisini kanıtlama görevini üstlenen Konrad Lorenz’in kitaplarının süslediği psikoloji rafları için yepyeni bir şeydi. Hümanist psikoloji anlayışı bu çerçeveyi biraz olsun değiştirdi. Davranışçılık ve psikanalizin hastalıklı insan modeli yerine, sağlıklı insan modeli üzerinden hareket etmeye başladı. İnsanı özde “iyi” kabul eden bir tavır sergiledi. Olumlu insani özelliklere vurguda bulundu. Günümüzde transpersonal psikoloji ve pozitif psikoloji gibi akımlar psikolojinin oluşum sürecindeki bu yanlışlığa işaret ettiler. Ancak gövde o kadar büyümüş ve sertleşmişti ki, bu yeni oluşumlar fazla etki oluşturamadılar. Bununla birlikte, özellikle transpersonal psikoloji “Doğu bilgeliği”nin insanı anlama ve yorumlama yönteminin psikoloji tarafından dikkate alınması gerektiğini savundu. Mesela Nossratt

Peseschkian *Doğu Hikâyeleriyle Psikoterapi* kitabını bu çerçevede yazdı.

Umarız bu bakış açısı psikolojide baskın hale gelir ve oluşum sürecinin ideolojik yapısından kurtularak insanı pozitif değerlendiren hikmet anlayışından yeterince yararlanır. İslam dini gerek doktrinel özellikleri, gerekse kültürel birikimi ile psikolojiye bu katkıyı vermeye hazırdır. Çünkü yeryüzündeki tüm Müslümanların en fazla tekrar ettikleri sözcük olan besmele-i şerifte yer alan Allah’ın rahim sıfatı bize yaratıcının bir “rahmet kaynağı” olduğunu hatırlatır. Peygamberimiz “Allah’ın rahmetinin gazabını aştığını” söyler. Şu temsili anlatım İslam’ın insana bakışını ortaya koyar: Gökyüzü, okyanuslar ve yeryüzü, insanoglunu kötülüğü ve azgınlığı dolayısıyla Allah’a şikâyet etmişler. Gökyüzü: “Üzerlerine düşüp onları ezmeme müsaade et.” diye yalvarmış. Okyanuslar: “Onları üzerlerine akıp boğalım.” demiş. Yeryüzü: “Onları yutayım.” diye yakarmış. Buna karşılık âlemlerin Rabbi şöyle buyurmuş: “Eğer insanı yaratan siz olsaydınız onu affederdiniz.” Yüce Allah, “ruhuna üfledim.” (Hicr, 15/29.) dediği kulları için böyle düşünüyor. Varoluşunu anlamlandırmak isteyen insanoglu için yaratıcısının kendisini sevdiğini hissetmekten daha güzel bir psikoterapi olur mu?



Zeynep Ebru Ersoy

YASİN SURESİ: Dirilere Yapılan Bir Çağrı

Prof. Dr. İbrahim Hilmi KARSLI

Diin İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

KUR'AN'IN Hz. Peygamber'e nazil olmaya başlamasıyla insanlığın ufkunda yeni bir şafak doğdu. Gelen her bir ayet, ilk müminlerin gönlünü âdeta güneş gibi ısıttı ve aydınlattı. Onları fani hayatın

darlığından, ebedî hayatın sonsuz genişliğine taşıdı. İlk kuşaklar vahye muhabbetle sarıldılar. Böylece ayet ayet yeni bir hayatın ve yeni bir medeniyetin inşasına girildi.

Vahyin rehberliğinde bir maneviyat inkılabı gerçekleşti. Bu, Kur'an'ın basiretleri ve ufukları açan ayetleriyle başarıldı. Araplar, dilleri dolayısıyla bu ayetlerdeki anlamları kavradılar. Ayetlere

nüfuz ettikçe, ayetler de onların kalplerine ve ruhlarına nüfuz etti. Düşünce ve duygularını yoğurdu, hayat felsefelerini şekillendirdi.

Sonraki kuşaklar, Kur'an'ın anlam dünyasıyla olan bu samimi ve diriltici bağı aynı şekilde devam ettiremediler. Hele Arap olmayan milletlerin İslam'a intisap etmeleri ile Kur'an'la olan ilişki farklı bir boyut kazandı. Çünkü okunan ayetler anlaşılamıyor, manalara nüfuz edilemiyordu.

Artık Kur'an'ın mana ve muhtevası değil, tilavet ve kıraati ön plana çıktı. Onu anlamının, ayetleri üzerinde düşünmenin (tedebbür) gereği unutuldu. Daha ziyade hatmedip sevap kazanmak yahut da okuyup ölümlerin ruhuna bağışlamak ön plana çıktı. Bu da Kur'an'ın, müminlerin dünya görüşünü belirleyici ve medeniyet inşa edici özelliğinin ihmal edilmesine sebep oldu. Bu süreçte bazı ayet ve sureler yeni kimlikler kazandı. İşte bunlardan biri de Yasin suresidir.

Bugün biz 'Yasin' kelimesini duyduğumuzda, ilk aklımıza gelen 'ölüm' ve 'cenaze'dir. Çünkü Yasin suresi en fazla ölüm ve cenazelerin kaldırılması sırasında okunur. Yakınları bu sureyi okuyarak ölüye rahmet dilerler. Bazı Müslümanlar bu sureyi sevabı ölümlerin ruhuna gitmek üzere cuma geceleri hatta ömür boyu her gece okurlar.

Kültürümüzde bu surenin, ölümle beraber hatırlanması, muhtevasındaki dinamik ve canlı ruhu bize unutturmamalıdır. Dolayısıyla bu sureyi, sadece tilavet ederek sevap kazandığımız ve ölümlerimizin

Yasin suresinin bir özelliği de, tevhit ve adalet davasına gönülden bağlı bir şahsın mücadelesinden bahsetmesidir. Sadece bu küçük kısıp bile, surenin vermeyi hedeflediği dinamik ruhu anlatmak için yeterlidir.

ruhuna okunan ayetler topluluğu olarak görmemeliyiz. Aksine Yasin suresi, müminlerin kalplerine, akıllarına dolayısıyla hayatlarına kulluk mührünü vurmak için gelmiştir. Şu hâlde Yasin suresi, bizim ölümümüzden ziyade hayatımızla ilgilidir. Ölüm sonrasından daha çok dünya hayatına çeki düzen vermekle alakalıdır. Çünkü ilahî emirlerin maksadı dünya hayatına yöneliktir. Ahiret de dünyada yapılan amellerin bir sonucudur. Bu açıdan Kur'an'ın bütün ayetleri hayatta olanlara öğüt olsun diye gelmiştir. (bk. Yasin, 36/69-70.)

Muhammet İkbal şöyle der: "Günümüz Müslüman'ı, ölüm anının dışında pek Kur'an'la ilgilenmez. Zira bir Müslüman ölüm durumuna geldiğinde, yanında bulunanlar, kolay olsun diye onun üzerine Yasin suresini okurlar. Oysa Kur'an, insanlar kolay olsun diye değil, bilakis hayatı tutuşturmak, ona dinamizm kazandırmak için gelmiştir. Bu uğurda indirilen Kitab'ın bu amaçla kullanılması gerçekten şaşırtıcı bir durumdur."

Yasin suresinin verdiği temel mesajlardan biri, ibadetin/kulluğun sadece Allah'a yapılmasıdır. (bk. Yasin, 36/61.) Bu kavram ise, sadece namaz, oruç ve hac gibi belirli ibadetlerden ibaret değildir. Aksine Allah'a ibadet, hayatın bütün alanlarında O'nun buyrukları doğrultusunda yaşamayı gerektirir. Namazın her rekâtında da bu taahhüdümüzü tekrarlarız.

Yine kulluğun sadece Allah'a yapılması, ilahî iradeye engel olan Firavun, Nemrut ve benzerlerine de bir reddiyedir. Bu anlamda zulüm ve sömürüyle mücadele edilmesi, adalet ve eşitliğe dayalı bir toplumsal hayatın kurulması bu surenin verdiği mesajlardandır.

Ayrıca bu surede ahiret inancı işlenmektedir. Bu ise, bugün bazıların anladığı gibi kuru bir itikattan ibaret değildir. Aksine müminin bütün ferdi ve toplumsal davranışlarına ruh ve şekil veren bir hayat ilkesidir. Dolayısıyla bu inanca gönülden bağlılık, dünya işlerinde dirlik düzenliğin sağlanmasının ve saadete erişilmesinin temelini oluşturur.

Yasin suresinin bir özelliği de, tevhit ve adalet davasına gönülden bağlı bir şahsın mücadelesinden bahsetmesidir. Sadece bu küçük kısıp bile, surenin vermeyi hedeflediği dinamik ruhu anlatmak için yeterlidir. (bk. Yasin, 36/20.) Böylece onun şahsında kıyamete kadar bütün Müslümanlara ilham kaynağı olacak aksiyoner bir mümin modeli ortaya konur. Zaten ilgili ayetlerde bahsedilen bu şahsın ve yaşadığı yerin belirlenmemiş olması, onun bu evrensel boyutuna işaret etmektedir.



Habib-i Neccar Camii / Antakya

Rivayetlerde nakledildiğine göre bu şahıs, miladi birinci yüzyılın başlarında Antakya bölgesinde yaşayan Habib-i Neccar'dır. Anlaşıldığına göre bu zat, uzun yıllar hayatın anlamını keşfetme, hak ve hakikate erişme peşinde olmuştur. Ta ki bu arayış, Hz. İsa'nın elçilerinin bu kente gelişine kadar sürmüştür. Nitekim onlarla tanışır tanışmaz gönülden İslam davasına bağlanmıştır. İlahî mesajlar ona bambaşka bir dünyanın perdelarını aralamıştır. (bk. Yasin, 36/22.)

Biz, bu kutlu şahsiyetin hayatında inanmanın, gönülden Allah Teala'ya bağlanmanın gerçek anlamını görüyoruz. İmanın insana nasıl da kan ve can verdiğini müşahade ediyoruz. Onun örnekliğinde mümin olmanın, sadece vicdani ve ferdi bir mesele

olmadığını, aksine insana toplumsal bir sorumluluk yüklediğini tespit ediyoruz.

Bu hak âşığının hayatında da görüldüğü gibi, iman gizlenecek, saklanacak bir olgu değildir. Aksine insan inanınca bunu izhar etmek ister. Sahip olduğu yüce duyguları başkaları ile paylaşmayı arzu eder. Hatta yeri geldiğinde bunları duyurmak, haykırmak ister. (bk. Yasin 36/25.)

İsteseydi bu zat iman edip bir köşeye çekilebilirdi. Kurtuluşa erdini hesap ederek olan biteni izleyebilirdi. Elçilere reva görülen eziyet ve işkenceye karşı 'Bana dokunmayan yılan bin yaşasın' deyip geçiştirebilirdi. Kısaca zulüm ve haksızlıklar karşısında susabilirdi. Ama o böyle yapmadı. Çünkü o, Rabbini sevmiş, Rabbi de

onu sevmişti. İmanın coşkusunu kalbinin ta derinliklerinde hissetti. Sonsuz esenliğe çağıran ayetleri duyunca, gönlü imanla doldu, taşı. Çünkü o, kendini Allah'a adayan rabbanilerden olmuştu.

Şehirde elçilere karşı büyük bir tepki vardı. Çünkü ilk defa putları dillerine dolayan birileri çıkmış, kurulu sistem çatırdamaya başlamıştı. Bir kaşık suda bu kimseleri boğabilseler boğacaklardı. Böyle bir hengâmede elçilere destek çıkmak, gerçekten büyük bir cesaretti. Yürekli olmak gerekiyordu. Çünkü bütün ahali ayağa kalkmıştı, şehir âdeta bir baştan bir başa çalkalanıyordu.

Ama bu yiğit insan tereddüt etmedi ve harekete geçti. Ne pahasına olursa olsun sahaya indi ve olanca gayretiyle haktan yana tavrını

ortaya koydu. Ulaşabildiği her yerde gizlemeden, saklamadan çağrısını tekrarladı. Elçileri boğmaya çalışan güçlere karşı soylu bir tavır sergiledi. Zulme ve haksızlığa karşı boyun eğmedi. Menfaatini ve rahatını düşünerek kaçmaya, sıvışmaya teşebbüs etmedi. (bk. Yasin, 36/20-24.) Böyle yapamazdı zaten. Çünkü bu durumda tevhide, adalete ve fazilete arka çıkmamış olurdu.

Bu kutlu insan, imanın bedelini ödemeye hazırды. Onun yolu peygamber yoluydu. Bütün peygamberler ve onların yolundan giden insanlar da yiğit insanlardı. Onlar, Allah yolunda çektikleri sıkıntılardan yılmamışlardı, zaaf gösterip düşmanlarına boyun eğmemişlerdi. (bk. Âl-i İmran, 3/146.)

Biz, bu mücahit ruhlu insanın şahsında, Akif'in ifadesiyle 'hakkı tutup kaldırma'nın çağlar üstü örnekliğini görüyoruz. Emr-i bi'l-maruf nehyi ani'l-münker

yapmanın çileli bir iş olduğunu öğreniyoruz. Habib-i Neccar ve benzerleri daima insanlığın vicdanına tercüman olmuşlardır. Şirkin, batılın, zulmün hâkimiyeti bunlar sayesinde yıkılmıştır. Tarih boyunca hak ve hakikat, bu yürekli insanların gayretiyle üstün gelmiştir. Hak ve adalet sancağı bu kahramanlar eliyle burçlarda daima dalgalanmıştır.

Yazıyı sonlandırırken, bu kutlu zatın bugün yaşasaydı biz Müslümanlara hangi çağrıyı yapacağını hayal ettim. Affına sığınarak herhâlde bizlere şu uyarıları yapardı diye düşündüm:

"Tevhit dinin son temsilcileri, ey Müslümanlar! Sizler, Allah'a ortak koşmadınız. Allah'ı zat ve sıfatlarında birlediniz. Ne var ki sizden birçoğu, nefis ve arzuların tanrılaşabileceğini unuttu. Şeytani heveslerin ve şer duyguların ilahlaşabileceğini ciddiye almadı. Ne yazık ki bu kimseler, parayı pulu,

makamı mansıbı, şanı şöhreti hayatlarının gayesi hâline getirdiler. Dünya tamahı onlara Allah rızasını unutturdu. Şu üç günlük hayatın tulsım ve cazibesine fena hâlde kendilerini kaptırdılar. O kadar ki, helali, haramı ayırt edemez bir hâle geldiler."

"Ey Müslümanlar! Sizler, ölümden sonra dirilişe, sırata, mizana, hesaba, cennete, cehenneme inanan insanlarsınız. Ama bütün bunlara rağmen Allah'ın huzurunda hesap verme endişesi taşımadan yaşıyorsunuz. Büyük duruşmaya hazırlık yapma ihtiyacı duymadan üç günlük dünya metayıyla oyalanıp gidiyorsunuz. Ey Allah'ın kulları! Artık kendinize gelin, şeytanın adımlarını terk edin, samimi ve dürüst müminler olun. Sonunda yaptığınız her şeyden hesap vereceğinizi hiçbir zaman aklınızdan çıkarmayın."

Ey Müslümanlar! Sizler, ölümden sonra dirilişe, sırata, mizana, hesaba, cennete, cehenneme inanan insanlarsınız. Ama bütün bunlara rağmen Allah'ın huzurunda hesap verme endişesi taşımadan yaşıyorsunuz. Büyük duruşmaya hazırlık yapma ihtiyacı duymadan üç günlük dünya metayıyla oyalanıp gidiyorsunuz.



Selamla Diriliş

Hüseyin OKUŞ

Amasya Suluova İlçe Müftüsü

SELAM, karşılaşan Müslümanlardan birinin diğerine, “selamün aleyküm/es-selamü aleyküm”, selam, esenlik, sağlık ve afiyet üzerine olsun, Allah sizi her türlü kaza ve beladan korusun demesi, diğerinin de mukabelede bulunarak aynı manada olmak üzere “aleyküm selam/ve aleykümü’s-selam” diye hayır duaya karşılık vermesidir.

Kur’an-ı Kerim ve hadislerde emniyet, huzur, esenlik, barış, rahatlık ve kurtuluş anlamlarına gelen selam, Allah’a nispet edildiğinde selametın kaynağı ve esenlik veren demektir. (Nisa, 4/86; Saffat, 37/79, 109, 120, 130.)

Selam, karşılıklı güven ve birbirinden emin olmadır. Kelamdan önce gönül kapılarının karşılıklı açılması, barış ve sükun esinlerinin tıpkı bir misk kokusu gibi gönüllere nüfuz etmesidir. Tanıdık veya tanımadık fark etmeksizin din kardeşinin iyiliğini ve esenliğini dileyerek ona hayır duada bulunma esrarı tılsımlı kelime olan selamda saklıdır. Böylelikle selam veren ve alan arasında kalpten kalbe merhamet ve hayır köprüsü inşa edilmiş olur.

Mümin evinden selamla ayrılarak hanesini Allah’a emanet eder, gi-deceği yere ulaşınca dek karşılaştığı kardeşlerine hayır duada bulunarak, “Allah’ın selamı üzerine olsun.” der. Evine dönene kadar selamı ile gönül kapılarını bu güzel sözle herkese açmış olur. Böylece mümince bir davranış sergiler.

Kardeşinden selamı esirgeyene

Anadolu’da “Selamsız-sabahsız nereye?” denilmiş hatta verdiği selama icabette bulunmayana, “Allah’ın selamını kuldan mı esir-giyorsun?” denmiştir. Medeniyeti-mizin üzerine inşa edildiği “sün-net”, hayatımızın her anına nüfuz ederek ferdi, ailevi ve sosyal hayatımıza nizam vermiştir. Her namazdan sonra Peygamberimizin (s.a.s.), “Allahümme ente’s-selam ve minke’s-selam” (Allah’ım sen selamsın ve selamet de sendedir.) hadisi âdeti tüm işlerimize mih-mandar olmuştur.

Bugün maalesef bu kadar değerli bir hazine olan selamın kardeşten esirgenmesi bizi birbirimizden uzaklaştırmaktadır. Basit mülâhazalarla selam vermekten içtinap edilir olmuş, hatta “Selam verdim borçlu çıktım” gibi hiç de örfümüze uymayan bir yakış-tırma türetilmiştir. Oysa aynı ili, mahalleyi, caddeyi, apartmanı ve ortamı paylaştığımız insanlarla tanışmaya ve kaynaşmaya vesile olabilecek selam, sağladığı sevgi, saygı ve hoşgörü iklimi ile toplu-mun birlik ve dirliğinin teminatı gibidir.

Selam, yığınların arasında yalnızlık ve bencillik zehrine müptela ferdi, içinde bulunduğu toplu-ma kazandırarak rehabilite eden panzehirdir.

İslam toplumu dışında hiçbir kültürde “Annene ve babana selam söyle” şeklinde bir temenni olmadığı gibi, İslam’da birine bu şekilde selam tevdi edildiğinde selamın gerekli yere ulaştırılması o kişiye farz olarak görülmüş-tür. Ulak, kendine emanet edilen

Korkularımızdan emin olmak, birbirimizden emin olmak sevgimizi, saygımızı, muhabbetimizi kalplere yerleştirmek için Allah'ın selamını yayalım.

selamı yerine ulaştırdığında “Falanca kişinin size selamı vardı, emaneti üzerimde kalmasin” demek sureti ile mesuliyetini yerine getirmiş olmaktadır. Yine mektuplarımızın selam faslı azımsanmayacak sayıda tanıdıklardan müteşekkil olur hatta mektup askerden gelmiş ise özenle selam ilgililere “Bizim oğlanın askerden mektubu geldi size de selamı var.” şeklinde ulaştırılır olmuştur. Ama günümüzde bu muhabbet bağından o kadar uzaklaştık ki, sosyal iletişim ağlarında bile selamı yazmak yerine ‘slm’, merhaba yerine ‘mrh’ veya Allah’a emanet ol yerine ‘a.e.o.’ gibi garip kelimeler icat eder olduk. Oysa selam; paylaşma, sevgi, muhabbet ve hal hatır sormanın ortak dili idi. Öyle ki, selam farklı bir ülkede Müslüman olmanın alametifarikası idi.

Bir gün hocamızın selamla ilgili vaazını dinleyen bir kardeşimiz, “Selamı yayınız, tanıdığınız tanımadığınız herkese selam veriniz.” (Müslim, İman, 93-94.) hadisini dinler ve tatbik etmek ister. Yolda yürürken gördüğü insanlara selam vermeye başlar. Bir gün birine selam verdiğinde muhatabı ona; “Nereden tanışıyoruz beyefendi!” der. Bu kardeşimiz hiç istifini bozmaz ve “Elest bezminden (Araf, 7/172.), ruhlar âleminde tanışıyorsunuz. Sen “Müslüman değil misin?” der. Selam verdiği kişi “Müslümanım elhamdülillah” der. Selam veren kardeşimiz der ki “Müslüman Müslümanın kardeşidir.” (Buhari, Mezalim, 3.) “Sen benim kardeşimsin.” Muhabbet büyür, iş kolaylaşır.

Doğal olarak selamsız bir neslin birbirinden uzaklaşması, birbirine yabancılaşması, yalnızlaşması ve birbirini unutması ve unutulması pek mukadderdir. Bunu iliklerimize kadar hissettiğimiz bu günlerde gelin hep beraber selamı yüreğimizin en derin yerinden şefkatle verelim. Selam verildiğinde daha iyisi ile mukabelede bulunalım. Çünkü Rabbimiz (c.c.), “Size selam verildiği zaman ondan daha güzeliyle veya aynı selamla karşılık verin.” (Nisa, 4/86.) buyurmuştur.

Müslümanların asrısaadette olduğu gibi yeniden dirilmeye, samimiyete, içtenliğe, ihlase, birbirimizi sevmeye, fena fi’l-ihvan şuuruna kısacası kendine gelmeye ihtiyacı var. Bunun başlangıç noktası kanaatimizce selamla başlamaktır. O yüzden Hz. Peygamber (s.a.s.) Müslüman toplumun birbirini sevmelerini ve kenetlenmelerini iman olarak görmüş, buna vesile olan şeyin Müslümanların aralarında selamı yaymak olduğunu söylemiştir. (Müslim, İman, 93.)

Korkularımızdan emin olmak, birbirimizden emin olmak sevgimizi, saygımızı, muhabbetimizi kalplere yerleştirmek için Allah'ın selamını yayalım. Çünkü huzur-ı ilahîye çıkarken de melekler (Rad, 13/24.) bizi selamla karşılayacaklar. Nitekim cennetin bir adı da “Daru’s-Selam”dır. (Yunus, 10/25.) Sabırla, sebatla, selamla yeniden dirilmeye, iyi, ahlaklı, dürüst insan olmaya, hasılıkelam Allah'ın sevdiği insan olmaya ihtiyacımız var.



“İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun da, askerleriyle birlikte zulmetmek ve saldırmak üzere, derhal onları takibe koyuldu. Nihayet boğulmak üzere iken “İsrailoğulları’nın iman ettiğinden başka hiçbir ilah olmadığına inandım. Ben de Müslümanlardanım.” dedi. Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuştun.”

(Yunus, 10/90-191.)

Pişmanlık

Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

DİB Başkanlık Müşaviri

BİR resim görmüştüm. Büyük bir balık, yutamayacağı büyüklükteki bir başka balığı yutmaya çalışırken tıkanıp kalmış, birinin yarı gövdesi diğerinin ağzında, ikisi birden kıyıya vurmuştu. Küçük balığın hatasını gaflet diye açıklayabiliriz; ama büyük balığinkine yakışan en iyi anlatım haddini bilmemektir. Hangimiz bu büyük hatanın arkasından “keşke” ile başlayan bir pişmanlık yaşanmadığını söyleyebiliriz.

Keşke... Düşündüğümüzde, hiç kullanmak istemeyeceğimiz, ama yine de kullanmadan edemediğimiz bir kelime. Yaşadığımız hayal kırıklıklarının, derin hüznün ve pişmanlıkların meyvesidir bu. Geçmişte yapmamız gerektiği hâlde yapmadığımız, yapmamamız gerektiği hâlde yaptığımız işlerin istenmeyen sonuçları ile karşılaştığımızda yaşadığımız ruh hâlidir pişmanlık.

Pişmanlık kelimesine ne ağır ruh çalkantılarını sindirmişiz. Bazen dönüşü olmayan yoldur, bazen tüm benliğimizi zehirleyen bir acıdır, bazen ters yüz edilerek düşüncesizlik ve tedbirsizliğimiz yüzünden kendimize karşı “oh olsun!” silahına dönüştürdüğümüz iç yangınıdır bu kelimenin mazrufu.

Hata yapmaktan arınamayacağımıza göre bizler pişmanlık duymaya devam edeceğiz. Fakat hatalarımızı birer tecrübe unsuru gibi değerlendirip onları azalttığımız oranda pişmanlıklarımız da azalacaktır. Bizim dışımızda gerçekleşen olumsuz olaylardan ibret alırız, kendimizin sebep olduğu olumsuz sonuçlar ise bize ders olur. Bu derse iyi kulak verip onu kavramak “keşke”lerimizi en aza indirecektir. Kur’an-ı Kerim’in “İbret alın ey akıl

sahipleri!” şeklindeki uyarısı esas itibarıyla bizi dönüşü olmayan bir yola girmiş olmanın pişmanlığına kaşı bir uyarıdır.

Duyduğumuz pişmanlık bize aynı hatayı yeniden işlememe azim ve kararlılığını kazandırıyorsa bu yaşadığımız iyi bir pişmanlık olmuştur diyebiliriz. Aksi hâlde yeni hatalara, yeni yanlışlara düşmeye hazır bir ruh hâlinde yaşamaya devam edeceğiz demektir. Böyle bir hayata razı olmak, başarısızlıklar ve hüsrانlar altında ezilmeye razı olmaktan başka bir anlama gelmeyecektir.

Buraya kadar söylediklerimizi basit bir zihin yoklamasından geçirecek olursak söz konusu ettiğimiz pişmanlıkların yaşadığımız hayatın sınırlarını aşmadığını, dünyalı yanımızla sınırlı endişelere yoğunlaşmış olduğumuzu hemen fark ederiz. Ne var ki pişmanlıklarımızın hepsi sadece bizim kişiselliğimiz içinde ve bu hayatın şartları ile sınırlı değil. Acıyı çekerim, zarara katlanırım; hata bende” diyerek geçiştiremeyeceğimiz hayati durumlar söz konusu. Bizi pişman eden eylemlerimiz çok kere başkalarını da etkisi altına alır, onların hukukunu da haleldar eder. İşte bu noktada pişmanlığımızın boyutları ve yoğunluğu farklı olur. Böyle durumlar söz konusu olduğunda pişmanlık olgusunun daha bir daha can yakıcı olacağı kaçınılmazdır. Çünkü bu sefer söylenecek “keşke”nin arkasında başkalarına ait çiğnenmiş değerler de vardır. Tamir ve tashih etmekle yükümlü olacağınız alan daha da genişlemiş, çaresizlik ve sorumluluğunun çapı büyümüştür. Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın.” (Hucurat, 49/6.) ayeti

bize hayatta sahip olmamız gereken en temel ilkelere birini öğretiyor. Ağır pişmanlıklara sebep olacak nice husumet, kavga, gıybet, çatışma ve çekişmeyi yalan haberler tetiklemiyor mu? Gündelik sohbet ortamlarımızın, yazılı ile görseli, sosyali ile medya üzerinden asılsız, uydurma ve iftira temelli “haber”ler yolu ile nice pişmanlıklara zemin hazırlandığına şahit oluyor muyuz?

Dünyaya ahiretin tarlası gözü ile bakan İslami hayat anlayışımızda ise bu fark hesaba gelmeyecek kadar büyür. Çünkü bu durumda pişmanlıkların fayda vermeyeceği bir ahiret hayatı ortamı devreye girmiş olur.

Kur’an-ı Kerim tevhit mücadelesi bağlamında yaşanmış bazı pişmanlıkları eskimez birer tarihi tablo hâlinde gözler önüne serer. Bu anlatım yoluyla insana “son pişmanlığın fayda etmeyeceği an gelmeden önce size sunulan iman ve kulluk etme fırsatlarını değerlendirin” uyarısı yapılır.

Bu yazının başında yer alan ayetlerde bunların en çarpıcılarından biri olan Firavun’un pişmanlığı sahnelenmektedir. Hz. Musa’nın İsrail oğullarını mucizevi bir şekilde Kızıl Deniz’in ötesine geçirmesinden sonra, onları takip eden zalim Mısır kralı ordusunun başında Hz. Musa ve kavmi için açılmış olan deniz yoluna girdiği sırada olan olmuş, denizin üzerlerine kapanmakta olduğunu fark etmişlerdir. Firavun’un tacı başında, tahtı altında, kudreti yerinde olduğu günlerdeki şartlar tamamen değişmiş ve bir anda kendini bütün çareleri tükenmiş hâlde bulmuştur. İşte bu tükenmişlik hâlinde yapılacak dönüş, yaşanacak pişmanlık ilahi huzurda kabul görmemiştir. Çünkü iman dediğimiz kalbi eylemin kabul görmesi onun, kişiye ait tercih imkânının ürünü olmasına bağlıdır. Tehdit konusu olan akıbetin gözle görülmesi hâlinde iman ve inkâr arasında tercih söz konusu olmayacağı için ye’se/son pişmanlığa dayalı iman da değer kazanmaz.

Gönderilen peygambere iman etmeyen bir kavmin ilahî azap ile karşılaşması üzerine; “Bir tek Allah’a iman ettik; ona ortak koşmakta olduğumuz şeyleri inkâr ettik.” (Gâfir/Mû’min, 84/84.) noktasına geldiklerinde içine girmiş oldukları

durum şöyle resmedilmektedir: “Fakat azabımızı gördükleri zaman inanmaları, kendilerine fayda vermedi. Bu, Allah’ın kulları hakkında eskiden beri yürürlükte olan kanunudur...” (Gâfir/Mû’min, 84/85.) İman bile vaktinde ve yerinde gerçekleşmezse değer kazanmıyor. Çünkü imtihan süresinin bitip kâğıtların toplanmasından sonra verilen cevaplar doğru olsa da başarısız olmak kaçınılmazdır.

İman ve kulluk şanslarını iyi kullanmayanların varacağı sonuç böyle mutlak bir pişmanlık olacaktır. İlahî mesaj böyle bir pişmanlık içindeki insanın ruh dünyasının ne hâlde olacağına dair etkileyici ince detaylar veriyor bize:

İnkârcı “Ateşin karşısında durdurulup da, ‘Ah, keşke dünyaya geri döndürülsek de Rabbimizin ayetlerini yalanlamasak ve müminlerden olsak.’ dedikleri vakit (hâllerini) bir görsen!” (En’am, 6/27.) “O gün zalim kimse, (çaresizlik içinde) ellerini ısırp şöyle diyecektir: “Ne olurdu ben de peygamberle beraber aynı yolu tutsaydım!” (Furkan, 25/27.) “Keşke kitabım bana verilmeseydi!” (Hâkka, 69/25.) “Keşke Allah’a ve Rasul’e itaat edeydik!” (Ahzâb, 33/66.) “Keşke ölüm her şeyi bitirseydi!” (Hâkka, 69/27.)

Kur’an’ın bize sunduğu pişmanlık hikâyelerinden biri de inançsız bir bağ-bahçe sahibi zenginın akıbetini konu edinir. Mümin arkadaşının bütün nasihat ve uyarılarına rağmen o “Kıyametın kopacağını da sanmıyorum. (Eğer kopacaksa ve ben de) Rabbime döndürülsem bile andolsun bundan daha iyi bir sonuç bulurum.” (Kehf, 18/36.) rahatlığı içinde gaflete dalmış oyalanıp duruyordu. “Derken bütün serveti helak edildi. (Yıkılmış) çardakları üzerine çökmüş hâldeki bağına yaptığı harcamalar karşısında ellerini ovuşturuyor ve şöyle diyordu: “Keşke Rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmasaydım...” (Kehf, 18/42.)

Dünya hayatı temelli pişmanlıklara tüm olumsuzluklarına rağmen bir şekilde geçirilebiliyor. Fakat “En kötü pişmanlık kıyamet gününde yaşanacak pişmanlıktır.” (İbn Huzeyme, Sahih, [I-II, 3. Baskı, el-Mektebetü’l-İslamî, 1424/2003], I, 151. Hadis no. 132.) Bütün gayretimiz ahirette hüsrân ve pişmanlık yaşamaktan korunmaya yönelik olmalı.



Ebu'd-Derda'dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu:
 “Müslüman bir kul, yanında olmayan kardeşi için dua ederse, melek ‘Onun için
 istediğinin aynısı sana da verilsin!’ der.”

(Müslim, Zikir, 86.)

Din Kardeşine En Güzel Hediye: Gıyabında Dua Etmek

Hale ŞAHİN

Diyanet İşleri Uzmanı

BİR gün Safvan b. Abdullah kayınpederi Ebu'd-Derda'nın evine gitmişti. Ebu'd-Derda evde yoktu. Hanımı Ümmü'd-Derda damadına “Bu yıl hacca mı gideceksin?” diye sordu. Safvan “Evet.” deyince Ümmü'd-Derda ona şöyle dedi: “Öyleyse Allah'a bizim için hayır duada bulun. Çünkü Nebî (s.a.s.) şöyle dedi: “Kişinin yanında olmayan (din) kardeşi için ettiği dua makbuldür. O kişinin başucunda, duasına âmin diyen bir melek bulunur. O kişi (din) kardeşine hayır dua ettikçe (görevli) melek: ‘Âmin, istediğinin aynısı sana da verilsin.’ der.” Ardından çarşıya giden Safvan, Ebu'd-Derda ile karşılaştı ve aynı hadisi ondan da dinledi. (İbn Mace, Menasik, 5; Müslim, Zikir, 86-88.)

Ebu'd-Derda ve hanımı Ümmü'd-Derda'nın damatlarına söyledikleri gibi Allah'ın evini

ziyarete giden birinden istenebilecek en güzel şeydi dua. Zira Allah Rasulü de umreye gitmek için kendisinden izin istemeye gelen Hz. Ömer'e, “Kardeşim, duana bizi de ortak et ve bizi unutma!” demişti. (Tirmizi, Deavat, 109.) Bir zamanlar çorak toprak iken şehirlerin anası kılınan ve Müslümanların göz bebeği Beytullah'ı ziyarete gelen sayısız hacının asırlardır misafir edildiği bereketli bir yurt haline gelen Mekke de Hz. İbrahim'in duasına mazhar olmamış mıydı? (Buhari, Ehadisü'l-enbiya, 9.) Hanımı Hacer ve oğlu İsmail'i çöle bıraktığında İbrahim (a.s.) şöyle dua etmişti: “Rabbim! Bu şehri güvenli bir şehir kıl. Halkından Allah'a ve ahiret gününe iman edenleri her türlü ürünle rızıklandır.” (Bakara, 2/126.)

Yer gök dua üzerine değil midir? İnsanı

ayakta tutan, değerli kılan dua değil midir? Duayı işiten Rabbimiz (İbrahim, 14/39.) “Bana dua edin, duanıza cevap vereyim.” (Mûmin, 40/60.) buyurur. O, her gece, gecenin son üçte birlik kısmında “Bana dua eden yok mu ki duasını kabul edeyim! Benden bir şey isteyen yok mu ki ona dilediğini vereyim! Benden mağfiret isteyen yok mu ki onu bağışlayayım!” (Buhari, Deavat, 14.) buyurarak kullarına rahmet kapılarının ardına kadar açık olduğunu müjdelar. Yeter ki kulu makbul bir dua ile gelsin kapısına.

Allah katında makbul dualardan biri, din kardeşinin gıyabında edilen duadır. Zira hiçbir çıkar gözetmeden, samimiyetle gönülden gelip dudaklara dökülen bu dua göklerde karşılığını bulur hemen meleklerin “âmin”iyle. Onda ne gösteriş ne de riya vardır. Mümin kardeşe takdim edilen paha biçilmez bir hediyedir aslında o. Öyle bir hediye ki hediye edeni de en az hediye edilen kadar kârlı çıkaracaktır. Bu nedenle müminin dua ederken dahi bencillığe ve cimriliğe kapılması düşünülemez. Nitekim Allah Rasulü, cemaate imamlık yapacak bir kimsenin bencillik göstererek sadece kendisine dua edip cemaatten duasını esirgemesini hoş karşılamaz ve böyle davrandığı takdirde onlara ihanet etmiş olacağını zikreder. (Ebu Davud, Taharet, 43; İbn Mace, İkâmetü’s-salavat, 31.) Yine o (s.a.s.), mescide gelen bir bedevinin namaz kıldıktan sonra “Allah’ım! Bana ve Muhammed’e merhamet et, bizimle birlikte başkasına merhamet etme!” diye dua ettiğini işitince “Sen, geniş olanı (rahmeti) daralttın!” diyerek onu duada bencil davranmaması hususunda incitmeden uyarır. (İbn Mace, Taharet, 78; İbn Hanbel, II, 503.)

Allah Rasulü en çabuk kabul edilen duanın, gıyaben edilen dua olduğunu ifade eder.

(Ebu Davud, Vitr, 29; Tirmizi, Birr, 50.) Bu bağlamda duası makbul kimselerin dualarını almak daha da önemlidir. Anne babanın, yolcunun, mazlumun, misafirin veya hastanın duası Allah katında en değerli dualardandır. Mazlumla Allah arasında hiçbir perde yoktur. (Buhari, Zekât, 63; Müslim, İman, 29.) Hastanın duası ise meleklerin duası gibidir. (İbn Mace, Cenaiz, 1.) Hâl böyle olunca onların dualarını almaya gayret etmek ve beddualarından sakınmak gerekir. Aynı şekilde onların da dua veya beddua olsun ağızlarından çıkacak her dilek cümlesine dikkat etmeleri gerekir. Olur ki Allah’tan istenilenlerin ih-san edildiği bir zamana denk gelir de Allah dileklerini kabul eder. (Ebu Davud, Vitr, 27.)

Yüce Allah’ın Rasulü’ne emridir, hem kendinin hem de inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dilemek. (Muhammed, 47/19.) Dualarında kuşatıcı olan Rahmet Peygamberi’nin ashâbı da onun gibi kuşatıcıdır dua ederken: “Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla...” (Haşr, 59/10.) Ve asırlardır süren en güzel sünnettir, müminlerin birbirlerine dua ederek Rahman’ın rahmetine birlikte talip olmaları. Zira inananlar birbirine dua etmeye, birbirinin duasını almaya her zaman muhtaçtır. Hayatta olsun ya da olmasın, kendisini tanıyalım ya da tanımayalım, bizden dua talep etsin ya da etmesin fark etmez. “Ben” yerine “biz” dilini kullanarak her mümin kardeşimizi dualarımıza gıyaben ortak edebilir, dualarımızı daha da bereketlendirebiliriz. Namazlarımızın sonunda duasını dilden düşürmediğimiz duası makbul peygamber Hz. İbrahim’in yaptığı gibi: “Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, anne-babamı ve inananları bağışla.” (İbrahim, 14/41.)

Allah katında makbul dualardan biri, din kardeşinin gıyabında edilen duadır. Zira hiçbir çıkar gözetmeden, samimiyetle gönülden gelip dudaklara dökülen bu dua göklerde karşılığını bulur hemen meleklerin “âmin”iyle. Onda ne gösteriş ne de riya vardır.

Gönül Ufkunda Edep Timsali Bir Veli: Ramazanoğlu Mahmut Sami

Kâmil BÜYÜKER

SAİD bin Cübeyr (r.a.)’den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.s.) Efendimize evliyaullahın kimler olduğu sorulduğunda şöyle buyurmuştur: “Onlar öyle kimselerdir ki görüldüklerinde Allah zikrolunur, onları gören Allah’ı hatırlar.” (Câmiüs-sağır) Mahmut Sami Efendi de (1892-1984) hâli, hayatı, tevazusu ile her dem Allah’ı hatırlatan veli zatlardan birisidir. Öyle ki sanki bu sözü tasdik edercesine Mahir İz hoca gördüğü bir rüya üzerine Sami Efendi hakkında şunları söylemiştir: “O Hazret-i Sami’dir. Biz devr-i padişahiden beri neler gördük, fakat böylesine tesadüf etmedik.” (H. Kamil Yılmaz, “Ramazanoğlu Mahmut Sami”, Sahabeden Günümüze Allah Dostları, Şule yay., 1998, 10. Cilt, s. 310.) Mahmut Sami Efendi yaşadığı dönem itibarıyla ilmî ve tasavvufî veçhesi ile hep çekim merkezi olmuş bir isimdir.

İsminin başında yer alan ve sanki hep ön adı gibi zikredilen “Ramazanoğlu” ifadesi Sami Efendi’nin aile köklerini yansıtır. Aslında baba tarafından Ramazanoğulları diye anılan köklü bir aileye mensup olan Sami Efendi’nin şecerele-ri Halid ibn Velid (r.a.)’e dayanır. (Sâdık Dâna, Sultanü’l-Ârifin eş-Şeyh Mahmud Sâmî Ramazanoğlu, Erkam yay. 1991, s. 7.)

Bir müddet Gümüşhaneli Dergâhı’na devam eden Sami Efendi daha sonra Kelami Dergâhında karar kılmış ve bu dergâhın piri Es’ad Erbili (k.s.)’nin ocağında pişmiş ve buradan icazet alıp memleketi Adana’da irşada memur olmuştur. Mahmut Sami Efendi, hizmetlerini yürüt-

tüğü Adana’da bir yandan Cami-i Kebir’de vaaz verirken diğer yandan da geçimini temin için bir ke-reste fabrikasının muhasebesini tutmaya başlamıştır. Sami Efendi aslında Darülfünun Hukuk Fakültesi mezunudur. Bu fakülteyi birincilikle bitirmiştir. Ancak o savcılık ve hakimlik gibi resmî görevleri kabul etmemiş ve hayatı boyunca “kul hakkına girmek korku ve endişesiyle” hiç düşünmemiştir. O “kâtiplik” dediği defter tutma vazifesini tercih etmiştir. Babasından ve ailesinden kendisine intikal eden büyük serveti de kabul etmemiş ve “Hiç kimse kendi kazancından daha hayırlı bir yiyecek asla yememiştir.” hadis-i şerifi gereğince kendi el emeği ile geçinmeyi tercih etmiştir.

O kapıya layık olan, el emeğidir

Adana’da kaldığı süre içinde hocası, mürşidi Es’ad Erbili hazretlerine hediye gönderen Sami Efendi, burada da bizzat kendi elinin emeği olan hediyeler göndermeyi tercih ederdi. Nakledildiğine göre ekinler biçilip, hasat yapıldıktan sonra tarlalara gider, yere dökülen başakları toplar onları bulgur yapıp İstanbul’a gönderirdi. Babası: “Oğlum, benim ambarlarım buğday dolu. Niçin hocana onlardan göndermiyorsun?” deyince “O kapıya layık olan, el emeği göz nurudur.” diye cevap verirdi. (Yılmaz, age. s. 232.)

Mahmut Sami Efendi kimseye “bizden ders al, bizim sohbetimize katıl, sakal bırak, sarık sar, cübbe, şalvar giy” gibi emirler vermezdi. Kendileri de dikkat çekecek, fitne uyandıracak ve riyaya davetiye çıkaracak hareketlerden kaçınırlardı.



Erenköy'de bir veli

Sami Efendi uzun seneler Adana'da kalmış, 1946 yılında ilk haccını yapmak üzere Hicaz'a gitmiştir. 1951 yılında İstanbul'a gelmiş, iki sene burada kalmış, 1953 yılında yeniden Hicaz yolcusu olmuştur. Hac dönüşü Konyalı Saraç Mehmet Efendi ile Şam'a gitmiş ve dokuz ay burada kalmıştır. Daha sonra İstanbul'a dönmüş, önce Bayezid, sonra Laleli'ye yerleşmiştir. Son durağı ise mürşidi Şeyh Es'ad Erbili Hazretlerinin köşkünün bulunduğu Erenköy semti olmuştur. Nitekim sevenlerinin devam ettirdiği bu yolun Erenköy cemaati olarak anılmasının nedeni de budur. Erenköy'de bulunduğu zaman içerisinde de Zihni Paşa Camiinde vaaz ve irşada devam etmiştir. Bir yandan da Tahtakale'de bir ticarethane-nin muhasebesini tutarak rızkını temin etmiştir.

Peygamber aşkının çekip götürdüğü Medine ve Cennetü'l-Baki'de sevgiliye kavuşma

Sami Efendi gönlü hep Medine ve peygamber sevgisi ile atan bir zat idi. Öyle ki 1957 senesinde Eyüp Sultan'dan bir mezar yeri temin edilmiş ancak o bundan pek memnun olmayarak: "Herkesi arzusunun bırakması bizim gönlümüz Cennetü'l-Baki'yi ister buyurmuşlar. (Dâna, age. s. 97.) 1979 yılında Medine-i Münevvere'ye yerleşmişler, ancak İstanbul'da yakalandıkları hastalık burada da peşini bırakmamış, son demlerine kadar hiçbir şikâyetle bulunmayan Sami Efendi 12 Şubat 1984 Pazar gecesi Medine-i Münevvere'de vefat etmiş, Mescid-i Nebevi'de kılınan cenaze namazının ardından arzusu üzerine Cennetü'l-Baki'ye defnedilmiştir. (Hasan Turyan, Gönüller Sultanı Mahmut Sami Ramazanoğlu Hazretleri, Merassa yay. 2006, s. 36.)



Edep çizgisinde bir hayat

Edep, Mahmut Sami Efendi'nin en sık telaffuz ettiği meselelerdendir. Sohbetlerinde sık sık;

Edeb bir tâc imiş nûr-i Hüdâ'dan

Giy o tâci emîn ol her belâdan

beytini okurlar, kendileri de hayatlarını tamamen edep çizgisinde yaşarlarmış. Öyle ki sohbetlerine devam edenler onu hiçbir zaman ayak ayak üstüne atarak, ayak uzatarak, bağdaş kurarak oturduğunu görmemişlerdir. Daima diz üstü oturmayı tercih eden Sami Efendi, sohbetlerinde Kur'an tilaveti olduğu zaman koltuk veya kanepede bile olsa hemen diz üstü otururdu. Öyle ki İstanbul eski müftülerinden Bekir Haki Efendi, Sami Efendi'nin bir sohbetinden dönerken şunları söylemiştir: "Bu zenginleri saatlerce dizüstü sessizce oturtmak, Boğaz'dan gelen bir gemiyi Sarayburnu'nda bağlamaktan daha zordur. Bizler bu işi yapamayız. Bunu ancak Sami Efendi yapabilir." (Yılmaz, age. s. 310.)

Bizim kapımız Hak kapısıdır, nasibi olan gelir

Mahmut Sami Efendi'nin irşattaki usulü Nebvi idi. İnsanların kusurlarını yüzlerine vurmaz, hatalarından dolayı onları azarlamaz ve hele nefsi için hiç kızmazdı. Daima huzur-ı ilahîde bulunduğu ve her nefesinin son nefesi olabileceği düşüncesiyle daima abdestli bulunmaya ve abdest üstüne abdest almaya büyük itina gösterirdi. Nitekim muhasebesini tuttuğu

bir zatın tespitine göre, defterleri abdestli yazardı. Yazma işi bitince defterleri kaldırırdı, abdest alırdı, biraz Kur'an okurdu. Az sonra ezan okununca, bu sefer namaz için tekrar abdest alırdı. Her vakit camiye giderek namazlarını cemaatle kılarlardı.

Mahmut Sami Efendi kimseye "bizden ders al, bizim sohbetimize katıl, sakal bırak, sarık sar, cübbe, şalvar giy" gibi emirler vermezdi. Kendileri de dikkat çekecek, fitne uyandıracak ve riyaya davetiye çıkaracak hareketlerden kaçınırlardı. "Bizim kapımız, Hak kapısıdır. Nasibi olan gelir. Hiç kimseyi zorlamayınız." derlerdi.

Kendisine: "Efendim, sizin hiç kerametinizi görmedik. Kendinizi hep setrediyorsunuz." diyen bir talebesine "Evladım! Bizim evlatlarımızdan hiç hapse düşen var mı? Yok değil mi? Bu keramet bize yeter." demişlerdir. Hâl'in en büyük keramet olduğunun bilincinde olan bir zat idi.

Geride sayısız kitap, sohbet, ders ve nasihatle birlikte hayatını bizlere miras olarak bırakan Mahmut Sami Efendi'nin vefatına Mustafa Kara şöyle bir tarih düşürmüştü:

Kibleye döndü yüzün işte Sâmi Efendi

Medine'de bir hüzün işte Sâmi Efendi

Kırklar çıktı söyledi rihletin tarihini
Uçuyor (Mürşid-i Halidi Sâmi Efendi)
H/1404 (Turyan, age. s. 36.)

Neşe, Kaç Para Eder?

Betül ŞATIR



RÖPORTAJIN hayli geç bitmesi işime gelmişti. Üstelik istediğim bilgileri de toparlamış sayılırdım. Keyifliydim, sılayırahmin yamacında mutlu bir Betül kişisiydim sonuçta. Akşam 8 buçuk uçağına binmem için önümde tükenmeyi bekleyen 5 koca saat duruyordu. Yemek yemek, namaz kılmak ve hava limanına ulaşmak için yeterli zamanım vardı. Durağa kadar peşimden sürüklediğim valizim ve ben Kadıköy'e giden bir araca binmektense yemek yemek için Kısıklı'ya bizi götürecek otobüsü beklemeye koyulduk. Bildiğimiz helal konsept yerlerin hatırına çizilmiş bu güzergâh üzerinden Kadıköy'e oradan da Sabiha Gökçen Havalimanına ulaşmayı umuyorduk. Hafif çiseleyen yağmurda, su geçirmeyen ve 360 derece dönebilen tekerleriyle valizim benim için gayet uyumlu, geçimli ve muti bir yol arkadaşı sayılırdı.

Durakta bekleyen iki yaşlı amcanın tatlı sohbetleri birbirlerine sordukları sorular üzerinden çıkarılacak gündelik hayat notları başka bir yazının konusu olmalı. Diğer tarafta bekleyen kısa boylu, sarışın ve beyaz tenli olduğu ilk bakışta anlaşılan, yaşının üzerinde bir giyim kuşam ve yıpranmışlıkla bir hanım duruyordu. Bekleyişimiz o kadar uzun sürdü ki isminin Saliha olduğunu öğrendiğim hanım beni tatlı sohbetiyle ve hikâyesini paylaşmadaki cömert tavırlarıyla kalmaya ikna etti. Yoksa çoktan taksiye... Kaç çocuğu var, hangi okullara gidiyorlar, ne zamandır ağır işlerde çalışıyor hepsini anlatmaya hevesli kelimeler aklımı çeldi ve beklemeye koyuldum. Gelen otobüs bekleme ve yol boyunca bana ikinci bir hikâyeyi daha sunuyordu. Ama o da başka bir yazının konusu olacaktı. Başka bir A4

kâğıdın üzerinde toplaşacak kelimelerin nasibi olarak zamanını bekleyecekti.

Nerede çalıştığını söylediğinde gülmeye başladım. Karşımda duran tevazu abidesi, yoksul kadın benim uzun zamandır merak ettiğim, gidip de bir şeyler yemeye cesaret dahi edemediğim lüks bir restoranda bulaşıkçılık yapıyordu. Bir arkadaşım nicedir benimle orada buluşmayı istiyordu. Ben de bir türlü fırsat bulamıyordum. Arkadaşım güzel ve helal bir ziyafetin yanında beni işletmenin sahibi olan ve benim asla adını ezberimde tutmadığım bir hanımla tanıştırmayı da vadediyordu. Kismet Saliha'yı tanıdığım günymiş. Saliha çok içten bir davetle, "bizim oraya gelsene, karnını doyursun hem memnun da kalırsın" derken beni evine çağırıyor gibi samimiydi. Merakımı gidermem için daha güzel bir fırsat olamazdı. Saliha'ya "Çok pahalı diyorlar sizin orayı." dedim. "Biraz öyle ama çok temiz çok dikkatli bir yer bizimki." diye cevap verdiğinde ben çoktan onunla o durakta inmeye karar vermiştim bile.

Ben Saliha ve partnerim olan tekerlekli valizim Kısıklı'dan Çamlıca sırtlarına doğru zahmetli bir tırmanışa geçtik. Git git bitmeyen yol, Saliha ile sohbeti iyice koyultmama neden olmuştu. Gece ikiye kadar çalışan Saliha, işinden ve aldığı 1.300 lira maaşından o kadar razıydı ki. Abisinin iş yerinde on yıl çalışıp sadece üç aya yatan sigortasının düzenli ödeniyor olması onun için çok büyük bir şükür vesilesi idi. Ondaki ender rastlanan neşenin ve huzurun bir benzerine daha çok az rastladığımı düşündüm.

Ona evdekilerle bu sıra dışı ça-

alışma saatleri konusunda nasıl birliktelik yaşadıklarını sordum. Yokluk insanı gece ikide biten bir işe ve gece eve üçte ulaşıyor olmaya mecbur bırakacak bir şeydi kabul. Ama Saliha'daki bir işte çalışıyor olmanın sevinci, maaşını düzenli alıyor olmasının neşvesi bitip tükenecek gibi değildi. Cumartesi günleri Sakarya'da üniversite okuyan oğlunun da geldiğini, o gece bütün ailenin kendisini beklediğini, sabaha kadar gelsin çaylar gitsin çekirdekler, diye gö-

Nerede çalıştığını söylediğinde gülmeye başladım. Karşımda duran tevazu abidesi, yoksul kadın benim uzun zamandır merak ettiğim, gidip de bir şeyler yemeye cesaret dahi edemediğim lüks bir restoranda bulaşıkçılık yapıyordu.

zünde gülücüklerle anlatışını bir görmeliydiniz. Görmeliydiniz ve anlamalıydınız insanın 'şen' olmasının ta içinden en muhkem noktalarından gelip tüm bedenini sardığını...

Aldığı maaş çalıştığı mekânda bir arkadaş gurubunun bir saatte ödediği hesabın özetiymiş aslında. Ona yakın arkadaşlarımdan Merve'nin, çalıştığı mekânın sahibi olan hanımı tanıdığını benimle de tanıştırmak istediğini söyleyince "Kübra Hanım mı?" diye sordu. Bir türlü ezberlemediğim ismi öğrendiğim için memnun olmuşum doğrusu. Bir iki saat zihnimde kalabilirdi. Orta halli bir sipariş ile karnımı doyurup abdest namaz gibi ihtiyaçlarımı da karşılamış olmanın ödenemez pahası ile oradan ayrılacaktım. Ama yaşayacak bir şeyler daha olması gerektiğini seziyordum. Evet, muhakkak Kübra Hanım'la tanışmalıydım. Bu vakte kadar yaptığım gözlemler, âcizane tes-

pitler de kısa günün kârı olacaktı elbette.

Hesabı ödedikten sonra Saliha'nın salça, yanmış yağ ve ıslanmış hamur kokan bulaşık yıkadığı tezgâha doğru ilerledim. Ellerini kurularak "beni kırmadın geldin ya inşallah memnun kalmışsındır" dedi sarılırken. Ve garson arkadaşına "arkadaşımın hesabını almayın, o benim misafirim" dedi. Ne kadar zengindi gönlü. Samimiyetle sarıldık ona teşekkür ettim. Kübra Hanım'ın nere-

de olduğunu sorunca uzunca bir mesafe bana eşlik etti. Beni Kübra Hanım'ın kapısına bıraktı, tekrar vedalaştı. Artık yemek tabaklarının yığıldığı o güzel mekânın en basık bölmesine işini yapmak üzere döndü. Giderken arkası dönükken bile gülümsediği hissine kapıldım.

Kübra Hanım'ın altın varaklarla, vintage detaylarla neşelendirilmeye çalışılmış odasına vardığımda yüzünden düşen parçaların binden fazla olduğuna üzülenek sohbeti başladım. Ortak tanıdıklarımız, duvarlarda suskunluk nöbeti tutan değerli tablolar, Kübra hanımın göz alıcı takıları, moda dergilerine kapak olacak derecede güzel oluşu, sanki hiçbir şey onu neşelendirmeye muktedir olamamış gibiydi.

İşte tam o gün gönül şenliğini sağlayan etkenin aslında ne olduğunu anlamıştım. Kesinlikle elle tutulmaz gözle görülmez bir şeydi. Çok büyük bir pahası da yoktu üstelik.

Dinî Günlerin Sembolik Dönüşümü

Emin Yaşar DEMİRCİ

BAYRAMLAR, bir toplumun kendisini sosyal ve kültürel anlamda yeniden üretmesinin vazgeçilmez araçlarından birini oluşturur. Bu önemli günlerde insanlar birkaç günlüğüne de olsa gündelik hayatın rutin akışının dışına çıkarak ülkenin toplumsal ve kültürel varoluşunun dayandığı temel değerleri paylaşırlar.

Ancak son yıllarda, bayramların bu önemli toplumsal kültürel işlevlerinin zayıfladığı, rutin iş hayatından ve kentin stresinden birkaç günlük bir kaçış olarak değerlendirilmeye başlandığı gözlemlenmektedir. Özellikle ramazan ve kurban bayramlarının, kamu çalışanlarının idari izinli sayılmalarının neredeyse bir teâmul hâline gelmesinin de katkısı ile nispeten uzunca sayılabilecek tatillere dönüşmesi, bayramları toplumsal kültürel sembollerin ve bu sembollerin temsil ettiği değerlerin yaşandığı, paylaşıldığı dinsel toplumsal içeriklerinden uzaklaştırmaya başlamıştır. Böylece modern yaşamın yalnızlaştırıcı, yalıtıcı etkisini telafi edici bir tür sığınak olması gereken bu kutsal günlerin, telafi bir yana, bizzat bu yalnızlığı, yalıtılmışlığı artırmasından, katlanılmaz hâle getirışinden bile söz etmek mümkündür.

Dinî bayramlarla ilgili olarak ortaya çıkan bu sorun, aslında çok daha önemli ve derin toplumsal sorunların bir yansımasından başka bir şey değildir. Modern toplumların yaşadıkları ve bizim de modernleştığımız ölçüde yaşayacağımız sorunlardır bu sorunlar. Ancak bir sorunun yaşanmaya

başlaması ve/veya yaşanacağı öngörüsünde bulunulması, o sorunun kaçınılmazlığı anlamına gelmemelidir. Tam aksine, yaşanan ya da yaşanacağı öngörülen bir meselenin sorun olarak algılanmaya başlanmasını, o soruna ve o sorunla ilgili geleceğe yönelik öngörülere karşı çözüm üretmenin başlangıcı saymak daha doğru bir tutum olacaktır. Bizim dinî bayramlar örneğinde somutlaştırmaya çalıştığımız sorunların sebebi modernleşme süreci-nin çalışma ve çalışma dışı yaşamımızın örgütlenmesinde ortaya çıkardığı köklü dönüşümlerde aranmalıdır. Şimdi bu dönüşümlerin neler olduğunu ve nasıl sorun ürettiğini daha yakından görmeye çalışalım.

Sanılanın aksine, iş, emek, çalışma ve çalışma hayatına yönelik tutum ve değerlerimiz nispi olarak yeni sayılabilecek, sanayileşme-modernleşme sürecinin ürettiği tutum ve değerlerdir. Başka bir ifade ile söyleyecek olursak, günümüzde iş, emek, çalışma ve üretime yüklediğimiz anlam, modernlik öncesi toplumlarda yoktu, daha doğrusu bugünkü anlamında yoktu. Şüphesiz modernlik öncesinde de insanlar çalışıyorlardı ve ihtiyaçlarını emeklerinin ürettikleri ile gideriyorlardı. Ancak modernlik öncesi toplumlarda insanların üretimleri ihtiyaçları ile sınırlıydı ve çalışma ihtiyaçları ekseninde örgütlenmişti. İnsanların ihtiyaçlarını karşılayacak kadar ürettikten sonra çalışmalarını gerektirecek hiçbir sebep bulunmuyordu. Bu yüzdendir ki modernleşmenin erken dönemlerinin ilk

sanayi patronları, istihdam ettikleri işçilerini gün boyu istikrarlı bir şekilde çalışmaya zorlamakta büyük sorunlarla karşılaşıyorlardı ki, bu durumun öncü patronların bazılarının iflası ile neticelendiği bile iddia edilmektedir. Modernleşmenin erken dönemlerinde iş ve çalışmaya yönelik tutumların olumsuz etkilerinin nihai olarak çözüme kavuşturulmasında iki etkili yol takip edilmiştir: Bir taraftan çalışanlar, üretim sürecini en ince detaylara kadar ayrıntılandıran iş bölümüyle emeğin vassıfılaştırılması sonucu, ihtiyaçları için daha düşük ücretle daha uzun süre çalışmaya zorlanırken; diğer taraftan çalışmaya ihtiyaçtan bağımsız olarak bir değer ve anlam yükleyen yeni bir iş ahlakının ve disiplininin gelişmesi sağlanmıştır. Böylece insanlık tarihinin o güne kadar görmediği bir üretim artışı ve sermaye birikimi sağlanarak bizim bugün modernleşme olarak adlandırdığımız sürece ilk hareket verilmiştir.

Modernleşmeyi harekete geçirici ilk gücün üretimin (ve çalışmanın) ihtiyaçlardan bağımsızlaşması olmasına karşılık, modernleşmeye kendini istikrarlı bir şekilde üretebilmesini sağlayan esas etken tüketimin de (tıpkı üretim gibi) ihtiyaçlardan bağımsız hale gelmesidir. Daha doğru bir ifade ile o güne kadar ihtiyaç ekseninde tanımlanan ve örgütlenen tüketim yerini tüketim ekseninde tanımlanan ve örgütlenen bir ihtiyaca bırakmıştır. Böylece ihtiyaçtan bağımsızlaşan üretim anlayışıyla harekete geçen modernleşme tü-

İnsanı asıl özgürleştiren zaman, üretim ve tüketimin biyolojik zaruretlerden bağımsız olarak var olan ve üretim ve tüketim faaliyetlerine nispetiyle bizi üretim ve tüketimin zaruretlerinden bağımsızlaştıran bu serbest zamandır.

ketimin de ihtiyaçtan bağımsızlaşması ile kendini istikrarlı bir şekilde üretebilen bir niteliğe kavuşmuştur.

Modernleşme sürecinde, üretim ve tüketim faaliyetleri ihtiyaçtan ayrıştığında ya da kendilerini ihtiyaçlardan bağımsız olarak var kıldığında ortaya çıkan temel sorun bu sürecin bizim üretim ve tüketim faaliyetleri dışında kalan, kendimize ait kıldığımız serbest zamanlarımıza da nüfuz ederek onları tüketilebilen meta haline dönüştürmesidir. Üretim ve tüketim faaliyetlerimiz kendimizi biyolojik anlamda yeniden ürettiğimiz faaliyetlerimizdir. Ancak sanılanın aksine bizi doğadaki diğer canlı türlerinden ayıran üretim ve tüketim faaliyetlerimiz değil, biyolojik canlılığımızı sürdürmek ve yeniden üretmek için zaruri olan bu faaliyetlerin zorlayıcılığı dışında kalan zaman ve bu zamanı doldurduğumuz faaliyetlerimizdir. Başka bir ifade ile bizler ihtiyaçlarımıza bağımlı üretim ve tüketim faaliyetlerimizle biyolojik varlığımızı sürdürür ve yeniden üretirken, bunların dışında kalan faaliyetlerimizle doğadaki diğer canlı türlerinden ayrılarak insan oluruz ve insan olarak kendimizi gerçekleştiririz.

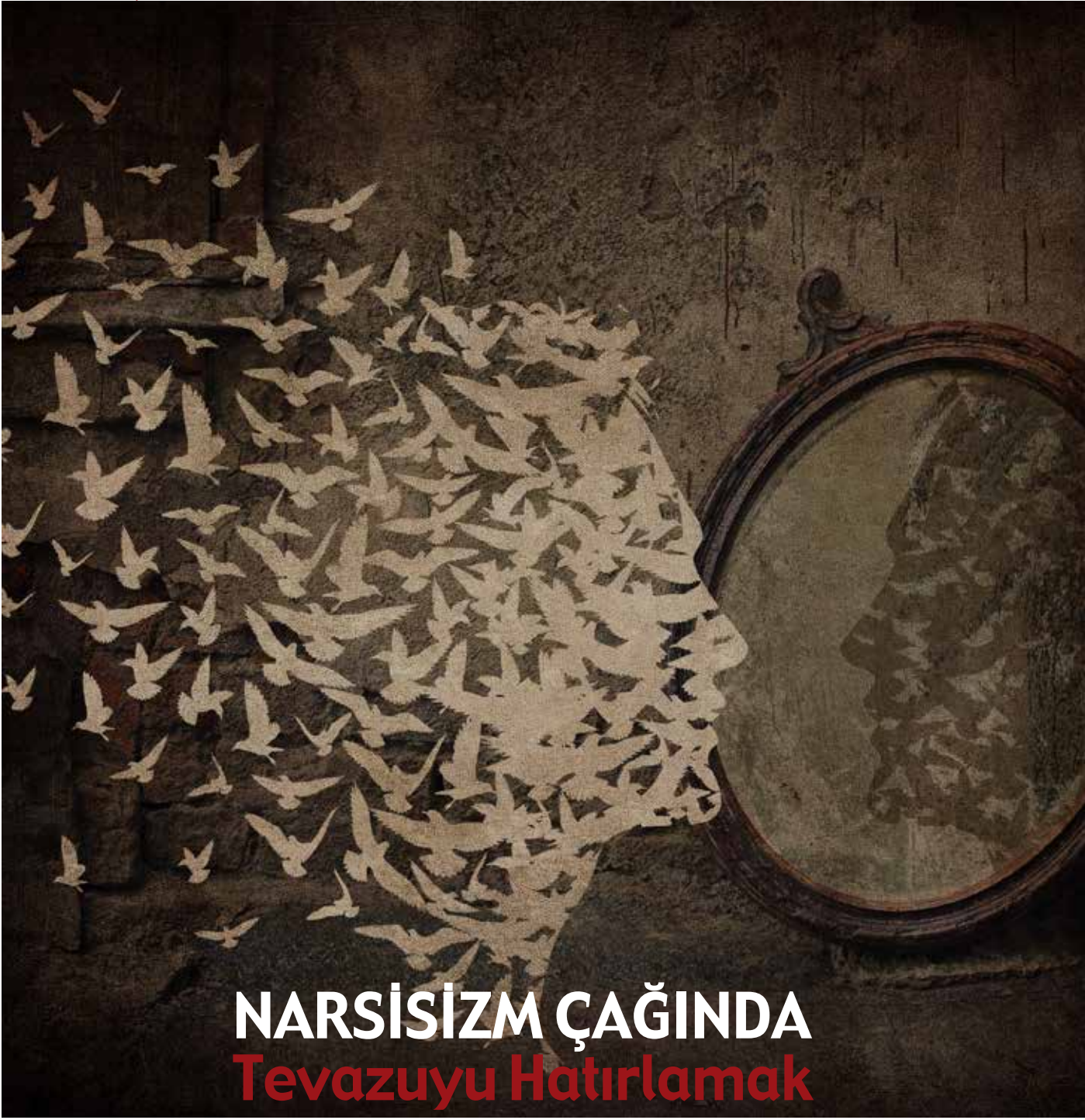
Üretim ve tüketim faaliyetleri dışında kalan zamanımızı iki ana gruba ayırabiliriz: Bunlardan birincisi üretim ve tüketim faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olan, bu faaliyetleri sürdürülebilir kılan ve boş zaman, tatil ya da dinlenme olarak adlandırabileceğimiz zamandır. Bu zaman bizim üretim

sürecinde harcadığımız enerjimizi telafi etme imkânı sunar. Tüketim ve üretim faaliyetleri dışındaki diğer zaman ise doğrudan üretim ve/veya tüketime bağlı olmayan, varlık olarak kendimizi ürettiğimiz, gerçekleştirdiğimiz serbest zamandır. Serbest zamanın boş zaman ya da tatilden farkı, sadece üretim sürecinde harcadığımız bedensel ve zihinsel enerjimizi telafi etmekle sınırlı olmayıp aynı zamanda modern iş hayatının ve modern tüketim alışkanlıklarının üretim sürecine ve toplumsal ilişkilere yabancılaştırıcı etkisini telafi ederek bize insani varoluş üzerine düşünebilme ve toplumsal ilişkilerimizi bu varoluş ekseninde yeniden kurabilme imkânı sunmasıdır.

İşte insanı asıl özgürleştiren zaman, üretim ve tüketimin biyolojik zaruretlerden bağımsız olarak var olan, bizi üretim tüketimin zaruretlerinden bağımsızlaştıran bu serbest zamandır. Bu açıdan bakıldığında bayramlar bir serbest zaman faaliyetidir. Yani biyolojik ihtiyaçlarımızı zaruret bağlarından kurtardığımız ve böylece kendimize ait kıldığımız zamana karşılık gelir bayramlar.

Şüphesiz üretim ve tüketimin zaruretinden bağımsız olan serbest zaman faaliyetleri sadece bayramlarla sınırlı değildir. Serbest zaman faaliyetlerinin örgütlenmesi ve kullanımı kişiden kişiye, ilgi ve tercihlerine göre değişir, farklılıklar gösterir. Spor, müzik, resim, edebiyat, seyahat gibi hobilerimiz; dernek, vakıf, hayır kurumları gibi kurumlardaki de-

ğişik düzeylerdeki faaliyetlerimiz, üretim ve tüketim zaruretinin dışında kalan serbest zamanlarımızı örgütlediğimiz ve kendimizi gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerden sadece birkaçını oluşturur. Ancak kişisel ilgi ve tercihlerimizi yansıtan bu türden serbest zaman faaliyetleri ile mukayese edildiklerinde, bayramların ortaya çıkan en temel özelliği serbest zaman faaliyetleri-nin en kapsamlısı olmasıdır. Yani bayramlar bizim her türden serbest zaman faaliyetlerimize yer verdiğimiz ve/veya yer bulduğumuz zamanlardır. Dargınların barışması, eş, dost, akraba ziyareti, zayıf ve düşkünlere yardım gibi değerleri bizlere tekrar tekrar hatırlatarak, aslında modern toplumun üretim ve tüketim alışkanlıklarının kaçınılmaz bir şekilde çözdüğü ve yabancılaştırdığı toplumsal ilişkilerin onarılması ve yeniden inşası için önemli fırsatlar da sunmaktadır. Bu yüzden bayramlar hem neşe kaynağı şenliktir, hem hayırların kaynağı ibadettir: hem ziyaretin kaynağı seyahattir, hem de toplumsallaşmanın kaynağı dostluktur. Bayramların sadece birer tatil fırsatı olarak algılanmaya başlama eğilimi, bayramların çağrıştırdığı zengin semboller dünyasındaki değişimin ve yoksullaşmanın da habercisidir. Her ne kadar bu eğilim yön belirleyecek kadar yaygın görünmese de toplumun önemli bir kesiminin bayramları bir tatil, bir kaçış fırsatı olarak değerlendirilmeye başlamış olması, bu sorun üzerinde düşünmeye başlamanın lüzumuna işaret etmektedir.



NARSİSİZM ÇAĞINDA Tevazuyu Hatırlamak

Prof. Dr. Hüseyin PEKER
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ÇAĞIMIZDA bencilliğin ve bireyciliğin ön plana çıktığı görülmektedir. Kişiler arası ilişkileri kendi çıkarları için kullanma, kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıflıklarından yararlanma gittikçe artmaktadır. Kendini çok önemli, üstün olarak görme, eleştirilere tahammül ede-

me yaygınlaşmaktadır. Buna karşılık empatik duygular azalmakta, kendini başkalarının yerine koyarak onları anlama noktasında gerileme yaşanmaktadır. İşte bütün bunlar narsistik kişilik bozukluğunun belirtileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tutum ve davranışlar bize çok

önemli bir insani özellik olarak tevazuyu hatırlatmaktadır. Alçak gönüllülük anlamına gelen tevazu, üstünlük duygusu ile aşağılık duygusu arasında yer alan bir denge hâlini ifade eder. Tevazuda irade ve akıl vardır. Mütevazı insan düşünerek ve bilinçli olarak bencil arzularını, isteklerini yener, kendinde birtakım üstünlükler hayal etmediği gibi kendini aşağı da görmez. Hem gücünün sınırlı olduğunu fark eder hem de kendinin eksik, aşağı olmadığını düşünür. Olumlu, ölçülü, dengeli bir kişilik yapısına sahip olur.

(Hüseyin Peker, *Allah'ın Boyasıyla Boyanmak*, s. 42.)

Bilindiği gibi İslam'da "ıfrat" ve "tefrit" diye iki kavram vardır. İfrat bir konudaki aşırılığı, tefrit de azlığı ifade eder. Dinimiz bu ikisini de uygun bulmaz. Bunların ortasında yer alan bir de "itidal" kavramı vardır. İtidal orta kararlılık demektir, ölçülü, dengeli hareket etmektir. İşte mütevazı insan itidal üzere hareket eden insandır.

Mütevazı insan kendi yeteneklerini, eksikliklerini bilir, kendini değerli olarak görür, ancak başkalarının da değerli olduğu bilinciyle onlara karşı üstünlük taslayıcı bir tutum takınmaz. Fakat onurundan da taviz vermez, vakar ve haysiyetini korur. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: "Rahman'ın kulları yeryüzünde tevazu ile yürürler. Cahiller onlara laf attıklarında 'selam' der, geçerler." (Furkan, 25/63.)

Dolayısıyla mütevazı insan kendisiyle de, diğer insanlarla da, Allah'la da barışık olan insandır. İnsanın kendisiyle barışık olması demek, kendini olduğu gibi kabul etmesi, artılarının da eksileri-

nin de farkına varması, dış dünyası ile iç dünyası arasında denge kurmasıdır. Fıtratına, yaratılış amacına uygun davranmasıdır. İnsan ne kadar yaratılış amacına uygun hareket ederse, yaratılışın hikmetini, amacını kavrayarak hayat tarzını buna göre düzenlerse, kötü eğilim ve arzularını, bencil isteklerini bastırarak içindeki güzelliklerle bezenirse, onları besleyip zenginleştirirse o kadar kendisiyle barışık olmuş olur. Yoksa ne kadar yaratılış amacına ters davranışlarda bulunur, farklı bir yön çizerse, o kadar sapmış ve kendisiyle barışık olmayan mutsuz bir yapıya bürünmüş olur.

Diğer insanlarla barışık olmak demek, onların da değerli olduğunu kabul ederek onlara karşı saygılı davranmak, onların haklarını kabul etmek, insan olduklarını unutmamak, ne onlarla eğlenip alay ederek onları küçümsemek ne de onları yücelterek onlara kul köle olmaktır. Bu nedenle mütevazı insanın önemli bir özelliği saygılı olmasıdır. Başkalarının inanç ve düşüncelerine saygı göstermek, onların haklarını korumak tevazuun sonucudur. Dolayısıyla tevazu bireyi, başkalarıyla güzel ilişkiler kurmaya, istişarede bulunmaya, kaba davranışlardan uzak durmaya götürür. Kur'an-ı Kerim Hz. Peygamber'in bu özelliğine bilhassa atıfta bulunmaktadır. (Âl-i İmran, 3/159.)

Allah'la barışık olmak ise, Allah'a samimiyetle inanarak O'nun buyruklarını dikkate almak, yap dediklerini yapmaya, yasakladıklarından da kaçınmaya çalışmak demektir. Kur'an'da bu özellik "takva" kelimesiyle ifade edilir ve bu şekilde hareket eden insanlar "müttaki" olarak isimlendirilir.

İşte mütevazı insan aynı zamanda müttaki olmaya çalışan, Allah'la arasının açılmaması için O'nun büyüklüğünü, yüceliğini kabul eden ve O'na karşı kulluk görevini yerine getirme çabası içinde olan insandır.

Bu nedenle tevazuda şükür ve kanaat vardır. Mütevazı insan sahip olduklarını da eksikliklerini de bilir, fark eder ve bunların Allah tarafından kendisine verilen bir imkân olduğu bilinciyle hareket eder. Sahip olduğu bedensel, zihinsel, ekonomik, sosyal, kısaca tüm maddi ve manevi imkânlardan memnuniyet, hoşnutluk ve mutluluk duyar, rahatlık hisseder, tatmin duygusu yaşar. Sosyal statüsüne ya da ekonomik gücüne bağlı olarak insanları hor görmez, onları ezme-yi kalkışmaz.

Tevazuda hırs ve tamah, açgözlülük yoktur. Sonu gelmeyen arzu ve istekleri doyurmanın peşinde koşmak yoktur. Tamahkârlık, tutku ve ihtiras derecesinde paraya ve onun yerini tutan mallara sahip olma, kazanma arzusudur. Tamahkâr insandaki para tutkusunu son derece kuvvetli olduğu için bu duygu kişiyi cimriliğe, bencillığe, sadece kendini düşünerek çevresindekilere karşı fedakârca davranışlardan alıkoymaya iter.

Halbuki tevazuda empati vardır. Mütevazı insan, başkalarının nasıl hareket etmesini istiyorsa, kendisi öyle hareket eder. Kendisi için düşündüğünü diğerleri için de düşünür. Mütevazı insanda kendini diğerlerinin yerine koyarak hareket etme anlayışı vardır. İnsan olduğunu unutmadan, insanca tutum takınma vardır. Bu nedenle mütevazı insan bencil



Tevazuda hırs ve tamah, açgözlülük yoktur. Sonu gelmeyen arzu ve istekleri doyurmanın peşinde koşmak yoktur. Tamahkârlık, tutku ve ihtiras derecesinde paraya ve onun yerini tutan mallara sahip olma, kazanma arzusudur.

olmaz. Yalnız kendi çıkarını düşünerek hareket etmez. Her şey kendisinin olsun istemez. Almadan değil, vermekten, paylaşmaktan hoşlanır. İlişkilerini kişisel çıkar ve yararına göre oluşturmaz.

Yine tevazuda tatlı dilli olma, güzel üslup kullanma vardır. Allah Kur'an-ı Kerim'de sözün hep güzel, yumuşak, hoş, gönül alıcı

olmasını istemekte (Nisa, 4/63; İsra, 17/23, 28; Taha, 20/43-44.), Hz. Peygamber de, "güzel sözün sadaka olduğunu" belirtmektedir. (Buhari, Sulh, 11.)

Tevazuda eleştirilere açık olma, baskı ve zorlamadan uzak bir tutum takınma vardır. Mütevazı insan hem eleştirilere açık olur hem de kendisi eleştiride ve tartışmada kırıncı olmaktan kaçınır. Karşısındakini küçük düşürücü, rencide edici ifadelerde asla bulunmaz. Ayrıca düşüncesini baskı ve zorlamayla kabul ettirmeye çalışmaz. "Sadece benim düşüncem doğrudur, ben ne dersem o olur!" şeklinde katı bir yaklaşım içinde olmaz. Bu konuda Kur'an, "Dinde zorlama yoktur." (Bakara, 2/256.) ayetiyle genel hükmünü ortaya karken, Hz. Peygamber'e de, "Sen anlat, öğüt ver! Çünkü sen ancak öğüt verensin. Onların üzerinde zorlayıcı değilsin!" (Ğaşıye, 88/21-22.) buyrulur bu konuda nasıl davranılması gerektiğini vurgular.

Diğer önemli bir nokta da tevazuda gösterişin olmamasıdır. Gösterişte yapılan iş, benimsendiği için

değil, kişinin çevresindekilerce övülmesi, üstün görülmesi, beğenilmesi, iyi şeylere sahip olduğunun bilinmesi için yapılır. Dolayısıyla gösterişte kişinin kendini farklı gösterme düşüncesi vardır. Yaptıklarında samimi değildir. Din dilinde böyle kişilere riyakâr denir. Bunlar kendileriyle barışık olmayan, kendilerini eksik, yetersiz, aşağı gören kişilerdir. Bu eksikliklerini gösterişle kapatmaya çalışırlar. Mütevazı insan bu tür beklentiler içinde olmaz.

Tevazuda var olan bir diğer özellik de hoşgörü ve bağışlamadır. Hoşgörü bir şeyi anlayışla karşılayarak olabildiğince hoş görme, toleranslı, müsamahalı davranma durumudur. Mütevazı insan karşısındaki kişinin insan olması nedeniyle hata yapabileceğini, yanlışlık yapabileceğini düşünerek, onun yaptığı yanlışlığı anlayışla karşılar, affedici, bağışlayıcı olur. Bu nedenle mütevazı insan kendine güvenen insandır. Başkalarına kapıyı kapatmayan, diyalog kurabilen insandır.

Son olarak şunu söyleyebiliriz. İnsan diğer insanlarla bir arada, bir toplum içinde yaşadığı ve yaşayabileceği, tek başına olamayacağı, başkalarının yardımına, ürettiklerine mutlaka ihtiyacının olduğu bilinciyle hareket ettiği ve bunu benimseyerek davranışlarına yansıttığı oranda narsisizmden uzaklaşacak, mütevazı bir yapı kazanacaktır.

Muhammed Ali'nin Ardından...

Deniz BARAN

2016 yılının Haziran ayını Muhammed Ali ayı olarak hatırlayacağız sanırım... Henüz ayın ilk cuma günüydü ki efsanevi boksörün vefat haberiyle doldu haber bültenleri. Günler hatta haftalar boyunca da gündemden düşmedi Ali'nin vefatı. Çünkü Ali, geçtiğimiz yüzyılın önemli isimlerinden biriydi. Hem ülkesi ABD'de hem dünyada birçok kesimin kendinden bir parça bulabildiği ve saygı ile yad ettiği bir isim... 1942'de Louisville'de başlayan 74 yıllık hayat macerasına çok fazla şeyi sığdırmış bir kahraman...

Muhammed Ali hakkında şu zamana kadar o kadar fazla yazılıp çizildi ki, sırf "küçükken gece yarısı kalkıp maçlarını izlerdik" diyen büyüklerimizin anlattığı hikâyeler dahi sayfaları doldurabilecek nitelikte. Bu sebeple benim gibi Ali'yi yaşamamış ama Ali'nin hikâyelerinin ve ilhamının ulaşabildiği bir neslin onun hakkında bir şeyler karalarken tekrara düşmesi hadsizlik olur gibi geliyor. O yüzden bir şeyler paylaşmak gereği hissediliyorsa illâ, Ali'ye dair yazarken bazı spesifik noktalara odaklanmak en

iyi çözüm gibi geliyor. Benim ise Ali'nin hayatında en iyi odaklanabileceğim kesit, onun ihtidası ve Nation of Islam (İslam Ulusu) hareketi ile olan ilişkisi olabilir diye düşündüm.

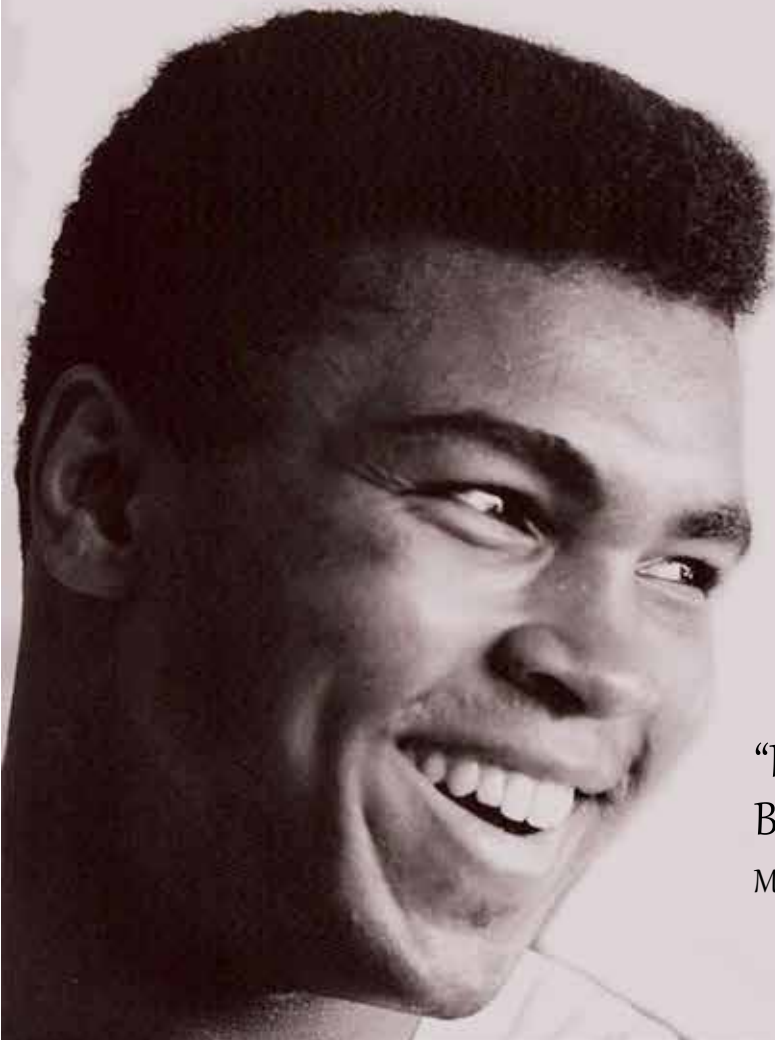
Cassius Marcellus Clay Jr.'dan Muhammed Ali Clay'a

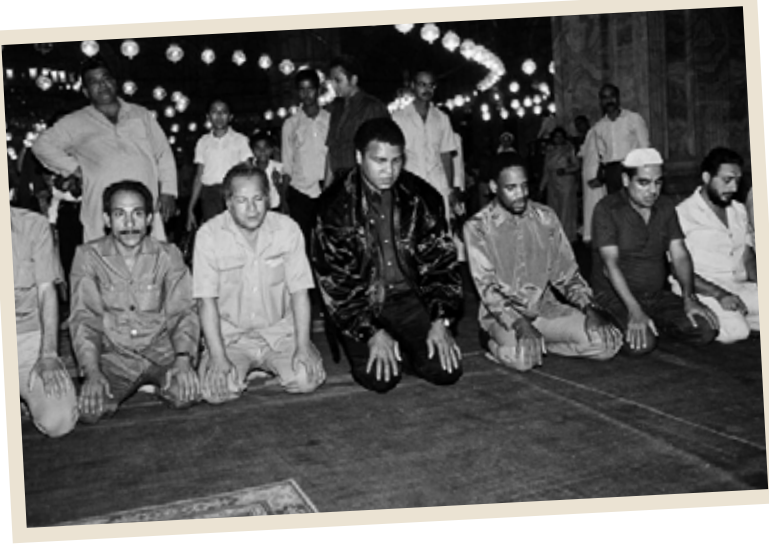
Oldukça ironik bir şekilde, daha küçük yaşta boks sporuna adım attıktan sonra İngilizce deyimle "wonderkid" yani boksun harika çocuğu olan Clay'ın 22 yaşında dünya şampiyonu olmasının akabinde Müslümanlığı seçtiğini açıklaması şüphesiz dünya kamuoyunu hazırlıksız yakalamıştı. O dönem için, boks kariyerinin basamaklarını hızla tırmanmakta ve şöhretini katlamakta olan bir genç için oldukça radikal bir karardı aynı zamanda. Peki, günümüzde Ali'nin vefat haberlerinde "22 yaşında dünya şampiyonu olduktan sonra dinini değiştirdiğini açıkladı" gibi bir cümleyle özet geçilen bu dönüşümün arkasında yatan hikâye neydi? Ali'yi Ali yapan İslam ile şereflenmesiydi. Peki, ne olup da bu yola girmişti?

Bu soruların cevabını bulmak için o günlerin Amerikası'na kısa bir göz atmak, siyah kitlelerin sosyolojisini irdelemek gerekiyor.

*"En büyük olan Allah'tır.
Ben sadece en büyük boksörüm."*

Muhammed Ali





Allah onun taksiratını affeylesin, bizlere onun cesaretinden ilham almayı nasip eylesin. Ve onun mirasını sonraki nesillere kalıcı eylesin... Herkesin onun gibi örneklerle ihtiyacı var.

Ali 22 yaşında ihtida ettiğini duyurmadan önce ırkçılığın zirvede olduğu bir Amerika'da yaşamaktaydı. Aynı zamanda büyük siyahi kitlelerin de sistem tarafından ezildikçe duydukları öfkenin arttığı ve direniş arayışlarının kol gezdiği bir Amerika... Çok geçmeden farklı hareketler neşet etti. Günümüz tabiriyle oldukça da “radikal hareketlerdi” bu örgütlenmelerin bir kısmı. Aralarındaki farklılıklar, tepkilerini örgütlemelerine temel olan mağduriyetin yanında bir nüanstı esasında. Her bir hareket kendilerinin de herkes kadar insan ve o toprağın insanı olduğu savını sistemleştirirken bir direniş motivasyonu da sağlayacak bir asabiyet peşindeydi sanıyorum ki. Ancak biraz daha derine inince yahut on yıllar geçtikçe elbette hareketler arasındaki esaslı farklar ortaya çıkacaktı. İşte o zamanlar tutulan yollardan biri, kendi direniş hikâyelerini İslam ile bağdaştıranların yoluydu. Nitekim böyle bir yol tutmanın –burada detaylarına girmeyeceğimiz– tarihi referansları da kuvvetliydi. Bu yolun en büyük dinamisi ise Malcolm X’ler, Muhammed Ali’ler

ve nicesi aracılığıyla günümüze kadar adı gelen Nation of Islam yani İslam Uлуу hareketi olacaktı.

İslam Uлуу oldukça tepkisel, oldukça radikal bir hareketti. Kurucusu Elijah Muhammed (Elijah Poole), II. Dünya Savaşı yıllarından beri siyahi direnişin içinde olan isimlerdendi, bir köle ailesinin evladıydı. O dönem kendisine ve siyahlara muazzam bir zulüm ve ayrımcılık uygulayan beyazlara büyük bir nefret besliyordu. Bu nefret onu, beyazları “insan” görmemeye sürüklüyordu ki İslam Uлуу hareketinin kuruluşundan itibaren bu nefret, bu bakış açısı hareketin karakterine sinmişti. İslam Uлуу üzerine sosyolojik çalışmalar yapan Doç. Dr. Nuri Tınaz’ın da tespit ettiği gibi esasında İslam Uлуу hareketi çok sahil bir İslam çizgisine sahip olma derdiyle değil fakat kendi asabiyetlerine uygun zemin arayışında bu yönelime girmişti.

Velhasıl Muhammed Ali de böyle bir İslam Uлуу’na, öyle bir öfke ile girmişti. Adına başarıdan başarıya koştuğu ülkenin basını hâlâ

onun ve ırkdaşlarının ten rengini sorun ediyordu. O da kendi tarafını kişilik onuru adına seçmek durumundaydı ve seçti. Tabiri caizse ailesi İslam Uлуу, babası da Elijah Muhammed olacaktı. Pek tabii Malcolm X’in de onun zihin dünyasına yaptığı derin tesir de not edilmeli.

Yukarıda saydığım tüm faktörlerden ötürü Muhammed Ali’nin Müslümanlıkla şerefledikten sonraki ilk yılları oldukça sert bir bakış açısıyla geçmiştir. Radikal bir şekilde beyazlardan nefret eden bir hareketin içine dâhil olmasının yanı sıra şüphesiz ki Müslüman olduğunu ilan ettikten sonra bu itikat ile yola çıkıp Vietnam Savaşı’na katılmayı reddetmesinden ötürü başına gelenler, onun kutuplaşmasının en büyük katalizörüydü. Muhammed Ali’nin sözü olduğu iddia edilen –kuvvetle muhtemel doğru- ve beyazlara karşı âdetâ “madem onlar bize bunu yapıyor, biz de onlardan alabildiğine nefret ederiz” mantığını sembolize eden birtakım açıklamalar Ali’nin o dönemki fikirlerinin ne denli radikal olduğunu gösterir.

“Biz entegrasyona zorlanmak istemiyoruz. Entegrasyon yanlıştır. Biz beyaz adamla beraber yaşamak istemiyoruz, bu kadar.” yahut “Hiçbir akıllı bir siyah adam veya kadın zihninin arka planında beyaz erkek ve kızların evlerine gelip onların siyah oğul ve kızlarıyla evlenmesini istemez.”

Fakat Ali'nin bu söylemi tamamen sahiplenerek bir yaşam pratiği olmadığını ve “beyaz” dostları ile de ilişkilerini her daim sürdürdüğünü biliyoruz. Bu sebeple ve birçok sebeple sürdürülebilirliği de sahihliği de olmayan bu yaklaşımın bir müddet sonra değişmesi çok normaldi ki Ali de –bir husustan ötürü “biraz geç” olsa da- zaman içinde fikirlerini değiştirebildi. Nitekim dipsiz bir öfke ile yola çıkan İslam Uluşu vb. birçok siyahi hareketin ABD normalleştikçe, dünyada ırkçılık geriledikçe normalleşmesi olağan bir şeydi. Ayrıca İslam'ı referans alan bir kitlenin “karşı-ırkçı” bir yaklaşımı aynen muhafaza etmesi de beklenemezdi. Bugün İslam Uluşu'nun en köküne bağlı, (bizim deyimimizle) en Sünni ilkelere uzak kolunun bile eskiden çok farklı olduğunu göz önünde bulunduralım... Nihayetinde Malcolm X'in Hacc'dan yazdığı, her türlü ayrımcılığı tel'in eden mektubunu <http://www.dunya-bizim.com/mercek-alti/22344/iste-malcolm-xin-hac-sirasinda-yazdigi-mektup>) hatırlatır bir şekilde Ali de değişti. Tek pişman



olacağı nokta ise bu değişimi Malcolm X teklif ettiğinde yapmamış olmasıydı. Elijah Muhammed'in ölümüne kadar daha Sünni ilkelere yakın bir çizgiye geçme taraftarı olanların yanında saf tutmamıştı Ali... 1975'ten sonra ise sahih bir çizginin savunucusu olan oğul Warith Deen Muhammed'i takip etmişti.

Ali'nin dinî görüşü sonraki yıllarda başka ne tip değişimler geçirdi pek bilmiyoruz. Bu konuda kıızıyla yapılan röportajlar vb. birkaç materyal dışında ilk etapta birtakım kaynaklara ulaşmak zor. Ancak sonraları bir önemli değişim daha yaşayıp sufizmi kucaklayan bir konuma geldiğini biliyoruz. Kızı Hana Yasmeen, Ali'nin Inayat Khan adlı, “evrensel sufizm” denen bir akımın kurucusu sayılan bir sufünün yazdığı kitaplardan büyük ilham aldığını ve neticede

sufist değerleri sahiplenildiğini anlatıyor bir röportajda.

Özet ile anlatmaya gayret ettiğimiz şey, Muhammed Ali'nin 22 yaşında “Müslüman oldum” demesi basit bir tercihin ötesinde, on yıllar sürececek bir zihinsel maceranın başlangıcıydı. Gençlik fikirleri ile olgun yaşlarındaki fikirleri arasında dağlar kadar fark olan Ali'nin kendi macerasındaki tüm duraklarda inançla, samimiyetle ve cesaretle durmuş olması da onca farklılığın en önemli ortak noktası sanırım.

Allah onun taksiratını affeyesin, bizlere onun cesaretinden ilham almayı nasip eylesin. Ve onun mirasını

sonraki nesillere kalıcı eylesin... Herkesin onun gibi örneklere ihtiyacı var.

Amerikan-İslam İlişkileri Konseyi'nden Davud Velid'in de dokunaklı bir alıntıyla bitirelim:

“Çocukken annemle babamın bana aldıkları ilk aksiyon figür oynacağı Muhammed Ali'ydı. O, benim dönemimde Afrika kökenli Amerikalılar ve Müslümanlar için belki de dünyanın en büyük ve etkili popüler kültür sembolüydü. Medeni haklar döneminde ABD'deki ayrımcılığa karşı durdu. Direniş zihniyetinin aydınlanmasında ve Müslümanların basmakalıp fikirlere boyun eğmemesi gerektiği, bir Müslümanın en az bir Hristiyan ya da Yahudi kadar Amerikalı olduğu duygusunun yayılmasında payı var.”

Büyük Mükâfat

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Diyanet İşleri Uzmanı

HAYAT sahnesinde ne çok şeyle meşgulsün... Sonu gelmez işler, yetişmesi gereken dosyalar, bu bitince rahatlarım dediğin ama bir türlü bitmeyen projeler, biraz rahatlamak için gittiğin kurslar, trafikte geçen saatler... Evde seni dört gözle bekleyen çocuklar, aklında yapacağın alışveriş, pişireceğin yemek, dağılan salon, kirli tabaklar... Daha evdeki işleri bitirmeden kalanları ertesi güne devrettiğin ve uykuya yenik düştüğün dakikalar... Birbirini takip eden günler, aylar, yıllar boyunca tekrarlanan bir gününün özeti bu değil mi?

Tüm bu keşmekeşin, koşturmacanın ve meşguliyetin arasında seni rutinin bunaltısından kurtaracak vakitlere ne kadar da muhtaçsın! Kalbine itminan verecek, ruhunu hafifletecek ve hayat yorgunluğundan seni çekip alacak vakitlere... Rabbinle aranda rabıta olacak, seni O'na yaklaştıracak ve manen yükseltecek olan dünyalık meşguliyetler değil ancak ve ancak kulluğunu idrak ettiğin ibadet vakitleridir...

Bir uykuya dalar gibi dalıyorsun ya dünyaya! Hiç bitmeyecek, sonu gelmeyecek sanıyorsun ya! İşte öyle değil, o uykuya gaflet diyor Allah dostları. Rabbin muhafaza etsin tüm gafletle-

rimizden. Ama kendini bir kaptırdın mı ancak Rabbinin inayetiyle uyanabilirsin. Uyanmak da var ve bir ömrü beyhude yaşamak ve sonunda hüsrana uğrayanlardan olmak da var.

Bundan sebep eğer ki başın secdeye gidiyor, eğer ki O'na yakarabiliyor ve O'nun için vazgeçebiliyorsan dünya nimetlerinden ve meşgalelerinden işte o zaman hakiki huzura ve itminana ulaşırsın ki, dünyadaki hiçbir nimet sana ibadet anlarında yaşadığın gönül huzurunu tattıramaz.

Sadece bu değil elbette şükretmen gereken. Düşünsene dünya üzerinde milyarlarca insan senin yaşadığın rutine benzeyen veya benzemeyen hayatlar yaşıyorlar. Bundan önce de yaşayıp giden milyarlarca insan var. Belki de pek azı varoluş hakikatini idrak etti ve o doğrultuda yaşadı. Eğer ki sen hayatın ve ölümün anlamını idrak ettin ve Yüce Rabbinin seni kulluk için yarattığını anladın ise ne mutlu sana! Yaratana ibadet etme onurundan daha büyük ne mükâfat elde etmiştir ki insanoğlu dünya hayatında! Alnı secdeye giden bahtiyarlar arasında olmak ve O'na yakınlığın hazzına varmaktır asıl büyük mükâfat.

“Ey sadık mürid; ibadetine Cenab-ı Hakk’ın burada
mükâfat vermesinden daha üstün olan şey, senin
kulluk yapmana imkân tanıyıp o ibadete razı
olmasıdır.”

İbn Ataullah İskenderi

Esasında mükâfat beklemek haddini aşmaktır. Sen mükâfat için değil Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için amel et. Elbette O, her şeyi görmekte ve bilmektedir. Unutma, mümin kişi ibadeti Yüce Allah’ın: “Ey iman edenler, rûkû edin, secdeye varın, Rabbinize ibadet edin ve hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.” (Hac, 22/77.) emri gereği yerine getirir. Tüm ibadetlerde aslanan işte bu niyettir. Yani Allah Teala’nın rızasına ermek gibi halisane bir niyetle ibadete sarılır. Her ne yaparsan yap niyetin Allah içinse Rabbin hem dünya hem de ahiret güzelliklerini lütfedecektir. Ama hepsinden büyük nimet Allah’ı bir bilmek ve O’na kulluk etmektir. Bundan büyük rûte, bundan büyük şeref yoktur!

İmam Gazali, İhya’da Rabiâtü’l-Adeviyye’nin ibadetle ilgili şu hadisesini nakleder: Süfyan-ı Sevrî bir gün Rabia’ya “İmanın hakikati nedir?” diye sorar. Rabia: “Kötü bir işçi gibi, ne cehennem korkusu ne de cennet ümidi ile Allah’a ibadet ediyorum. Allah’a ibadetim O’nu sevmem ve O’na saygı duymamdandır.”

Evet, bu amele kaç sevap, bu ibadete ne ka-

dar ecir diye hesapta bulunmak adaba aykırıdır. Diğer taraftan eksik, noksan, kusurlu hâlimizle yapacağımız ibadetler sahip olduğumuz sonsuz nimetlerin karşılığı nasıl olabilir, diye bir düşündüğünde anlarsın kendi acziyetini, zayıflığını; Rabbin büyüklük ve cömertliğini...

Amma Rabbin emretti, O’nun emri başım gözüme üstüne diye şevk ve ihlasla yaparsan ibadeti dünya ve ahiret saadeti için bu sana yeter de artar bile. Dahası Allah’ın lütuf ve keremiyle kendisine ibadet etmeye müvaffak kıldığı için şükür ve hamd etmek de gerek. Ya O’nu tanımayan, O’na ibadet etme lütfuna eremeyen gafillerden olsaydık! Eğer düşünürsen asıl mükâfat Cenab-ı Hakk’a yakınlıktır. Ne bah-tiyardır o kişi ki, Yüce Mevla’nın rızası üzere ibadet ehli olarak yaşar ve ölür. “Ey Rabbimiz! Yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım dileriz. Bizi dosdoğru yola ilet. Nimetine erdirdiklerinin yoluna; gazaba uğramışların ve doğrudan sapmışların yoluna da değil!” (Fatiha, 1/5-7.)



Hazların en güzeli
yaratının aşkını,
ruhun derinliklerinde,
bedenin her
zerresinde
hissetmektir. Bir
de öyle mahzun bir
aşk vardır ki; âşık,
âşık olduğundan
habersizdir.

Aşk

Emine BEBEK

Kur'an Kursu Öğreticisi / Hatay

AŞK kimilerinin dilinde kimilerinin kalbindedir. Âşıktır söyler, âşıktır hisseder, âşıktır aşkı yaşar. Ancak her insanın da haz aldığı aşk hâli başkadır. Hazların en güzeli yaratanın aşkını, ruhun derinliklerinde, beden her zerresinde hissetmektir. Bir de öyle mahzun bir aşk vardır ki; âşık, âşık olduğundan habersizdir.

Yıllarca içerisinden geçip gittim, hiç de ilgimi çekmeyen bir köyde vaaz ile görevlendirildim. Perşembe günüydü... O gün geldiğinde korkuyordum... Seviniyordum... Heyecanlanıyordum... Çünkü "uzak" diyorlardı, "Evler camiye uzak. Dolayısıyla insanlar da..." Köye yaklaştım. Sekiz yıl buradan geçmiştım fakat hiç bu kadar heyecanlanmamıştım. Arabayı yavaşlattım. Yıllarca sıradan gördüğüm evler şimdi farklıydı. Önce evlerle tanışıyordum. Titrek duygularla sürekli "Rabbim yapabilir miyim?" diyordum. Bir süre sonra camiye gördüm. Haykırıyordu sanki: "Yalnızım!" Caminin bahçesine geldiğimde etrafta kimseler yoktu. Cami görevlisi karşıladı. Cami ve görevlisi hüzün yoldaşıydı yalnızlığın... Hüzün kiminin yüzünde kiminin duvarındaydı... Bu durum beni daha da tedirgin etti. Ürkek bir hâlde bekliyordum. Bir yandan da Rabbime "Bir kişi gelse!" diyordum...

Razıydım... "Rabbim bir kişi lütfen!" diye yalvarıyordum. Ben bu duygularla beklerken ileride bir hanımefendi belirdi. "Teşekkür ederim Allah'ım!" derken O'nda bittiğimi hissettim. Artık duanın rengi değişmişti: "Rabbim gözlerimi yol eyle! Muhabbeti yüreğimden yüreğine akıt! Ona sarıldığımda bütün sevgimi hissettir ve sonsuza dek sürsün!"

İlk cemaatimdi. Gözlerine bakarken, gözlerimde kalbimi sundum... Daha ötesi yoktu... Ve bahçede sohbete daldık. Dakikalar geçti başka gelen yoktu. Zaten buna razıydım... Camiye doğru ilerledik, kapısına vardık ki bir küçük grup hanımın bize doğru geldiğini gördüm. İsterken "Rabbim bir kişi" demiştim. Gerisi "lütfuydu"...

Kur'an-ı Kerim'le başladık vaaza. Öyle ya sözlerin en güzeliydi... Rabbimin de şahit olduğu o anı unutmam mümkün değildi. İnılmaz bir sessizlik... Cami duvarlarında sadece ayetler yankılanıyordu...

Her ayetin terennümünün ardından gelen sessizlikte, iç çekişlerini kalplerinin titreşimlerini dinliyordum. "Farkına dahi varamadıkları aşkı"; iç çekişlerinde ve ruhun derinliklerine inen, yalvarırcasına bakan, yalvardığını sahibinin dahi

bilmediği gözlerde görüyordum. Âşıklardı... Ancak âşık olduklarını kendileri de bilmiyorlardı... Zaten bu aşk üzere doğmuyor muydu her canlı...

Kur'an tilaveti ardından ilk konuşan "ilk cemaatim" oldu. "Hocam! Ne kadar güzel şeymiş Kur'an, huzur verdi". Birinci vaazımız muhabbetle geçti. Oradan ayrıldığımda şimdilik bu yeter diyordum.

Günler geçti ikinci vaazımızda tekrar buluştuk. Durumdan çok memnun olmuştum. Rabbimin "lütfu" artmıştı. Cami kapısından geçerken ilk vaazdaki "ilk cemaatim" geldi. Bu ne hoşluktu. Beyaz bir eşarbi özenle takmış, elinde bir kâğıt: "Hocam! Bir ilahi öğrendim, söyleyebilir miyim?" dedi. Kimi zaman duygular dile kendiliğinden dolandır: "Zevkle" dedim.

Yine Kur'an tilavetiyle başladık... Aynı huşu... Nasıl geçtiğini bilemediğimiz muhabbetli dakikaların sonunda "ilk cemaatim" yaklaştı: "Hocam! Kur'an meali istiyorum, mümkün mü?" dedi. "Elhamdulillah" dedim içimden. "Rabbim Sen hep vardın kalplerimizde. Vardın fakat var olduğunun farkında değildik... Farkına vardır bizleri... Aşkınla doldur gönülleri..."

Neşe ve Sevinç Günleri

BAYRAMLAR

Mehmet Ali BARLAS

Hacı Akif Camii İmam-Hatibi Karakoçan/ELAZIĞ

BAYRAMLAR, millî ve dinî duyguların, inanışların pekişmesi, taze ve canlı tutulması işlevi yanında; topluluğun birlik ve beraberliğini sağlamada ve bunun bireylerin bilincinde yer etmesinde de büyük rol oynar.

Müslümanların en önemli sevinç günleri olan ve bizzat Hz. Peygamber tarafından ilan edilen ramazan ve kurban bayramlarında birbirlerini tebrik etmelerine Arapça ve Osmanlıcada “mua-yede”, Türkçede bayramlaşma denilir. Bayramlaşmanın el sıkışmak, küçüklerin büyüklerin ellerini öpmesi, yemek ve tatlı ikram etme, hediyeleşme şeklindeki uygulamaları zaman içinde gelişerek gelenek hâlini almıştır. İlk dönem Müslümanların bayramlaşma şekli hakkında yeterli bilgi

olmamakla birlikte, bayramlarda “Allah kabul etsin” şeklindeki dileklerle tebrikleştiklerini, bu tebrikleşmenin Emeviler devrinde de sürdürüldüğü bilinmektedir.

Bayramlaşma; sevgi, saygı, sıla-i rahim, ikram ve cömertlik gibi erdemlerin güzel bir tezahürü olarak en büyük itibar ve önemi Osmanlılarda kazanmış, görkemli törenlere, geleneklerin oluşmasına vesile olmuştur. Gerçekten dinî bayramlar, insanlar arasında kaynaşmanın, dostluk oluşturma-
nın bir yolu olarak belli bir öneme sahip oldukları gibi, dinî his ve şuurun toplumsal boyutta tazelenmesinin de bir vesilesidir. Kendisi çeşitli sebeplerle bayramlaşma törenlerine katılmayan insan bile bunu hisseder ve yaşar.

Bayramlaşma, gergin ve soğuk ilişkileri yumuşatma, kırgın, dargın ve küskünlerin barışması gibi bir fonksiyon icra eder. Bununla birlikte, her zaman insanlarla iyi geçinmek, çeşitli nedenlerle meydana gelmiş olan dargınlık ve kırgınlığı kaldırmaya çalışmak daha uygun olur. İnsan bu hislerle dolu olmadıktan sonra bayram günü, bayramlaşma yoluyla sağlanan barışma töreni bir gösteri olmaktan öte gitmeyebilir. (İlmihal, Ankara 1999, TDV Yay., c. II, s. 475-476.)

Türklerin İslamiyet’ten önceki bayram şekilleri ve kutlamaları, İslamiyet’in kabulünden sonra bir kısmı devam etmişse de, onların yerine daha sonraki asırlarda sadece ramazan ve kurban bayramları kutlanır olmuştur.



Yüzyıllardan beri devam ede gelen bu bayram gelenekleri, büyük ölçüde İslamî esaslar çerçevesinde gelişmiştir. Hz. Peygamber'in bayramlardaki tutumlarıyla ilgili birbirini destekleyen ve tamamlayan çeşitli hadisleri vardır.

Hz. Peygamber: "Her kavmin bir bayramı vardır. Bu da bizim bayramımızdır"; diğer rivayette: "Onlara işleme. Bu günler bayram günleridir." buyurduğu zikredilmektedir. (bkz: *Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b. Abdî'l-Lâti'fî'z-Zebîdî*, müt: Ahmed Naim, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi*, Ankara 1988, 6. dipnot, c. III, s. 157.)

Yine bir bayram günü siyahilerin kalkan-mızrak oyununa bir şey demediği gibi, Hz. Aişe'nin onları seyretmesine de müsaade etmiştir. (*Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b. Abdî'l-Lâti'fî'z-Zebîdî*, müt: Ahmed Naim, age. c. III, s. 152.)

Bayramlardaki ibadetler ve onların şekliyle ilgili hadisler, Hz. Peygamber'in ve sahabenin nasıl hareket ettiklerine dair bazı ipuçları vermektedir. Bu hadislerden anlaşıldığı gibi; Hz. Peygamber'in sağlığında bayramlarda yeni elbiseler giyilmesi, günaha yer verilmeyen eğlenceler düzenlenmesi, neşe ve sevinç içinde bayramların kutlanması âdetleri vardı.

Türkiye'de bazı çevrelerde muhtemelen bayramlarda şeker, lokum ve tatlı ikramı şeklinde öteden beri var olan gelenekten dolayı Ramazan Bayramı'na şeker bayramı da denilmektedir. Ancak, Hz. Peygamber'in uygun olmayan bazı isimleri değiştirmesi ve özellikle dinî terim ve kavramların muhafazası konusunda hassasiyet göstermesi, bu şekilde bir adlandırmanın doğru olmayacağını göstermektedir.

Hicri takvimin son ayı olan zilhiccenin onunda başlayan ve dört gün devam eden Kurban Bayramı

ise, bu günlerde kurban kesildiği için bu adla anılmıştır. Ramazan Bayramı'nda müminler bir önceki ayı ibadetle geçirmenin ve Allah'ın rahmetine nail olma ümidinin sevincini taşırlar. Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'i kurban etmek istemesi ve İsmail'in de buna razı olması, nihayet Allah'a karşı gösterilen büyük sadakatin karşılığı olarak hayvan kurban edilmesinin hatırasını taşımakta ve müminler bu günlerde kurban kesmek suretiyle bu iki peygamberin Allah'a karşı verdikleri başarılı imtihanın sevincini yaşamaktadırlar. Özellikle hacca gidenler, ifa ettikleri hac ibadeti sırasında bu hatıraları diğerleriyle de takviye ederek kurban bayramının sevincini daha büyük bir heyecanla yaşarlar.

Bu iki bayramın, İslam toplumunun eski dönemlerin izlerinden arınması ve müstakil bir kimliğe bürünmesinde rol oynadığını söylemek gerekir. Nitekim Medine'ye hicret ettikten sonra, bura sakinlerinin İran'dan alınma Nevruz ve Mihrican bayramlarını kutladıklarını gören Hz. Peygamber: "Allah sizin için o iki günü daha hayırlı bir günle, kurban ve ramazan bayramlarıyla değiştirmiştir." (*Komisyon, Sünen-i Ebû Davud Terceme ve Şerhi*, İstanbul 1988, Şamil Yay., "Salât", hadis no: 1134, c. IV, s. 258; *Komisyon, Sünenü'n-Nesâî*, İstanbul 1981, Kalem Yay., "Salâtü'l-Iydeyn", hadis no: 1, c. III, s. 265.) buyurmuşlardır.

Müslümanlar bu günlerde birbirlerini ziyaret eder, bayramlaşıp, yer, içer ve meşru bir şekilde eğlenerek günlerini neşe ile geçirmeye çalışırlar. Bu sebeple Hz. Peygamber: "Arefe günü, kurban günü ve teşrik günleri biz Müslümanların bayramıdır. Bu günler yeme içme günleridir." (*Komisyon, Sünen-i Ebû Davud Terceme ve Şerhi*, İstanbul 1988, Şamil Yay., "Siyam", hadis no: 2419, c. IX, s. 314; Müt: O. Z. Mollamehmetoğlu,

Sünen-i Tirmizî Terc. İstanbul ts., "Savm", hadis no: 768, c. II, s. 64; Komisyon, Sünenü'n-Nesâî, İstanbul 1981, Kalem Yay., "Menasik", hadis no: 195, c. V, s. 327.) buyurmuştur.

Bayramlara önceden hazırlanılması, bu günlerde temiz ve güzel elbiselerin giyilmesi, gusledilmesi, dişlerin fırçalanması, güzel kokular sürülmesi, güler yüzlü olunması, namazdan önce Ramazan Bayramı'nda hurma vb. tatlı bir şey yenilmesi, Kurban Bayramı'nda ise ilk olarak kurban etinden yenilmesi tavsiye edilmektedir. (*Bayraktar, İbrahim, "Bayram", DIA, İstanbul 1992, c. V, s. 259-260.*)

Türk toplumunda kaynağını İslamiyet'ten alan bu köklü gelenekler bütün zenginliğiyle devam etmektedir.

Mehmet Akif de "Bayram ne kadar hoş, ne şetairetli zamandır" der. Hangi el dokunur da zamanı ipeğe çevirir, dünya nasıl hiza ya geliverir; çocuklar nasıl böyle melekleşir? Hiçbir şeyin bir türlü gerçekleştiremediği barış, huzur, dostluk ve mutluluk bayramda kendiliğinden gelir Müslümanların ülkesine. Sanki hilal görününce her şey değişiverir. Onun incecik, zarif ve mahcup aydınlığı, dünyayı güzelleştirmeye yeter.

Bayram günleri hiç bitmesini istemediğimiz günlerdir. Ama gelir ve çabucak geçer. Bu yüzden onu gençliğe ve güzelliğe benzetirler. Şairin; "Çok eğlenmez gider bir dilber-i mahcuptur bayram" deyişi de bundandır. Bu günlerde insanlar kötülükten, zalimlikten vazgeçerler. Artık kimse kimseye yan gözle bakmaz, kimse sesini yükseltmez, kimse kimseyi üzmez. Bayramın kazandırmış olduğu güzel hasletlerin devamlı olması, oluşan mutluluğun aile, akraba ve toplum içinde sürekli olması temennisiyle...

İyilik

Ercan ATA

Giderek karanlığa gömülen dünyamızda iyiliğe çok fazla ihtiyacımız var. Her şeye rağmen “iyiler” kurtaracak dünyayı.

İYİLİK. kişinin kendi benciliğinden kurtularak başka insanların dünyasına kapı aralamasıdır. Onlara gönül kapılarını sonuna dek açmasıdır. İnsanın özüne, kendine dönüşüdür. Bünyesindeki hasıslık, cimrilik gibi kötülükleri terk edip cömertlik makamına kurulmasıdır.

İyilik nasıl olur? Ne yaparsak adımız iyiler arasına yazılır? Bu soruların tek bir cevabı yok elbette. Önce doğru yerde durarak ilk adımı atabiliriz belki. Safımızı iyi seçerek. Hakk'ın, adaletin, doğrunun yanında durarak. Veya ona doğru tüm gücümüzle koşarak... Hayat iyilerle kötüler arasında süregelen bir mücadele. Günümüzde maalesef bu mücadelenin galibi kötüler oluyor çoğu zaman. Onlar her yerde ve güçlüler. Ticarette, ekonomide, sosyal hayatta, sanatta, edebiyatta...

Kapitalizmin etkisiyle tüketim toplumuna dönüşmemiz bizi iyiliğin kara sularından süratle uzaklaştırmıştır. Eskiden ekmediğini, katığını komşusuyla paylaşan bir toplumken şimdi yediklerimizi sadece sosyal medyada paylaşmaktan övünç duyar hâle geldik. Komşusunun aç ya da tok olduğu kimin umurunda? Dahası büyük şehirlerde çoğu insan komşularını

tanımıyor bile.

İnsan, özünde-nefsinde hem iyiliği hem de kötülüğü barındırıyor. İyilerle kötüler arasında dış dünyada süregelen savaş, insanın kendi iç benliğinde de devam ediyor gizlice. Önemli olan içimizdeki kötülük arzularını yavaş yavaş bastırıp yok ederek iyiliğin güzel yüzünü gün ışığına çıkarabilmektir. Tabii, bu içsel yolculukta insanın çaba harcaması da lazım. Bütün toplumun, ailenin ve kişinin kendisinin de bu savaşta gayret ve cehdetmesi gerekir.

“Hiç şüphesiz dünyadaki kötülüklerin ve kötülerin varlığı insanın sınanması için Allah'ın “ol” dediği şeyler. Bu bakış açısı ile gördüğümüz her sorundan pay çıkarmalı, görmezden gelmemeli, sorumluluk almalı ve iyiliği inşa etmeliyiz. Cenneti iyilikle kazanmak mümkün. Annesinden tamamen iyi doğan çocuklar maalesef zamanla bu iyiliğin büyük kısmını kaybediyorlar. İyiliğin bir hareket olarak kitlesel bilinçle hayata tatbik edilmesi, bir domino etkisi oluşturarak çocuklar için daha ‘yaşanabilir’ bir dünya meydana getirecektir. Kullanılmayan bilginin insanı âlim yapmadığı gibi, kişiyi harekete geçirmeyen vicdan da bizi iyi insan yapmaz.”

(Cihat Albayrak)

İyilik motorunu harekete geçirebilecek yegâne güç temiz bir kalptir. Günah bataklığına sonuna dek batmış bir insanın ne kendisine ne de çevresine hayrı olabilir. Gönül pirüpak olmayan insanların iyilik hareketleri gösteriş olmaktan öteye geçemeyecektir.

Dünya bir tarla. Ne ekersek onu biçiyoruz. Rızığımızı temin etmek için uğramak zorunda olduğumuz o bahçeye öyle bir dalıyoruz ki çıkarabilene aşk olsun. Oysa bizler burada üç beş gün oyalanacak, ekip biçip gidecektik...

“Sorunumuz kötülükle, kötülerle. Bu yüzden günümüzde bilim, sanat, teknoloji, sağlık, sanayileşme gibi pek çok başlığın en üstünde kötülükle mücadele olması gerekiyor. Çünkü yüzyılların birikimi olarak meydana getirilen bir ülkenin bütün gelişmişliği, insansız hava araçlarının bombaları ile saatler içerisinde yok edilebiliyor.” (Cihat Albayrak)

Oysa iyilik adına yapılabilecek o kadar çok şey var ki... Gidilecek yol oldukça uzun. Ve biz ona ruh, beden, fıkren tam olarak hazır değiliz. Yanılgının derin kuyularında hazır olduğumuzu zannediyoruz sadece.

Bugün iyilik adına ne yaptın?

Kendini ve geleceğin için. Hiç mi? Neden?

Günümüz insanı gerçekten iyiliği istiyor mu o da tartışılır. Sürekli iyilerin kaybedip kötülerin kazandığı bu dünyada ancak yenilgi yenilgi büyüyecek bir zaferin kaç taliplisi olacak ki?

Asrımızın insanı, birçok değerini yitirerek tüketim, gösteriş ve israf bataklığında boğulmuştur. Dünyanın en zengin altmış iki kişinin geliri geri kalan 3,5 milyar insanınkinden eşit... Sosyal adaletsizlik insanların içinde var olan iyilik ateşinin sönmeye neden olmaktadır.

Çağımızın sanal putlarından başarı, güç, iktidar piramidinin zirvesine ulaşmış olan bir bilgisayar şirketinin kurucusu ve yöneticisi Steve Jobs'un da kanserin pençesindeyken ölüm döşeginde ifade ettiği gibi: "Hayat bu değilmiş gerçekten. İnsan ölürken parasını pulunu, malını mülkünü götürmemiş. Asıl olan sevgiymiş. Diğer insanlarla paylaştıklarımızmış, etkileşimlerimizmiş, anılarımız."

İyilik, güzelliğin kardeşi, daha-sı ruh ikizi. Bunlara sahip olan insana ne mutlu... İyilik öyle aklına estikçe yapılabilecek bir şey değil. Birilerinin eline üç beş kuruş sıkıştırmakla, bir garibanın birkaç ihtiyacını karşılamakla sorumluluklarımızın tamamını yerine getirdiğimizi zannediyorsak yanılıyoruz. Küçük de olsa kararlı ve sistemli adımlarla çevremizi aydınlatabilir, dahası ısıtabiliriz.

Maldan mülkten ziyade bir iyilik felsefesine, hareketine ihtiyacımız var bizim. Bir misyon geliştirerek bunu yaşantımızın her anına hâkim kılmanız gerekiyor. Şehrin en yüksek noktasındaki

bir kale veya mabet gibi yaşantımızın her anında var olmalı o. Bir eylem planımız bulunmalı.

İyiliğin de bir okulu olsaydı. Ya da mevcut kurumlarımızda ana derslerimizden biri olsaydı. Okulda, tarlada, fabrikada önce iyiliği öğretseydik. Çalışanlarımıza "Dürüst olun, inançla gayret edin, iyi olun; bu yeterli. Kotalar tutmasa da olur." deseyleydik, diyebilseydik. Onları paramızdan, malımızdan daha çok sevebilseydik, ne güzel olurdu değil mi?



İyilik karşılık beklenmeden gerçekleştirilmelidir sonra. Bugün ben yapayım, yarın da bana yaparlar mantığıyla değil. Sen içindeki güzelliklerini ortaya koy da balık bilmese de Halik bilecektir kıymetini.

Ecdadımız iyilik hareketini hem fert hem de toplum nezdinde mükemmel olarak uygulamıştır. Vakıflar, aşevleri, imarethaneler kurmuştur. Esnaf siftahını yaptıktan sonra komşusuna yönlendirmiştir müşterisini o da siftahını etsin diye. Camilerin önlerindeki sadaka taşları meşhurdur. Sağ elin verdiğini de sol el

görmemiştir çoğu kez...

Siz en son ne zaman bir âmâyı karşıdan karşıya geçirdiniz? Hangi gündü, bir yaşlının pazar çantasını taşımasına yardım etmişsiniz? İlim öğrenen bir üniversite öğrencisine harçlık/burs vermişsiniz? Hangi pazar sabahıydı zengin bir dostunuz yerine mülteci bir aileyi konuk/ortak etmişsiniz pazar neşenize. Hangi bayramın arifesindeydi kim bilir, mezarlıkta yakınlarınızla birlikte artık kimi kimsesi kalmayanlara da uzun uzun dualar etmişsiniz. Filistinli bir kardeşinize sıcak çikolata ve bir buket çiçek göndermişsiniz. Ücra bir köyde kışın karında, ayazında terlikle okula gitmek zorunda kalan çocukları donatmışınız, hatırladınız mı?

İyilik de insandan insana sirayet eder. Babadan oğula, anneden kıza, öğretmenden öğrencisine, ustasından çırığına, patrondan çalışanına, zenginden fakire geçtiği gibi. Bazen küçük bir kıvılcım yetebilir yeryüzünü aydınlatmaya. Tıpkı 1437 sene önce olduğu gibi.

Giderek karanlığa gömülen dünyamızda iyiliğe çok fazla ihtiyacımız var. Her şeye rağmen "iyiler" kurtaracak dünyayı. Haktan, adalardan ayrılmayanlar. Sırat-ı müstakim üzerine yürümeye devam edenler. Yusufun kendisini kuyuya atan kardeşlerini kurtardığı gibi. Hazreti Nuh'un, gemisine binenleri esenliğin ana karasına çıkarması misali. Varsın onların sayıları az olsun. Bir damladan umman olmasını murat etmişti sevgili. İyiliğin güzelliğin bereketinden çoğalır her şey. Yeter ki sen iyi ol. İyilerin safında yer al. Bir adım at, ardı büyüyerek gelir.

Göründü İşte Yine Bayram Hilali

Prof. Dr. Alâattin KARACA
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

NEVİZADE Atayı'nın "Rûz-ı îd irdi yine oldı meh-i rûze temâm" dediği gibi, işte oruçlu günler bitti, oruç ayı tamam oldu ve bayrama eriştik... Ramazan-ı şerif gidiyor, şevval-i mükerreremeye giriyoruz, Allah'a hamt olsun. Ama durun önce hazırlıklardan başlayalım; ramazanın gelişi gibi, bayramın gelişinde de sokakları, dükkanları, evleri, camileri bir tatlı telaş alır... Evvelâ mahyalar değişir: "Elveda ey şehri ramazan", "Elveda", "Elfirak"... Sonra çoluk çocuğa yeni bayramlık elbiseler alınacak! Şeyhülislam Yahya bunu, bayrama büyük küçük herkes bir süslü elbise hazırlar diye anlatır:

Âna küçük büyük bir câme-i zibâyı hazırlar

Aceb makbûl-i âlemdir, aceb mergûbdur bayram

Bayrama erişildiğini duyar da çemen çocukları durur mu? Onlar da bayram sabahı renk renk elbiselerini giyer, bahçeler çiçeklerle süslenir. Baki böyle anlatmış çocukların bayramlıkla sokakları donatmasını:

Rûz-ı îd erdigini duydılar etfâl-i çemen

Subh-dem giydiler envâ'-ı libâs-ı rengin

Bayramlık dedik de, artık unutulmuş bir deyim var bununla ilgili. Tahir Olgun, bayramdan bir gün evvel bayramlıklarını giyip mahallede dolaşanlara, eskiden "Arife çiçeği, cırcır böceği" der, gülerlerdi diye kaydetmiş. Ben de güldüm. Ama bayramdır, hevestir, neşedir, böyledir... Sadece çoluk çocuk mu bayramlık elbiselerini giyer sanırsınız? Camiler temizlenir, minareler de süslenir bayram için. Bayram gecesi selatin camilerinin minarelerine kaftan giydirilmiş ve mahya olarak da bir 'yol' çekilirmiş eskiden. Bununla ramazanın yolculuğu anlatılmak istenirmiş.

Evvelâ mahyalar
değişir: "Elveda ey
şehr-i ramazan",
"Elveda",
"Elfirak" ...

ELVEDA
YA SEHRI
RAMAZAN

Her şeyin bir usulü var. Bayramı ilan ve ispat etmek de bir usule tabi. Nedir bu usul? Önce şevval hilali görülecek, eskilerin deyişiyle mah-ı nev, yeni hilal veya ıyd-i hilal, bayram hilali...

Temizlik imandandır ve bayram demek aynı zamanda temizlik demektir. Ramazan gecesi, İstanbul'da bütün hamamlar sabaha kadar açık kalmış. Hamamlarda tas tas üstünde denecek kadar bir kalabalık. Zamanımızda çoğu şehirde hâlâ devam ediyor bu âdet. Bir de ıslıl ıslıl şekerçi dükkânları... Çünkü şair Nedim'in dediği gibi; "İd vak-tinde şeker bahşâyişi mu'tâddır"; bayramda şeker ikram etmek bir gelenektir bizde. Onun için evlere şekerler, lokumlar alınır. Bir de keten, ipek, renk renk işlemeli, kenarı dantelli bayram mendilleri... Şekerçi deyince Abdülhamit devri İstanbul'unda iki ünlü şekerçi varmış, bunlardan ilki Hacıbekir Şekercisi, diğeri ise Şekerci Nazım. Şunu da unutmayalım, saraylarda, vüzera konaklarında bayramda misafirlere lohuk denilen, güzel kokulu özel bir macun ikram edilirmiş. Mendiller niçin alınıyor peki? Tabii şimdi unutulmuş eski bir bayram geleneğidir bu. Bayram günü, akraba ve yakınlara, çocuklara, mahalle bekçisine bu mendillerde hediye takdim ediliyor da ondan. Refik Halit hatıralarında anlatır bu bayram mendillerini.

Bayram hilali

Her şeyin bir usulü var. Bayramı ilan ve ispat etmek de bir usule tabi. Nedir bu usul? Önce şev-

val hilali görülecek, eskilerin deyişiyle mah-ı nev, yeni hilal veya ıyd-i hilal, bayram hilali... Sümbülzade Vehbi'nin "Hilâl-i id kıldı cebhe-i âfâkı nûrânî" dediği üzere, bayram hilali görünüp, ufukları nurlandırdığı vakit şenlik başlar. Ama bayramın ilanı çoğu kez arefe günü akşam ezanından sonra olur. Hilal göründükte, mahalle bekçileri davullarını çalmaya başlar. Sonra toplar gürler birbiri ardına... Sokaklarda bir neşe! Ve o akşam, Direklerarası sessizliğe bürünür, sokaklardaki hasır iskemleler toplanır, dükkânlar, kahvehaneler kapanır. Çünkü yarın bayram sabahıdır...

Doludur gönlüm ışıklarla bayram sabahı

Nedim bir şiirinde; "Sabâh-ı ıyd ufukda yine bedid oldu/ İzâr-i şâhid-i baht-ı cihan sa'îd oldu" der ya, işte bayram sabahı oldu, onunla cihana bir neşe geldi. Bekçiler sokaklarda davul çalıyor, toplar atılıyor: Sabah namazı vakti! Minarelerden lahuti bir seda yükseliyor. Abdest nuruyla parlayan yüzler ve hatta küçükler dahi bayramlıklarını giyerek ağaran fecir vaktinde camilere koşuyorlar. Sabah ve bayram namazı huşu içinde eda ediliyor, tekbirler ve tehliller vatan semasında yankılanıyor. Namaz sonrasında, cami-i şerif dâhilinde müminler neşeyle

tebrikleşiyor, musafaha yapıyor, kucaklaşıyor, küçükler büyüklerin ellerini öpüyorlar. Yahya Kemal, "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"nda, "Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı" diyor ya, evet öyledir, gönüller ışıklarla dolar bayram sabahında.

Bayram namazından sonra ilk ziyaret edilen yer, kabirler. Camiden çıkan müminler yakınlarının mezarlarını ziyaret edip tabiri caizse önce ölenlerle bayramlaşıyor, onların ruhlarına Fatiha okuyorlar. Eski İstanbul'da bu saatlerde kabirler dolar, servilerin arasından yanık tilâvet sedaları yayılmış.

Bayramlaşma

Sonra ev. Herkes bayramlıklarını giymiş, pırıl pırıl. Şekerler, lokumlar, gülsuyu yerli yerinde, büyükler, dedeler, nineler, onlar yoksa babalar ve anneler baş köşede... Artık hane halkı bayramlaşmaya hazır. Evvela sıra ile evin en büyüğünün eli öpülür, ardından hane halkı bu sıraya uyarak bayramlaşır, kucaklaşır, gözlerde bir sevinç. Edirneli Nazmi bir mısraında; "Pes gelür id olıcak insâna şevk" der ya, aynen öyle! Evde, sokakta, her yerde bir sadet rûzgârı eser durur bayram boyunca. Ama durun! Sıra hediyelerde, bahşişlerde... Bayramdan önce hazırlanan mendiller vardı ya, yumurcıkların gözü on-



Bayram Alayı

Tayyazade Atâ
Bey'in tarihinde
bahsedildiğine göre
Saray'da icra edilen
ve padişahın Hırka-i
Saadet Dairesinde
sabah namazını
kıldıktan sonra yapılan
bir bayramlaşma
töreni vardır ki, buna
"Bayram Alayı" adı
verilir.

larda. Mendil hediyesini evin en yaşlı hanımı verecek, usul böyle. Erkeklerle keten veya ipek, hanımlara ise renkli işlemeli, dantel kenarlı mendiller veriliyor. Bu mendillerin içinde duruma göre çil çil kuruşlar, çeyrekler, mecidiler, hatta liralara var. Şimdi sıra mahalle bekçilerinde, birazdan sırtlarında davullarıyla gelirler; hatta geldiler bile, dan dan da dan dan, davulun sesi duyuluyor, her kapıda bir mani. İşte bu hanenin nasibine düşen mani de şu:

Güle geldim kapınıza

Selam verdim topunuza

Bahşişimi vermezseniz

Darılırım hepinize

Davulcunun mendili de hazır za-

ten. Bekçinin yanındaki yardımcı, alıp bir sığa bağlıyor mendili, sırtta renk renk bahşiş mendilleri. Sonra tulumacılar, ardından süprüntü arabacıları da bayramlaşıp bahşişlerini alırlar. Bu fasıl bitince, çocuklar lalalarıyla veya yaşça büyüklerinin nezareti altında komşu, akraba evlerini ziyaret edip bayramlaşırlar. Sıra çocuklar için bayramın en sefalı işine gelmiştir, bahşişler toplanmıştır ya, bayram yerlerine gitmek için sabırsızlanmaktadırlar...

Varalım îdgehe...

Evet, varalım îdgehe, mademki Şeyhülislam Yahya; "Safâlar kesb idüp uşşâk olunsun merhabâ yer yer/ Vefâ meydânına gelsün cevânânı Sitanbul'un" demiş ve

tüm civanları Vefa Meydanı'nda ki bayram yerine davet etmiştir. İdgeh, bayram yeri demek. Bayramın en sefalı yeridir buralar. Mendillerdeki bahşişi toplayan çocuklar soluğu hemen bayram yerinde alır. İstanbul'un eskiden en ünlü bayram yerleri biri Fatih Cami yanındaki meydanda, diğeri Cinci Meydanında kurulandır. Divan şiirinde ise sık sık Vefa Meydanı geçtiğine göre orası da herhalde ünlü bayram yerlerindendi. Mesela şair Süheylî de bir şiirinde; "Şevk-i İd ile yine doldu Vefâ meydânı" diyor. Bu bayram yerleri eskiden bir panayır yeri, bir curcunaydı. Şeyhülislam Yahya'nın "Devr ider ol idgehde câ-be-câ dolâblar / Ya'ni devr-i şevkdür dillerde olmasun melâl" dediği üzere, bayram yerinde gönüllerde keder olur mu? Meydan dönme dolaplar, türlü salıncaklar, atlıkarıncalar, deniz aygırı, Hindistan canavarı, Afrika ejderhası barakaları, yemişçiler, simitçiler, şekerciler, macuncular, helvacılar, muhallebiciler, aşureciler, dondurmacılar, turşucularla dolu... Beri yanda davullar, darbukalar, zilli maşalar, kursaklı ve dilli düdükler çalınmakta, öte tarafta tiyatro, cambaz ve hokkabaz çadırları tıklım tıklım... Musahipzade Celâl, eskiden esnaf localarının bayramlarda geziler düzenlediklerini, ayrıca İstanbul'da seyir yerlerinde, güreş, at yarışı, adım atlama, çeki taşı kaldırma gibi spor müsabakalarının yapıldığını söyler. Evet, çocuklar pürneşedir bu bayram yerlerinde, o salıncaktan diğerine, o çadırdan bu çadıra koşar, türlü yiyeceklerle midesini doldurur, süslü merkeplere biner, güler oynar ve

akşam gün batmadan da evlerine yorgun argın dönerler. Âkif'in dediği gibi; Pür handedir âfâk, cihan başka cihandır/Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır"...

Resmî dairelerde bayram tebriki

Ramazan Bayramı'nın dördüncü günü resmî daireler açılır, evvela memurlar kendi aralarında bayramlaşır, sonra mümeyyizler önde müdüre giderler, müdürler de dairelerindeki efendileri müsteşara, nazıra götürürler. Erkân ve umeranın ziyaretlerinden sonra kalem mümeyyizleri yanlarına kâtipleri alıp, kalem kalem dolaşır bayramlaşırlar. Bir de Tayyazade Atâ Bey'in tarihinde bahsedildiğine göre Saray'da icra edilen ve padişahın Hırka-i Saadet Dairesinde sabah namazını kıldıktan sonra yapılan bir bayramlaşma töreni vardır ki, buna "Bayram Alayı" adı verilir. Bu törende Bayram tahtı çıkarılıp Babüssaade önüne konur, isimleri önceden tespit edilmiş zevat, Ayasofya Camii'nde sabah namazını kıldıktan sonra Kubbealtı'nda toplanır, padişah arz odasından çıkar, önce nakibü'l-eşraf gelir, bir dua okur, sultanın bayramını tebrik eder, o huzurdan çekilirken Enderun çavuşları hep birden "Aleyke avnullah..." diye bağırırlar. Bu sırada mehter çalmaya başlar ve tebrik merasimi bu minval üzere devam eder. Tebrikleşmeye gelenler, sırayla tahta yaklaşır, eğilir ve tazimde bulunurlar, sonra saçak öperler, bu sırada padişah hürmeten her defasında ayağa kalkar. Bu merasimde Başdefterdar, Nişancı ve Reisülküttap sa-

çak öpmez, yalnızca tahtın eşliğini öpmekle yetinirler. Şeyhülislam da saçak öpmez, sadece padişahın önünde hürmetkâr bir biçimde eğilir. Merasim bittikten sonra padişah bir alay eşliğinde bayram namazını eda etmek için camiye götürülür. Bu da ayrı ve uzun bir merasimdir ve muhteşemdir, anlatması uzun sürer.

Elveda...

Ve her gün gibi, bugün de, bu neşeli bayram günleri de fanidir. İşte geldi ve geçiyor. Onun bu faniliğini, Şeyhülislam Yahya ne güzel anlatmış:

*Görinür rûzedâr-ı hicre ancak
yıldı bir kere*

*Çok eğlenmez gider bir dilber-i
mahcûbdur bayram.*

Öyledir; bayram bir sevgili gibidir, oruçlu ise âşıktır o sevgiliye. Ama oruçlu âşığa ancak yılda bir kez görünür bayram güzeli, gelince de pek durmaz, çünkü mahcuptur... Şair, ne güzel dile getirmiş müminlerin bayramı bekleyişlerini, sonra da vuslata yılda bir erişini...

Divan şiirinde sıkça tekrar edilen bir dua var bayram için. Derler ki, "Her gecen Kadir Gecesi, her günün de bayram olsun!" Edirneli Nazmi de böyle diyor; "Kadr ola cümle leylimüz id ola her nehârimuz." Şeyh Galip'te de var bu dua: "Gecemiz Kadr-i mübârek günümüz id olsun" demiş şeyhimiz. Biz de şu beyitle aynı duayı edip sözü tamamlayalım:

*"Gününi id ide idün mübârek ide
Hudâ*

*Şebünü Kadr ide kadrün ziyâd ide
Yezdân"*



Konya Meram Yorgancı Camii İmam-Hatibi Muhsin KALELİ:

**“Din gönüllüsü
arkadaşlarımdan bir
sanat dalıyla mutlaka
uğraşmaları gerektiğini
düşünüyorum. Sanat
insanın ruhunu eğitiyor,
davranışlarını da estetik
hâle getiriyor.”**

Sanatın toplum için mi, sanat için mi olduğu tartışmaları bir yana farklı bakış açıları içinde hayata bakan ve gerçeklikten yola çıkarak sınırsız düşlerle beslenerek hayaller ve imgelerle donattığı dünyasını renklerin dili ile ortaya koyan ressamların yolunu merak ederiz.

Cemil Meriç: “Sanatçının tek vazifesi vardır bence: İnsanları birbirine sevdirmek. İki insanı veya iki milyar insanı... Sanat, bir heyecan seyyalesiyle kilometrelerin ve asırların ayırdığı kalpleri birleştiren büyüdür.” sözleriyle sanatın, sanatçının merkezine insanı koyarken Üstat Necip Fazıl da: “Anladım işi, sanat Allah’ı aramakmış / Marifet bu, gerisi yalnız çelik çomakmış.” dizeleriyle sanatın yegâne gayesinin ulvi bir amaç olduğunu belirtir.

İmam-hatiplik görevinden arta kalan zamanlarında resim yapan, müzik dinleyen, Konya Meram Yorgancı Camii İmam-Hatibi Muhsin Kaleli, çocuklarını da etkileyerek sanata yönlendirdi. Çocuklarının sanata olan ilgisinin azalmaması için tüm imkânlarını seferber ederek onların alanlarında başarı kazanmasında önemli rol oynadı.

Sayın Hocam; kara kalem, pastel ve yağlı boya çalışmalarınızla, açtığınız onlarca sergiyle, sanata hiçbir şeyin engel olamayacağını gösterdi-

niz. Resme merakınız ne zaman ve nasıl başladı?

Bazı şeyler vardır ki kendi içinizde duramaz. Tohumun toprağı yarıp dışarı çıkması, ağaç olması veya çiçek olup koku saçması gibi... Yukarıda Üstad’ın şiiri ile andığınız gibi sanat Allah’ı aramakla aynı zamanda başlıyor sanırım. Çünkü benim resim çizmeye başlayışım çocukluk yıllarıma denk geliyor. Elime kalem aldığım günden beri etrafımda gördüğüm şeyleri kâğıda aktarmaya çalışırdım.

Cenab-ı Allah, insan algısının çok üstünde yüce bir varlık olduğu için önce yarattığı eserlerde, somut varlıklarda onu anlamaya çalışırız. Ve yeteneklerimize göre evrendeki varlıkları bir nevi taklit etmeye başlarız. Bana göre tüm sanatlar ve işler böyle, ilim de bilim de böyle geliyor. Dikkat edin mühendisler uçağı nasıl yaptı? Kuşları taklit ederek değil mi? Mimarlar binaları nasıl yaptı? Dağları taklit ederek değil mi? Belki ilk büyük yapıların piramit şeklinde olmasının sebebi buydu.

Resim de insanın içindeki arayışın dışı yansımasıdır aslında. Ama bu gözlemediği şeylerle soyuttan somuta dökülür. Gördüğü renkler şekiller fırça ile tuale yansır. Alman ressam Albrecht

Durer 'in dediği gibi: "Sanat kâinatın içindedir. Sanatkâr bunu oradan çıkarabilendir."

Resim eğitimi aldınız mı?

Küçüklüğümden beri hep karakalem çizdim kendi çabalarımla... 2005 yılından itibaren ülkemize gelen Azeri Ressam İbrahim Rızayev atölyesinde 5 yıl resim eğitimi aldım.

Atölye ortamında bulunmak benim resim hayatıma çok şey kattı. Hocam Bakü Güzel Sanatlar'daki görevine döndükten sonra 1 yıl kendimi resim üzerine araştırmalara verdim ve hiç resim yapmadım.

Çeşitli atölyelerde değişik ressamların çalışmalarına şahit oldum. Yabancı ressamların resimlerini inceleme fırsatım oldu. Sonra yeniden çalışmaya başladım. Yeni bir şevkle kendi tarzım, tecrüğim oluşmaya başladı.

Ressam olabilmek için yetenek şart mıdır, yoksa resim konusunda deneyimi ne olursa olsun herkes resim yapabilir mi? Resim sanatına ilgi duyanlara neler önerirsiniz?

Manevi kültürün tümü gibi, sanat da emekten doğar ve gelişir kuşkusuz. Bana göre yetenek yüzde 20, çalışmak yüzde 80 oranında etkili... Çünkü bir yetenek olsa bile eğer hiç kullanılmadı ya da az kullanıldıysa gelişmiyor. Tıpkı az kullanılan kaslarımızın zayıf kaldığı gibi. Hani insanın nefesi koştukça açılır derler. Bu da öyle. Ama çalışmak için de istek lazım elbette. Yeter ki insanın içinde o istek içinde olsun. Zaten içinde istek varsa bu yeteneğinin de bir göstergesidir diye düşünüyorum.

Rehbersiz aşılmaz yollar, der Pir Sultan Abdal. Elbette bir hocadan, üstattan yardım almalarını tavsiye ederim. Ve seviyorlarsa asla vazgeçmemelerini...

Örnek aldığınız, etkilendiğiniz ressamlar kimlerdir?

Birçok ressamdan etkilendim tabii ki... Yerli ve yabancı ressamları inceledim. Ama klasik dönem ressamları beni daha çok etkiledi. Ben ışığın eşya üzerindeki dağılımını yansımaları yakalamayı çok seviyorum. Belki bu yüzden klasikler daha çok ilgimi çekiyor. Ülkemizin yetiştirdiği değerli ressam Osman Hamdi'nin gönlümdeki yeri farklı diyebilirim.

Cenab-ı Allah, insan algısının çok üstünde yüce bir varlık olduğu için önce yarattığı eserlerde, somut varlıklarda onu anlamaya çalışırız. Ve yeteneklerimize göre evrendeki varlıkları bir nevi taklit etmeye başlarız. Bana göre tüm sanatlar ve işler böyle, ilim de bilim de böyle gelişiyor.

Her insanın kendisini ifade ediş tarzı vardır, sanatçıların da öyle. Kendinizi resimle ifade ederken en çok hangi akıma yakın buluyorsunuz?

İfade etmek istediğim mesaja içimdeki duyguya göre değişiyor bu. Realizm, hiperrealizm, sürrealizm diyebilirim. Çalışmalarında bu üç akımı da görebilirsiniz.

Hangi temalar üzerinde çalışmaktan hoşlanıyorsunuz? Ağırlıklı olarak çalıştığınız konular neler?

Aslında kendi iç dünyamı dışa vuruyorum. Çocukluğumun, gençliğimin ve halen yaşadığım dünyayı yansıtmaya çalışıyorum. Yoksa sanatımda samimi olamam ve bu bakan insanlarda da bir etki yaratmaz. Yürekten gelmeyen, ıraktan gelir. Hz. Mevlana'nın dediği gibi: "Ancak gönülden gelen gönle değer."

Benim çocukluğum Ulu Cami'nin bahçesinde geçti Bergama'da. Tarihle ve din ile iç içe mekânlarda büyüdüm. Ve gençliğim Selçuklu başkenti olan Konya'da geçti. Selçuklu Anadolu'yu İslam ile buluşturan ilk devletimizdir biliyorsunuz. Ve Selçuklu sultanlarının devirlerine göre içinde resim de olmak üzere sanata çok önem vermeleri beni etkiledi. Manevi sultanlar Mevlana ve Şems de öyle.

Halen de burada imam hatiplik yapıyorum. Çalışmalarında tüm bunların etkisini hissedebilirsiniz. Tarihi ve kültürel mirasımızın günümüz hallerini ve günümüz insanların modern yaşamdaki stresli birbirinden kopuk ve koşturmaya içinde kaybolmasını... İnsanların maneviyata ne kadar ihtiyaç duyduklarını anlatmaya çalışıyorum.



rum. Fakat esas olan resimlerime bakan gözlerin neler hissettikleridir, gerçek yorumu izleyicilere bırakıyorum. “Leyla’nın güzelliğine ancak Mecnun gözüyle bakmalısın ki onu seyretmenin sırrı sana da görünsün.” der Şeyh Sadi Şirazi. Ben Allah’ın yarattıklarına o gözle bakmaya çalışıyorum. Umuyorum benim resimlerime de o gözle bakılsın.

Tercih ettiğiniz bir renk tonu var mı? Daha çok hangi rengi kullanmayı seviyorsunuz?

Sıcak renkleri daha çok seviyorum. Işık ve aydınlık koyu tonlar arasında ışık geçişleri çok hoşuma gider. Işığın eşya üzerindeki tesiri insan ruhundaki aydınlatma süreçleri gibi beni etkiler. İman nurunu resmetmenin bir yolu yok bizim için ancak görünen âlemdeki ışığın bile ne büyük tesiri olduğunu görürsek bunu kavrayabiliriz sanıyorum.

Resim dışında başka sanatlarla da ilgileniyor musunuz?

Musikiyi de çok seviyorum. Fakat resim tüm zamanımı alıyor. Fırçayı elime alınca dünyanın tüm gâilesini unutuyorum. Ama müzik de ayrı bir keyif, iyi bir dinleyiciyim.

Resim yapma sürecinde sizi destekleyen ve teşvik eden bir çevrenin içinde miydiniz?

Maalesef ilk başlarda böyle çevre içinde bulunmadım. Belki ben de bu kadar bilinçli değildim. Onun da etkisi var mutlaka. İnsan bir şeyi içinden geldiği için yapıyorsa takdir ya da teşvik beklemiyor. Şimdi ise kendi adıma değil sanatçılar ve sanat adına ilgi gösterilmesi çok hoşuma

gidiyor. Benim resimlerim bilinmeye başlanınca teşvik eden ve destekleyenler çok oldu.

Çeşitli kurum ve kuruluşlar, Konya Valiliği... Valimiz Muammer Erol Bey, sanatsever ve ilgisi- ni esirgemeyen bir insan. Konya için bu dönemde büyük bir şans olduğunu düşünüyorum kendisinin. Ve Konya Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri, rektörlerimiz sayamayacağım kadar çok kurum ilgi ve destek gösteriyor. İstanbul ve Ankara’daki sanat galerilerinin desteği hâlen devam ediyor. Kendi kurumuma Diyanet İşleri Başkanlığı’na görsel sanatlar alanında da hizmeti bir borç bilirim.

Eserlerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çalışmalarımın bir kısmı yerli koleksiyonerlerde, bir kısmı yurt dışında çeşitli ülkelerde müzelerde, bir kısmı da kendi atölyemde.

Sergileriniz hakkında bilgi verir misiniz?

Şimdiye kadar birçok sergiye katıldım. En son 6. kişisel sergimi geçtiğimiz mart ayında açtım ve birçok karma sergiye, uluslararası sergilere ve sanat sempozyumlarına, resim çalıştaylarına katıldım.

Resim dersi veriyor musunuz?

Bilgi ve birikimlerimi resim öğrenmek isteyenlere aktarmaya çalışıyorum.

Ressamlık yolunda ilerlerken devam ettiğiniz bir atölye oldu mu?

Elbette hocamın atölyesine devam ettim uzun süre. Üç yıldan beri de kendi atölyemde çalışmalarına devam ediyorum.

Konya’daki sanat ortamı için neler düşünüyorsunuz?

Daha iyi olmasını umuyorum. Şu an için yeterli olduğunu düşünmüyorum. Sanatseverlerin ilgisi müthiş gerçekten bunu karşılayacak ortamlar etkinlikler artıyor ama daha da çoğalması lazım. İbn-i Sina’nın dediği gibi: “Bilim ve sanat, takdir edilmediği yerden göç eder.”

Sanatınızın size ve mesleğinize neler kattığını bizimle paylaşır mısınız?

Resim sanatı kâinata bakış açımı değiştirdi. Yeryüzündeki renklerin ne kadar uyumlu, şekillerin ne kadar mükemmel olduğunu, her şeyin bir ahenk ve düzen içinde olduğunu, bütünlük içinde bulunduğunu daha iyi idrak etmemi sağladı.

Rabbimin her şeyi ne kadar mükemmel yarattığı ve tek büyük sanatçı olduğu daha çok düşünür oldum. İbadetlerimdeki hıuşuyu daha da artırdı. Benim imam olduğumu bilmeyen birçok sanat-severin imam olduğumu duyduktan sonra din adamlarına olan ön yargılarının değiştiğini söylemeleri beni çok mutlu ediyor... Tüm bunlar mesleğime bir katkıdır diye düşünüyorum.

Divan edebiyatı sanatçısı, Vesiletü'n-Necat (Mevlit) mesnevisinin şairi Süleyman Çelebi, Bursa Ulu Camii İmam-Hatibi'dir aynı zamanda. Ünlü bestekârımız Buhurizade Mustafa İtrî'nin cami musikimizdeki rolü çok önemli ve büyüktür. Yani geçmişte sanatçılarımızın camiyle, din görevlilerimizin de sanatla ilgisi bu derece yüksek iken günümüzde din görevlilerimizin sanatla ilgisinin yok denecek kadar az olmasını nasıl yorumluyorsunuz?

Bunun için çok üzüldüğümü söyleyebilirim. Sizin de söylediğiniz gibi tarihimiz bunun örnekleriyle dolu. Ben de bir örnek ekleyim Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad 1230'lu yıllarda resim sergisi düzenletiyor. Doğulu ve Batılı gezginler sergiye hayran kalıyorlar. Ecdadımız İslam'ı bizim gibi şekilci yorumlamamış, ruhunu anlamış ve yaşamış. Yaşam şartları bahane olmamalı. Sanatın düşmanı bilgisizliktir, der düşünürler. Ve Rus yazar Lev Tolstoy: "Sanatın gerçekçi ve yararlı olabilmesi için, uhrevi, milli, dini ve ahlaki özellikler taşıması gerekir." diyor. Eğer geçmişimizdeki kadar görkemli bir medeniyet kurmak istiyorsak tüm bunların dengesini kurmak zorundayız.

Çevrenizden ve cemaatinizden nasıl tepkiler alıyorsunuz?

Belki şaşıracaksınız ama cemaatten çok olumlu sözler duyuyorum. Bizim halkımızın gerçekten güzel bir sağduyusu ve engin hoş görüşü var. Ama en çok sevindiğim şey resim sanatı vasıtasıyla camiye gelmeyen insanlara da ulaşabiliyorum ve onların verdiği güzel tepkiler de benim için teşvik edici oluyor.

Meslektaşlarınıza dergimiz aracılığıyla iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

İmam arkadaşlarımın bir sanat dalıyla mutlaka uğraşmaları gerektiğini düşünüyorum. Hat, tezhip, ebru, musiki, ne olursa olsun bir sanat da-

lıyla uğraşsınlar. Sanat insanın ruhunu eğitiyor davranışlarını da estetik hale getiriyor. Farklı bakış açıları kazandırıp diğer insanları anlamamızı, başka yaşam tarzlarını tanımamızı sağlıyor. Dolayısı ile toplumsal barışa bir katkıda bulunuyor. Kişisel olarak da içimizde biriken olumsuzlukları akıtop arınmamızı sağlıyor. Sanatla ilgilenenler hemen görürler ki dinginlikleri artar huzurlu olurlar. Cemaatle ilişkileri daha da kaliteli hale gelecek ve düzgün olacaktır.



Muhsin KALELİ

1963 yılında İzmir Urla'da doğdu. İlköğrenimini İzmir Bergama 14 Eylül İlköğretim Okulu'nda; ortaöğrenimini Beyşehir İmam-Hatip Lisesi'nde tamamladı. 1996 yılında AÖF Sosyal Bilimler bölümünü bitirdi.

1987-1992 yılları arasında Meram Güneydere köyünde imam-hatip olarak görev yaptı. 1992 yılından bu yana da Meram Yorgancı Camii'nde imam-hatip olarak görevini sürdürmektedir.

Resim sanatına ilgisi ilkokul yıllarından başlayan Muhsin Kaleli, Azeri Ressam İbrahim Rızayev Atölyesi'nde altı yıl resim eğitimi aldı. Kaleli, resim çalışmalarına ve öğrenci yetiştirmeye Konya'da, kendi atölyesinde devam etmektedir.



Sıkilliyye'den Sicilya'ya-2

Palermo, Messina, Katanya Notları

Doç. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

PALERMO'DAKİ meşhur Norman kraliyet sarayını (Royal Palace) da ziyaret etmeyi planlıyorduk. İslam hakimiyeti döneminde burada bir kasr (saray, kale) bulunuyormuş. 1072 yılında Normanlar Palermo'ya geldikten sonra burada yenileme ve genişletme çalışmalarında bulunmuşlardır. Sicilya'nın ilk kralı olan II. Roger (1130-1154), buraya yeni bir saray, saray kilisesi, ahır ve mutfak gibi muhtelif binalar inşa ettirmiştir.

Norman sarayı, mahzenlerini saymazsak eğer kare planlı bir avlunun etrafında şekillenmiş olup üç katlı bir yapıdır. Her katta avluya

bakan revaklar bulunmaktadır. Kilise ve diğer yapılar kare avluya göre konumlanmışlardır. Aziz Peter'e adanan Palatine kilisesinin (1130'dan sonra yapımına başlandı) yapımında, Sicilya'da yaşayan muhtelif toplulukların katkıları vardır. Zira kilisenin mimarisinde ve tezyinatında farklı kültürler ve dinlerin, bilhassa Bizans, İslam ve Latin katkısı açıkça görülmektedir. Özellikle kilisenin mukarnaslı tavan süslemelerinden ve bunlar da yer alan Arapça yazılardan bu durum kolaylıkla fark edilebilmektedir. Sevilla'daki İspanyolların, Müslüman işçilere yaptırdıkları el-Cazar sarayında olduğu gibi Arap hatları burada da dekoratif

malzeme olarak kullanmış gözükmektedir.

Kilise'den çıkıp ikinci kata yönelirken sağda duvarda bir kitabe yer almaktadır. Arapça metin en altta, bir üstünde ise İtalyanca ve Grekçe metinler bulunmaktadır. Yazılar mermere hak edilmiş hâlde idi. Sarayın ikinci katında kraliyet bölümleri yer almaktadır. Hercules Hall denilen salon, mitolojik Grek kahramanı Herkül'e adanmış olup 1947 yılından beri Sicilya Bölgesel Meclisi üyelerinin kullandığı bir mekândı. Koridorlarda büyük tablolar, heykeller, Sicilya krallarının büyük boy tabloları bulunuyordu. Sarayın eski

bölümlerinden olan Winds Hall ise (Rüzgârlar Salonu) Kraliyet sarayının resmedilmeye değer en önemli salonlarındadır. II. Roger Salonu önünde yer alan bu kısım, Cevheriyye olarak adlandırılan Arap-Norman tarzı, dört sütun üzerine inşa edilmiş bir ortaçağ kulesinden oluşuyordu. Yapının çatısı ahşap malzeme ile kaplıydı. Kuledeki ve duvarlardaki bitki ve canlı motiflerinden oluşan tezyinat (bilhassa renkler), Dimaşk Emevi Camii, Kusayru Amra Sarayı ve Kurtuba Ulu Camii'ndeki resimleri aratmıyordu. II. Roger Salonu'nun güzel mozaik süslemeleri ise oğlu I. William tarafından yaptırıldı. İslam geleneğindeki cennet tasvirini sembolize eden bu bitki, hayvan ve insan şekillerinin yer aldığı mozaikler burada da güzel ve hoş bir manzara oluşturuyordu.

Ortam çok güzeldi. Mozaiklerin etkisi, sessizlik, loş ışık. Aslında tam yerinde bulunuyorduk. II. Roger'nin meşhur İslam coğrafyacısı Ebu Abdullah el-İdrisi (ö. 1166) ile görüştüğü mekân burası olmalıydı. İdrisiler hanedanının kurucusu I. İdris'in soyundan gelen, eğitimini Kurtuba'da tamamlayarak, İspanya ve Kuzey Afrika'da çıktığı uzun seyahatlerden sonra II. Roger'in ilk yıllarında Palermo'ya yerleşmiş ve ona hizmet etmiş olan el-İdrisi'nin yine burada yani Palermo'da vefat ettiği belirtilmektedir.

el-İdrisi şöhretini Sicilya Kralı II. Roger için yazdığı coğrafya kitabına borçludur. Nüzhetü'l-Müşâk fî İdraki'l-Âfâk veya Kitâbu Roger olarak bilinen bu coğrafya eseri, Ortaçağ'da İslam dünyasında yazılmış, yerkürenin genel ve sistematik coğrafyası üzerindeki en kapsamlı çalışmalardandır.

Avrupa kıtası hakkında gerçeğe en yakın bilgileri yine bu kitapta bulabilmek mümkündür. Çeşitli ülkelerin ve özellikle de Batı Avrupa ülkelerinin haritaları tarihte ilk defa aslına uygun sayılabilecek bir şekilde bu kitapta çizilmiştir.

(Geniş bilgi için bkz. Ramazan Şeşen, "İdrisi", DİA, İstanbul 2000, XXI, 493-495.)

II. Roger, babası I. Roger gibi Sicilya'daki Müslüman halka baskı yapmamış, onları bürokrasi ve askeriyede bile değerlendirmişti. II. Roger Müslüman kıyafeti



Palermo'da Bir sokak

giyer, öylece ortada dolaşır, görenler onu Müslüman zannederlermiş. Arap lisanını da oldukça iyi bilen II. Roger'in, bu ortamda el-İdrisi ile görüşmeleri herhâlde Arapça olmuştur. (bkz. Mehmet Azimli, "Sicilya'daki İslâm Medeniyeti'nin Avrupa'ya Etkileri", XI ve XVIII. yüzyıllar İslâm-Türk Medeniyeti ve Avrupa Uluslararası Sempozyumu, 24-26 Kasım 2006, s. 27-42.) İdrisi nezdinde adada yaşamış, rahmet-i Rahman'a kavuşmuş Müslümanların ruhlarına fatihaları okuduktan sonra saraydan çıktık.

Saraydan şehir merkezine doğru yürürken sah haf gibi kitapçıların varlığı dikkatimizi çekmişti. Dayanamadık ve bunlardan birine girdik. Kısa günün kârı Francesco

Gabrieli'nin Gli Arabi (Araplar) isimli kitabını sadece 5 euroya satın aldım. İtalyanca bilmiyordum, fakat dayanamamıştım. Nasıl olsa birgün İtalyanca bilen bir öğrenci kapımızı çalar ve bu kitabı ona değerlendirme imkânı sağlarız diye almış olabilirim.

İtalya'nın diğer pek çok şehrinde olduğu gibi Palermo'da da çok sayıda çeşme, havuz ve heykel bulunmaktadır. Bunların bir miktarını fotoğrafladık. Daha sonra eski ve dar sokakları gezmeye ko-

yulduk. Birçok sokağın İbranice ve Arapça isimlerinin yer aldığı tabelalar vardı. Dar sokaklardaki balkonlarda bizde olduğu gibi ip lere asılan çamaşırlar sarkıyordu. Hoşumuza gitti. Palermo'da iki gece kalmıştık, artık fazla vaktimiz kalmamıştı burada.

Messina

İkinciye doğru, 3 saat mesafede yer alan Messina'ya gitmek üzere trenle yola koyulduk.. Trenimiz tezna idi. Yol boyunca sahil, dağlar ve belli aralıklarla rastladığımız, kuvvetle muhtemel İslami dönemlerden kalma ribatları görüyor ve fotoğraflamaya çalışıyorduk. Herhangi bir düşman işgaline karşı, bilhassa sınır boyla-



rına ve sahillerde bulunan yüksek mevkilere yapılan ve içerisine de bir miktar askerin yerleştirildiği bu tarz yapılar güvenlik ve gözetleme maksadıyla inşa ediliyordu.

Messina'ya akşam varmıştık. İstasyona birkaç yüz metre yakınlıkta olan otelimize yerleştikten sonra akşam da olsa bir miktar şehri gezebilmek için yola koyulduk. İstanbul restoran adıyla bir dönerci dikkatimizi çekmişti. Sahibi de Türkçe konuşan, neredeyse 40 yıldır Messina'da yaşayan İbrahim Bey'di. Ondan bir miktar şehir hakkında bilgi aldıktan sonra, eski şehre doğru yöneldik. İbrahim Bey, şehrin belediye başkanının cumhurbaşkanımızın sınıf arkadaşı olduğunu, gayet güzel Türkçe konuştuğunu ifade etti. Bu arada Messina'da iki adet caminin hâlen kilise olarak kullanıldığını da ilave etti. Akşam gezmesinde biz, hızlıca bu yapıların yerlerini tespit ettik.

Ertesi günü işimiz kolaydı. İlk yapıyı hemen bulduk. Fakat kapalı idi. Konumu da kibleye yönelikti. İkinci tarihî binamız (Katalanlar Kilisesi olarak biliniyor) ise şehir merkezine çok yakında bir yerde bulunuyordu. Bu yapının da daha önce cami olarak kullanıldığı çok açıktı. Zaten içeriye girdiğimizde, burada bulunan tabelalarda yapının eski hâlinin fotoğrafları bulu-

Messina'dan Katanya'ya tam iki saatte vardık. Solumuzda muhtelif şehirleri görerek ve sahil boyunca yol katederken, takriben bir saat sonrasında sağımızda görkemli Etna dağı boy verdi.

nuyordu ve bilhassa kapının süslemeleri ile muhtelif hatlar bariz bir şekilde görülüyordu.

Kilisenin arkasındaki, büyük katedralin önü ana baba günü gibiydi. Buradaki geniş meydana da yer alan katedralin çan kulesi ilgimizi çekmişti. Ücreti mukabilinde, şehri yukarıdan temaşa edebilmek için bu kuleye çıktık. Kuleden hem şehri fotoğrafladık hem de İtalya kıyılarına ve boğaza Messina'nın en yüksek yerinden bakmış olduk. Sahilde bizim gidemediğimiz San Salvatore Kalesi bize göz kırpyordu. Fazla vaktimiz yoktu. İstasyonun önünden bir araç kiraladık ve şehri bir saat içinde gezdik. Aslında bizim gezdiğimiz kısımlar önemli yerlermiş. Şoförün durduğu yerleri biz yürüyerek gezmiştik zaten. Şehrin sırtını dayadığı tepelere doğru aracımızı yönlendirdik. Bir miktar da tepelerde bulunan, şehre uy-

gun panoramik bakışın atılabileceği mekanlarda durduk. Bir pazar gününde Messina'nın neyi varsa hepsini gezip bitirmiştik.

Katanya

Öğlen çıktığımız Messina'dan Katanya'ya tam iki saatte vardık. Solumuzda muhtelif şehirleri görerek ve sahil boyunca yol katederken, takriben bir saat sonrasında sağımızda görkemli Etna dağı boy verdi. Vagonun camlarından müteaddit defalar fotoğrafını almaya çalıştığım bu dağ oldukça ihtişamlı duruyordu. Katanya'ya gelirken uçagımızda bulunan Türk yolcular, Etna'yı ziyaret edeceklerini belirtmişlerdi. Biz sadece uzaktan Etna'ya bakmakla iktifa ettik.

Akşam hava kararmadan şehre girdik. Kiraladığımız otel hemen karşımızda duruyor olmasına rağmen -ki altında İstanbul Restoran vardı- dikkatimizden kaçmıştı. Bir miktar dolaştıktan sonra istasyonun karşısında ve restoranın üstündeki apart dairemize yerleşmiştik. Fazla vakit kaybetmeden hızla şehri gezmeye çıktık. Merkeze yakın bir yerde gördüğümüz gezi otobüslerinden birisine bindik ve şehri hava kararmak üzere iken turlamaya başladık. Az önce trenle gelirken gördüğümüz hat boyunca dolaştık. Hava karardığından artık fotoğraf çekemiyorduk. Katanya da diğer şehirler gibi bakımsızdı. Etraf çok tenha idi. Merkeze doğru gidildikçe şehir hareketlenmeye başlamıştı. Burada bir Roma hamamı gördük ve fotoğrafladık. Otobüsten indikten sonra bir süre de şehir merkezinde turladıktan sonra kiraladığımız eve dönmüştük. İyi yorulmuştuk. Ertesi gün sabah erken vakitte uçagımız vardı.

İlim ve Takva Ehli: Ahmet Muhtar Büyükçınar

Doç. Dr. Durak PUSMAZ



Büyükçınar Hoca eğitim merkezine sabahları erken gelir, o gün okutacağı konuyu veya sureyi açar onun üzerinde derin derin düşünürdü. Bilindiği gibi, Amme cüzündeki sureler Peygamber Efendimize ilk inen surelerdir. Bu sureler genellikle kısa ve veciz olup ihtiva ettikleri manalar geniştir.

1978 yılında İstanbul Haseki Eğitim Merkezinde düzenlenen II. Dönem Müftü ve Vaizler İhtisas Kursuna katılmıştım. Ahmet Muhtar hocamızla orada tanışmak nasip oldu. Haseki Eğitim Merkezi; Diyanet İşleri Başkanlığımızın ve ülkemizin güzide eğitim kurumlarından biri olup, yurt içinde ve dışında tanınmış, hatta bir marka olmuştur. Büyükçınar hocamız söz konusu Eğitim Merkezindeki güzide hocalarımızdan biri idi.

Haseki Eğitim Merkezi'nde hocamıza iki sene müddetle talebe/kursiyer olarak, daha sonra da 1985 senesinde yaş haddinden emekli oluncaya kadar asistan ve hoca olarak beraber çalışmak nasip oldu. Gerek kursiyer olarak gerekse asistan ve hoca olarak beraber olduğumuz müddet içerisinde hocamızdan ilim ve hayata dair çok şeyler öğrenme imkânı buldum.

İhtisas kursumuzun müddeti iki sene idi. Büyükçınar Hoca hadis ve tefsir derslerine geliyordu. Hadis derslerinde kendisinden Sünen-i Ebî Davud'un çeşitli bölümlerini, tefsir derslerinde de Tefsiru İbn Kesir'den Amme cüzünün tefsirini okumuştuk.

Muhtar Hoca gerek hadis derslerinde ve gerekse tefsir derslerinde bunların şerhlerine pek bakmaz (kanaatimizce daha önce defalarca okuttuğu ve baktığı için), bizzat ayet ve hadis metinleri üzerinde önce kendi etrafıca düşünür, anlamaya çalışır, sonra da bunu biz talebelerine anlatırdı. Anlatımı kısa, özlü ve veciz olurdu. Fazla teferruata girmezdi. O, tefsirlerdeki ve hadis şerhlerindeki falan şöyle dedi, falan böyle dedi gibi fazla teferruata girmez ve bunları nakletmekten hoşlanmazdı. Hz. Ali (r.a.)'ye nispet edilen: "Kâne'l-ilmü noktaten kesserehu'l-cühhâl: İlim bir nokta idi, cahiller onu

çoğalttı." sözünü zaman zaman söylerdi.

Büyükçınar Hoca eğitim merkezine sabahları erken gelir, o gün okutacağı konuyu veya sureyi açar onun üzerinde derin derin düşünürdü. Bilindiği gibi, Amme cüzündeki sureler Peygamber Efendimize ilk inen surelerdir. Bu sureler genellikle kısa ve veciz olup ihtiva ettikleri manalar geniştir. Büyükçınar Hocamız derste önce sureyi okur, anlaşılması güç olan kelime ve terkipleri anlaşılması daha kolay olan kelime ve cümlelerle izah eder, sonra da tefsirini kursiyerlerden birine okuturdu. Hoca bazı ayetlere geleneksel meal ve tefsirlerin dışında manalar verir ve açıklamalarda bulunurdu. Bizim de eski tefsirlerdeki bilgileri tekrar etmekle yetinmememizi, ayetler üzerinde düşünmemizi ister ve Kur'an'ın her çağın insanına söyleyecek sözünün olduğunu belirtirdi.

Cömert idi

Hocamız cömert idi ikram etmeyi, yedirmeyi severdi. Aynı zamanda çok güzel yemek yapardı, iki yüz çeşit yemek yapmayı bildiğini söylerdi. Özellikle pişirmiş olduğu Buhara pilavını yemeye doyum olmazdı. Her dönem, kursiyerleri ayrı ayrı sınıflar hâlinde evine davet eder, onlara Buhara pilavı ikram ederdi. Bizim dönemimizde de yaklaşık yirmişer kişilik üç sınıf idik, her sınıfı ayrı bir günde davet edip Buhara pilavı ikram etmişti.

Hocaefendi abur cubur her şeyi yemezdi, yediği şeylerin, güzel, kaliteli, taze ve leziz olmasına dikkat ederdi. Buna Bakara suresi 168, 172 ayetleriyle Maide suresi 88. ayetinde geçen ‘tayyibat’ kelimeleriyle Kehf suresinin 19. ayetinde geçen ‘ezkâtaâmen’ ifadelerini delil olarak zikrederdi. Yediğimize dikkat etmemizi ve midemizin her şeyi içerisine atacağımız bir çöplük olmadığını söylerdi. Hocaefendi bir öğünde çok çeşitli yemekler yemezdi. Davetlerde aşırı gidilerek israf derecesine varan çok çeşitli yemekler yapıldığını bildiği için ev sahibine hangi yemekleri getireceğini sorar, bunlardan iki tanesini seçerdi. Tabii yemeğin sonunda yeneni tatlı hariçti.

Talebelerini çok severdi

Hocamız talebelerine çok düşküdü, onları çok severdi. Onlara sadece ilim öğretmekle yani dersini okutup belirli konuları aktarmakla kalmaz, onlara hayat tecrübelerini, hayatta muvaffak ve başarılı olabilmenin yollarını da anlatır, bunun için düzenli ve prensipli olarak çok çalışmanın gerekli olduğunu söylerdi. Hocamız tabir caizse feleğin çemberin-

den geçmiş, küçük yaştan itibaren çok sıkıntılı bir hayat yaşamıştı. Bunları talebelerine anlatır, hayatta mutlu olmanın yollarını da gösterirdi.

1985 yılında yaş haddinden emekli olduktan sonra Yalova-Esenköy’e yerleşmişti. Orada da talebeleriyle sık sık görüşmek ister, bundan büyük bir zevk alırdı. Sık sık ziyaret edilmediği zaman sitemde bulunurdu. Bir defa bana telefon etmişti, konuşmalarımız esnasında: “Benim Antep’te bir hocam vardı, vefat etti.” demişti. Ben de yeni vefat etmiş olduğunu zannederek: “Başınız sağ olsun, Allah rahmet etsin.” demiştim. Hocamız, “Dinle, şimdi vefat etmedi, yıllar önce vefat etti. Hocam hayatta iken Antep’e gidip ziyaret ederdim, o vefat ettikten sonra oğullarını ziyaret ettim, onlardan vefat eden olunca da torunlarını ziyaret ediyorum.” demişti. Anladım ki hocamız kendisini sık sık ziyaret etmediğimizden dolayı bize sitem ediyordu. Hocamız haklı idi, kendisini sık sık ziyaret edemiyorduk. Oğlu kışları İstanbul’da Yeni Sahra’da oturuyordu. Hoca da bazen oğlunun yanında kalırdı. Bir defa telefonda kendisine: “Hocam, İstanbul’a geldiğinizde haberim olsa da görüsek.” demiştim. Hocam, “Ağaç yaşlanınca kök hareket etmez, dalları hareket eder.” diye yine beni mahcup etmişti.

Esenköy’de bir defa kendisini ziyarete gittiğimde yine sitemde bulunarak geç geldiğimi söylemişti. Ben de, “Hocam, iki ay önce gelmiştim” deyince “iki ay geç değil mi?” diyerek, talebelerinin kendisini daha çok ziyaret etmeleri gerektiğine işaret etmişti. “Hayru’l-ebeveyni men allemek: En hayır-

lı ebeveyn sana ilim öğretendir.” sözünü sık sık söylerdi.

Hocamızla kitap tercümelerimiz

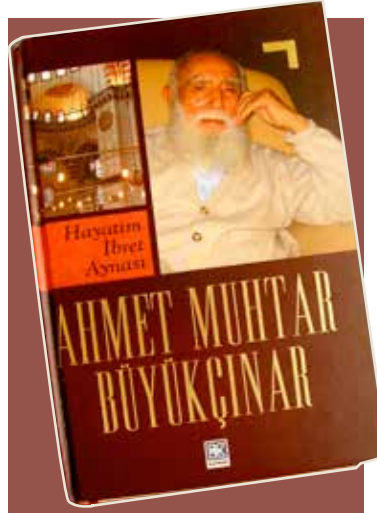
Haseki Eğitim Merkezi bitince beş kişi orada asistan olarak bırakılmıştık. İstanbul’un şartları zor idi, lojman yoktu, kirada kalacaktık, kiralarda da yüksek idi. Ne yapacağız diye kendi aramızda konuşuyorduk. İmdadımıza Büyükcınar hocamız yetişmişti. Hocamız çalışmayı sever, çok çalışır, çalışmaktan hiç usanmaz, aksine bundan zevk alırdı. Yaptığı işi seve seve yapardı. Azim ve prensip sahibi biriydi. Talebelerinin de çok çalışmalarını isterdi. Bir gün bize “Kitap tercüme edilmesini isteyen yayın evleri var, beraber tercüme edelim, hem pratik olarak tercüme tekniklerini öğrenmiş olursunuz, hem ek gelir elde eder, sıkıntılarınızı gidermiş olursunuz. En mühimi de yüce dinimize, onun daha güzel anlaşılıp yaşanmasına hizmet etmiş olursunuz.” demişti. Biz, “Doğru ve güzel tercüme etmeyi becerebilir miyiz?” deyince, “Tercüme ettiğiniz bölümleri getirir, beraber okur, kontrol eder, son şeklini veririz” demişti. Ben, Abdullah Yücel ve Ahmet Arpa, Haseki Eğitim Merkezindeki mesai ve derslerimizin dışında tercüme işine başlamıştık. Önce İmam Malik’in Muvatta’ isimli eserinin ikinci cildini tercüme ettik. (Birinci cildi hocamız daha önce başka talebeleriyle tercüme etmişti). Sonra da İmam Münziri’nin “et-Tergibve’t-Terhib” isimli dört ciltlik hadis kitabını tercüme etmeye başladık. Hocamız yazdıklarımızda tercüme kokusunun olmamasını, anlaşılır, kolay ve akıcı bir üslupla tercüme etmemizi istiyordu. Yaptığımız bölümleri hocamı-

za götürüp okuyorduk. Bazı zor bölümlerin tercümesinde zorlanıyor, her kelimeye mana vermeye çalışıyorduk, onun için de güzel bir tercüme ortaya çıkmıyordu. Hocamız, orada ne denilmek istendiğini sorar, biz de ‘şu denilmek isteniyor’ diye ibareyi biraz açarak ifade ederdik. Hocamız: ‘O zaman öyle yazın, niye anlaşmaz, muğlak bir şekilde yazıyorsunuz’ derdi.

Takva fetva

Hocamız geniş ilminin yanında aynı zamanda muttaki, zahit ve âbit bir kimse idi. Haftanın pazartesi ve perşembe günleri nafil oruç tutar, geceleri kalkıp tehecüt namazı kılardı. Bazı kimseler genellikle kendileri fetvayı yaşıyor yani dinin ruhsat ve kolaylıklarından yararlanır, ama insanlara takvayı yani azimetle amel etmeyi, dini bütün incelikleriyle yaşamayı söylerler. Hocamız öyle değildi; kendisi takva ile amel eder, güç olanı yapar, ama halka fetva ile amel etmelerini, kolay olanı yapmalarını söylerdi. Bu konuda bize de “hocalar takva ile amel etmeli, halka ise fetvayı söylemelidirler” derdi.

Haseki Eğitim Merkezi hocaları ve kursiyerleri olarak 1979 yılında topluca umreye gitmiştik. Şimdi M. Ü. İlahiyat Fakültesinde Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Hasan Elik Bey o tarihlerde Mekke’de öğrenci idi. Bir akşam Büyükçınar hocamızla benim de içerisinde bulunduğum bir grup arkadaş evine davet etmişti. Yiyip içtikten sonra sohbet dalmıştık, vakit de ilerlemişti. Hocamız hemen, ‘artık geç oldu, kalkalım, yoksa tehecütle kalkamayız’ diye bizi uyarmıştı. Yolda gelirken de “ben bu hocalara hayret ediyorum, geç



Kendisi takva ile amel eder, güç olanı yapar, ama halka fetva ile amel etmelerini, kolay olanı yapmalarını söylerdi. Bu konuda bize de “hocalar takva ile amel etmeli, halka ise fetvayı söylemelidirler” derdi.

saatlere kadar oturuyorlar, tehecütle nasıl kalkıyorlar?” demişti.

Muhtar Hoca’da mezhep taassubu yoktu. Fetva verirken de bir mezhepte bir kolaylık varsa onunla fetva verirdi. İslam dininin kolaylık dini olduğunu söyler ve halka kolaylık gösterilmesi gerektiğine inanırdı.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Hocayla hadis derslerinde Sünen-i Ebî Davud okumuştuk. Kitapta Hanefi mezhebinin görüşlerini teyit eden hadisler olduğu gibi, diğer mezheplerin görüşlerine uygun hadisler de vardı. Zaten

mezhep farklılıklarının temel sebeplerinden biri de aynı konuda değişik hadis-i şeriflerin rivayet edilmiş olmasıdır.

Hocamız okuduğu her hadisle bir defa da olsa amel ettiğini söyler ve bize de, böyle yapan kimsenin Peygamber Efendimizin o sünnetini de işlemiş olacağını ve bundan ecir alacağını belirtirdi.

Kayluleye önem verirdi

Kaylule; öğle uykusu, öğle namazından sonra bir müddet yatıp uyumak ve istirahat etmek demek olup Peygamber Efendimizin sünnetidir. Peygamber Efendimiz öğle namazını kıldıktan sonra bir miktar yatıp uyur yani ‘kaylule’ yapar, ashabını ve ümmetini de buna teşvik ederdi.

Büyükçınar Hoca öğle vaktinde mutlaka kaylule yapardı. O’nun diğer işleri gibi kaylule yapması da gayet pratik olurdu; oturduğu yerde başını eğer, gözlerini kapatır, 10-15 dakika dinlenir, hatta uyurdu. O kendisini öyle alıştırmıştı, kaylule niyetiyle gözünü kapattığı zaman hemen uyuduğunu, bunun çok yararlı olduğunu, hem Peygamber Efendimizin sünnetine uyulmuş olacağını, hem de yorgunluğu atıp, vücudu ve zihni dinlendirdiğini söylerdi. Biz talebelerine de öğle vaktinde yatıp dinlenme imkânı bulamasak bile mutlaka masanın üzerine başımızı koyup gözlerimizi kapatarak on, on beş dakika kestirmemizi önemle tavsiye ederdi.

Ahmet Muhtar Büyükçınar Hocamızın daha birçok özellikleri ve güzellikleri vardır. Biz şimdi bunlarla yetindik. Hocamıza Allah’tan rahmet diliyor, ruhunun şâd olmasını, mekânının cennet olmasını niyaz ediyoruz.

BİR şeyden haberdar olabilmek için ya gözümüzle görmeye veya gözüyle görmüş birinden duymaya ihtiyacımız vardır. Gördük ya da duyduk diyelim, bu da yetmez. Elde edilen verileri değerlendirip bilgiye dönüştürecek bir akıl da lazımdır. Hepsi oldu diyelim, bu sefer bilgimiz gözün, kulağın, aklın çeşit çeşit illetleriyle maluldür. Her şeyden önce bütün bilgi kaynaklarımız sınırlıdır. Olanların bütününe göremez, duyamaz ve her şeyi künhüne kadar kavrayamayız. Ama Allah'ın bir şeyden haberdar olması böyle midir ya? O'nun mülkünde olup biten her hangi bir şey O'nun gözünden kaçabilir mi?

Rabbimizin görmesine, işitmesine, bilmesine ne bir engel ne de bir sınırdır. (En'am, 6/13.) O'nun bütün isimleri nasıl kusursuzluk ifade ediyorsa Habîr ismi de hiçbir bilgi vasıtasına ihtiyaç duymadan her şeyden mükemmel bir şekilde haberdar olmayı ifade eder. Allah için gayp yoktur. (Mülk, 67/14; En'am, 6/73, 103; Neml, 27/88.) O, sadece bugüne kadar olmuş olanlardan değil, bugünden kıyamet gününe ve sonrasına kadar olacıklardan da haberdardır. O böyle bir Habîr iken O'ndan bir şey istemek için araçlara ihtiyaç yoktur; ne istenecekse O'ndan istenir. (Furkan, 25/59.) Zaman ve mekân farklılığı O'nun bilgisine bir engel teşkil etmez. (Lokman, 31/34.) İnsanların bilmesi ve idrak etmesi imkânsız olan bütün sırları ve kâinatın işleyişindeki her detayı bilir. Kur'an bu evsalla muttasıf olan Allah'ın verdiği haber demektir ve bu nedenle çok kıymetlidir. (Hud, 11/1; Fatır, 35/37.) Onu kendi sınırlı bilgi ve tecrübemize uydurmaya kalkmak büyük bir kibir ve hadsizliktir. (Teğabün, 64/8.)

Gazali Cenab-ı Hakk'ın bilmekle ilgili sıfatlarını

Herkesin Her Hâlinden Haberdar el-Habîr

Fatma BAYRAM



gruplandırırken Alîm isminin mutlak manada ilme delalet ettiğini söyledikten sonra bir şeyi bilmenin zahiri ve batını iki yönü olduğunu belirtir ve Habîr'in du-yularla algılanamayan batını kısma, Şehîd'in de algı alanına yönelik zahiri kısma vukufiyeti ifade ettiğini belirtir.

Habîr ismi müjde midir tehdit mi?

Rabbimizin her şeyi işitmesini, duymasını, bilmesini ifade eden bütün isimleri kişinin içinde bulunduğu hâle göre müjde de olur tehdit de. Niyetlerinden ve gidişatından emin olan insan bu isimleri hatırladıkça ferahlar. İki yüzlüler, cimriler, münafıklar, hayırları ertelemek için devamlı bahane uyduranlar ise ürperirler. (Âl-i İmran, 3/180; Tevbe, 9/16; İsra, 17/17.) Bu manada Lokman (a.s.)'ın oğluna nasihat ederken "Yavrum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal tanesi ağırlığında olsa ve bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah, en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır." (Lokman, 31/16.) demesi hem bir ferahlık ve müjde, hem de bir korku ve tehdit içermektedir.

Allah kalplerin ve düşüncelerin en gizli kısımlarından bile haberdardır. Bu nedenle de bir başkasının hakkıyla anlaması ve takdir etmesi imkânsız olan kalplerdeki Allah saygısının (takvanın) değerini bilecek ve onu layıkıyla mükâfatlandıracak olan ancak O'dur. (Hucurat, 49/13; Haşr, 59/18.)

Rabbimizin Habîr ismi bu yönüyle bizim için bir müjdedir. (Bakara, 2/271; Nisa, 4/128; Hud, 11/111.) Çünkü bu haberdarlık, affetmek için bir bahane arayan Rabbin haberdarlığıdır! Bir hafifletici sebep, bugünkü hatamıza bizim unutup gittiğimiz bir ne-

Allah kalplerin ve düşüncelerin en gizli kısımlarından bile haberdardır. Bu nedenle de bir başkasının hakkıyla anlaması ve takdir etmesi imkânsız olan kalplerdeki Allah saygısının (takvanın) değerini bilecek ve onu layıkıyla mükâfatlandıracak olan ancak O'dur.

den bulup o nedenle bizi affedecek olan bir Rabbin haberdarlığı! İlla cehennemlik olmak için uğraşanlar dışında herkesin affolacağını müjdelenmesini başka nasıl anlayabiliriz ki?

Elbette her isim gibi Habîr isminin de tehdit ettikleri var: Tuzaklar kuranlar, kötülüğü azmederek yapanlar, fesatlar planlayanlar, bile isteye zarar verenler... İşte onlar bu ismin manası karşısında tir tir titremelidirler. (Adiyat, 100/9-11.) Habîr isminin bu dehşetli ikazları Kur'an'da genellikle beraber geldiği Latif, Basîr, Alîm ve Hakîm isimleriyle de pekiştirilir.

Habîr'e inanmanın verdiği huzur

Allah'ın bizim bilemediğimiz hallerimize dahi vakıf olduğunu bilmek O'nun bizim için takdir ettiği her şeyde mutlaka bir hayır olduğunu bilmek demektir. Mesela Şura suresi 27. ayette Rabbimiz dünyadaki rızıklarımızı bir ölçü ile takdir etmesini bakın neye bağlıyor: "Allah, kullarına (tümüne birden) rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde mutlaka azgınlık ederlerdi. Fakat O, rızkı dilediği ölçüde indirir. Şüphesiz O, kullarından hakkıyla haberdardır ve onları hakkıyla görendir." İsra suresi 30. ayet de rızıkların taksimindeki hikmeti Habîr ve Basîr isimleriyle açıklar.

Hakkımızda takdir yetkisi bulunan Rabbimizin bizim her halimizden haberdar olduğunu ve bu yetkisini de daima bizim lehimize olacak şekilde kullandığını bilmenin vereceği huzur daha en baştan büyük bir ödüdür. Hayatta her ne olursa olsun, Allah Teala'nın bütün olanları en gizli noktalarına kadar bildiğini bilmek yaşananlar karşısında yıkılmamak için çok önemli bir esastır. Aslında bugün bize "hayata dair iyimserlik" ve "özgüven" olarak telkin edilen şeylerin tamamı bu manada Allah'a güvenmenin başka başka adlarıdır. Şu kadar var ki Allah'a güvenmek yapmamız gereken şeyleri O'na bırakmak değil; yapabileceğimiz her şeyi yaptıktan sonra neticeyi O'na bırakmaktır.

Habîr isminin insanın ahlakına ve ilişkilerine etkisi

Gazali Habîr ismiyle ahlaklanan kulların kendi iç

dünyalarına vâkıf, nefsinin hayvani duygularını tanımış, onları yenmiş ve hilelerine karşı uyanık davranan kişiler olduğunu söyler. Bu gayret bize duygularımızın, düşüncelerimizin ve inançlarımızın biz farkına varmadan yavaş yavaş ifsat olmasından ve kalbin hastalıklarından koruyacak bir uyanıklık verir. İlk bakışta sıkıntı verecekmiş gibi gözükken bu iç kontrol bizi inançta düzgünlüğe, ahlakta tekâmüle ve davranışlarımızda takvaya ulaştıracak bir iç disiplin sağlar.

Esmâ-i Hüsnâ şarihi Ali Osman Tatlısu da hoş ifadeleriyle "Allah Teala Habîr'dir. O'na karşı yalandan, hilekârlıktan, terbiyesizlikten sakınmalı. Gizli yaparız da cezasız kalırız sanmamalı. Hacetlerden doğrudan doğruya haberdar olmaz diye kendisine dilekler sunmak için vasıtalar aramamalı. O'nun razı olmayacağı şeylerden son derece çekingen davranmalıdır." diyerek bu ismin tecellileri için ne yapmamız gerektiğini anlatır.

İnsanlar arası ilişkilerde hemen her şeyi belirleyen söz ve davranışlarımızdan çok ahlakımızdır. Söz ve davranışlara güzel bir öz eşlik etmiyorsa hiçbir ilişki iyi bir noktaya gelmez. Eşler arasındaki ilişkilerin ıslahını hedefleyen bir ayette ıslahın önündeki engelin bencillik olduğunu, bunu aşmak için de ihsan ve takva gerektiğini söyledikten sonra "Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır." diyerek bu bilince ulaşmanın yolunun Habîr ismini anlamaktan geçtiğini ortaya koyar. (Nisa, 4/128.)

İnsanlar arası ilişkilerin en temel dayanağı olan hukukun adalet ve hakkaniyet üzere yürütülebilmesi de hakikati gizlemeyen şahitler ve hâkimlerle mümkündür. Bu gerçeği etkileyici bir dille ifade eden ayetlerin de Habîr ismiyle bitmesi manidardır. (Bakara, 2/234; Nisa, 4/135; Maide, 5/8.) Adalet ancak Âlemlerin Rabbinin en gizli düşüncelerimizden dahi ayan beyan haberdar olduğunu hatırimızdan çıkarmadığımız ve bu bilince göre hareket ettiğimiz zaman ayakta durabilir. Adaleti ayakta tutmayan, gizli kapılar ardında haksızlıklar kotaran toplumlar ise büyük bir hızla çökerler. Bir şeyin gizli kalmasının bizim elimizde olduğunu sanmak ise büyük bir yanılgıdır.



Hristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi

Prof. Dr. Ali Erbaş

Dr. Zafer KOÇ

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

DERGİMİZİN bu sayısında sizlere “Hristiyanlık'ta Reform ve Protestanlık Tarihi” isimli kitabı tanıtacağız. Prof. Dr. Ali Erbaş tarafından kaleme alınan eser, 2015 yılında Başkanlığımız yayınları arasında çıktı ve siz okurlarıyla buluştu.

Güncelliğini ve tazeliğini daima koruyan dinler tarihi alanıyla ilgili bir kitap. Kitabın adından sadece “Protestanlık Tarihi” gibi dar bir alanın incelendiği anlaşılmamalıdır. Okuyucu eserde, Hristiyanlık tarihinin özetini de bulabilmektedir. Eseri okumaya değer kılan bir diğer ilginç yön de, son bölümde (Reform ve İslam) yer alan Batı'daki reformun İslam dünyasına yansımalarına yer verilmiş olması ki bu esere farklı bir çeşni katmakta.

Kitabın yazılış amacına değinen yazar Ali Erbaş, Hristiyanlık tarihi içerisinde Reform'un ve Reform sonrası ortaya çıkan Protestanlık anlayışının bilinmesinin önemli olduğunu vurgulayarak; tarihinde büyük bölünmelere sahne olan Hristiyanlığın niçin böyle bir serüveni yaşadığını, bölünme sonrası hangi olaylarla karşı karşıya kaldığını, Batı'da ve Doğu'da ne gibi gelişmelerin ortaya çıkmasına sebep olduğunu bilmemiz gerektiğini belirtir.

Kitap, dört ana bölümden oluşmaktadır. Önsöz kısmında Hristiyanlığın, Protestanlık dönemine kadar süren yaklaşık on beş asırlık tarihine yer verilir. Protestanlığın hızla doğmasına sebep olan etkenler çarpıcı örneklerle sunulur. Hristiyanlığın ortaya çıkışından itibaren ilk üç asırda hem Yahudilerin hem de Roma İmparatorluğu'nun büyük baskı ve eziyetlerine maruz kaldığına değinilmiştir. 383 yılında devlet dinî hüviyetini kazanmasıyla beraber kurulan konsüller ile Hristiyanlıkta çok sert tartışmaların başladığı, kendi dışındakilerin hepsini sapkın görerek onları aforoz ettikleri örneklerle açıklanır. Müellif, aforoz edilenlerin çok şiddetli işkencelere uğradıklarını, pek çok Hristiyanın bu sebeple katledildiğini ve nihayet bu baskı ve katliamların ciddi bölünmelere yol açtığını tarihî veriler ışığında ortaya koyu-

yor. Bu bölünmelerin temelinde İsa'nın Tanrılığı, Kutsal Ruh Baba'dan mı, oğuldan mı, hem Baba'dan hem Oğul'dan mı çıktı? Sorusu üzerinde asırlarca süren tartışmalar çıkmış, nihayet aynı cevherden olduğu görüşü kabullenilmiş, bu görüşün dışında kalanlar ise aforoz edilmiştir. İlk ayrışmayı 1054 tarihinde Doğu-Batı (Katolik-Ortodoks) kilisesi şeklinde ikiye bölünmeyle yaşayan Hristiyanlık, bu dönemden asırlar sonra ortaya çıkan belirgin sima Martin Luther (1483-1546) ile büyük bir kırılma yaşamış ve temel ilkelerde birbirine zıt pek çok mezhep ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde Luther'in hayatı ve Roma Kilisesiyle yaptığı mücadelelere yer verilmiştir. Luther'in 1517 yılında Wittenberg (Almanya) kilisesinin kapısına astığı 95 maddelik protesto metni, Katoliklerle Protestanlar arasında köklü bir parçalanmayı beraberinde getirmiştir. Ali Erbaş, Luther'in ana kiliseye karşı giriştiği bu protestonun ne anlama geldiği konusunu derinlemesine değerlendirmeye tabi tutmuştur.

Kitabın birinci bölümünde, Protestanlık ve Reform terimleri üzerinde durulmakta, Batı kilisesinden kopuşların nedenleri ve sonuçları dile getirilmektedir. Katolik Kilisesi, sadece dinî alanla yetinmeyip sosyal hayatın her alanına sızarak sırasıyla yargı, yasama ve nihayet yürütme gücünü elde etmiş böylece tam anlamıyla devletleşmiştir. Ne var ki Katolik kilisesinin bozulması, din adamlarının kilise imkânlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaları, halkı ekonomik yönden sömürmeleri, evrensel kiliseye başkaldıran herkesi sapkın görerek onları aforoz etmesi, endüljans sorunu, matbaanın yaygınlaşması, İncil'in diğer dillere tercüme edilmesi, Rönesans'ın etkisiyle hür fikir ortamının oluşması, kilisenin artan mal varlığının halkın tepkisini çekmesi gibi nedenler üzerinde durulur.

Bu parçalanmalar, kiliseleri yeniden bir araya gelme arayışlarına kapı aralamış; II. Dünya savaşıyla başlayan ilk girişimler akamete uğramıştır. 1962-1965 yıllarındaki girişimler de sonuçsuz kalmıştır. Mezhebi farklılıkları gidererek tek bir çatı altında birleşme girişimlerinin

sonuncusu ise 1980'den itibaren başlamışsa da, başta sakramentler ve kilise görevlileri gibi çetrefilli konularda bir türlü uzlaşmaya varamamışlardır.

İkinci bölümde Protestanlığın yayılması konusuna değinilmiş, tüm Hristiyan dünyayı içine alan karmaşa ve kaos dönemi değerlendirilmiştir. Misyonerlik faaliyetlerinin ortaya çıkışı, irili ufaklı birçok mezhebin teşekkülü ve birbirinden farklı on dört kilisenin Hristiyan dünyadaki varlığına ve faaliyetlerine işaret edilmiş, ülkelere ve kıtalara göre nüfus oranları sayısal değerlerle belirtilmiştir. Roma kilisesinden kopuşun bir sonucu olarak uzun yıllar sürecektir olan mezhep savaşlarının Hristiyan dünyada büyük acı ve gözyaşlarını beraberinde getirdiğine işaret edilmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde, Protestanlığın ve reformun ortaya koyduğu evrimle Hristiyanlık inancındaki değişime ve başkalaşıma yer verilmiştir. Buna göre, günümüzde inanç bakımından birbirine taban tabana zıt pek çok Hristiyan mezhebi yine de tek çatı altında birleşme/barışma ve ortak hareket etme adına ciddi adımlar atmaktadırlar.

Avrupa'yı kan ve gözyaşına boğan yaklaşık dört asırlık bir mücadele sonucunda ortaya çıkan Rönesans, kapitalizm, rasyonalizm, özgürlük, insan hakları vb. birçok gelişmenin İslam dünyasını da derinden etkilemesi kaçınılmaz olmuştur. Nitekim 19. yüzyılın başlarında Osmanlı öncülüğünde İslam dünyasında ortaya çıkan düşünce farklılıklarında bunun etkilerini görmekteyiz. Müellif, bu çerçevede bazı Osmanlı dönemi aydınlarının, Batı'da yaşanan reformu, İslam dünyasına taşıma gayretlerine temas eder.

Cep kitabı hacminde yaklaşık iki yüz sayfadan oluşan eser, özellikle yurt dışı görevinde bulunacak Diyanet personeli için önemle tavsiye edilmesi ve dikkatle okunması gereken bir kitap olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca Hristiyanlık hakkında kulaktan dolma pek çok malumatın gerçek yönünün ilmi bakış açısıyla ortaya konmuş olması, kitabın önemini ve ilginçliğini daha da artırmaktadır.

BAYRAM

Evlere misafirden evvel bereket girer. Üç gün boyunca cümle muhabbetler insanı tazeler. Kırk kalpler tamir edilir. Yırtıklar yamanır. Hastalar gönenir.

Esmâ CAN

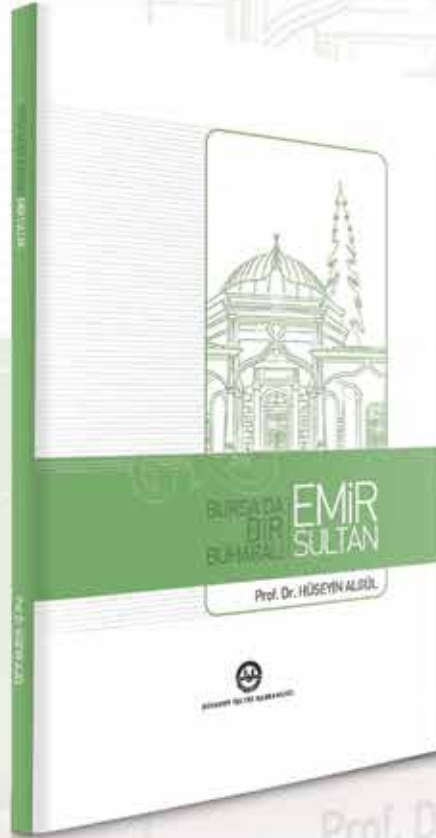
ORUÇ, sabır, şükür, ikram ve ihsan ile geçen ramazan ayının ardından umutları tazeleyen, Müslümana cennet ödülünü hatırlatan bayram gelir. Yeryüzünün sırtında bir huzur halesi dalgalanır. İnananlar güne bayram namazıyla başlarlar. Müminler camiden çıkarken kentlerde, köylerde, gurbet ellerde herkesin gönlünü aynı anda ısıtan bir güneş doğar.

Çocuklar berrak gönülleriyle bayramı doyaya yaşarlar. Sözelimi sabah erkenden kalkıp mahmur gözlerle bayram namazına gitmenin mükâfatını gün boyu sürececek oyunlarla, tatlı ikramlarla, harçlıklarla alırlar.

Bayram sıladır. Büyüklerin, bekleyenlerin yüzünü güldüren, hasretini dindiren bir imkândır.

Evlere misafirden evvel bereket girer. Üç gün boyunca cümle muhabbetler insanı tazeler. Kırk kalpler tamir edilir. Yırtıklar yamanır. Hastalar gönenir. İnsandan insana yayılan ilgi bir ibadet hazzıyla yükselir, yükselir, ta ki gölgede unutulup üşümüş ruhları çepeçevre sarsın, bir nebze ısıtsın diye.

Bayram aynadır. Aşınaya aşına, bigâneye bigânedir. Bencilliğin kör kuyusunda, kendi egosunun prangalarına bağlı olanlar onun ikliminden huzur salkımları devşiremezler. Şükür ki hâlâ iyilikleri mayalayıp, başkalarına her dem bayram yaşatmayı gaye edinenler var bu güzel topraklarda.



EMİR
SULTAN

Prof. Dr. HÜSEYİN ALGÜL

BURSA'DA BİR BUHARALI
EMİR SULTAN

Prof. Dr. Hüseyin ALGÜL

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

BAYRAM O BAYRAM OLA

Mevla bizi affede
Gör ne güzel ıyd ola
Cürmü hatalar gide
Bayram o bayram ola

Merhamet ede Rahîm
Dermanı ver Hakîm
Lutfede lutf-ı kadim
Bayram o bayram ola

Feyz-i muhabbeti hak
Nuri hidayet siyak
Cennet-i ala durak
Bayram o bayram ola

Nur-i hidayet dola
Dilde hidayet bula
Nasırın Allah ola
Bayram o bayram ola

Tevhid ede zevk ile
Hakkı sev şevk ile
Tasdik inerse dile
Bayram o bayram ola

Mevlayı candan seven
Rıza-ı hakka iven
Lütfu hüdaya güven
Bayram o bayram ola

Dildeki Rahman ola
Dertlere derman ola
Azade ferman ola
Bayram o bayram ola

Can bula cananını
Bayram o bayram ola
Kul bula sultanını
Bayram o bayram ola

Hüsnü keder def ola
Dide hicap ref ola
Cümle günah af ola
Bayram o bayram ola

Lutfiye lutfi kerem
Dahil-i babı harem
Daima Allah direm
Bayram o bayram ola

ALVARLI EFE



FIYATI: 6TL